

Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen mandag den 20. januar 2014 kl. 9

Møteleder: Martin Kolberg (A)
(komiteens leder)

S a k :

Riksrevisjonens undersøkelse av statens arbeid med CO₂-håndtering (Dokument 3:14 (2012–2013))

Møtelederen: Da er vi klare til å begynne denne åpne høringen – klokken er slagen 9.

Jeg skal på vegne av en samlet kontroll- og konstitusjonskomité ønske velkommen til denne kontrollhøringen. Bakgrunnen for saken er at komiteen har til behandling en rapport fra Riksrevisjonen som heter «Riksrevisjonens undersøkelse av statens arbeid med CO₂-håndtering».

Komiteen har formulert åtte problemstillinger som skal legges til grunn for høringen. Problemstillingene er formidlet til dem som skal delta i høringen, og er utgangspunkt for spørsmålene fra komiteen.

Komiteens høring vil gå over to fulle dager, og som det framgår av programmet, har komiteen invitert en lang rekke representanter fra ulike berørte aktører. Disse er:

- stortingsrepresentant Jens Stoltenberg, som først og fremst er invitert som tidligere statsminister
- nåværende og fire tidligere olje- og energiministre
- konsernsjefen i Statoil
- ledelsen i Gassnova
- nåværende og tidligere styreleder i Petoro
- SINTEF
- Miljødirektoratet
- miljøorganisasjoner
- teknologileverandører

De fleste har sagt ja til komiteens invitasjon til å delta i høringen, men jeg gjør oppmerksom på at direktør i daværende Aker Clean Carbon, Liv Monica Stubholt, og arbeidende styreleder Øyvind Eriksen i Aker Solutions har takket nei til å delta i høringen.

Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrer som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Den inviterte får først holde en innledning. Etter det får først saksordføreren, som i denne saken er Abid Q. Raja fra Venstre, og deretter representanter for de ulike partiene anledning til å spørre ut de inviterte. Saksordfører får 10 minutter og de øvrige utspørreerne inntil 5 minutter til disposisjon i hver del av høringen.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig. Jeg gjør oppmerksom på at denne røde lampen vil lyse når det gjenstår 30 sekunder av taletiden.

Til slutt får komiteen anledning til å stille noen oppføl-

gingsspørsmål, og den inviterte får helt til slutt ordet til en kort oppsummering.

Dette er en åpen høring, og det er derfor viktig at alle deltakerne unngår å omtale forhold som er undergitt taushetsplikt. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten å gi opplysninger som er taushetsbelagt, må komiteen gjøres oppmerksom på dette.

Jeg vil også presisere at mikrofonene har en lydknapp som må slås av og på. Det er viktig at alle husker å slå på når de skal snakke og av når de er ferdige. Dette henger rett og slett sammen med fjernsynsoverføringene, slik at lyden skal bli best mulig og presis.

Det er komiteens samlede håp at høringen vil gi nødvendige opplysninger i saken, som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

Høring med tidligere statsminister Jens Stoltenberg

Møtelederen: Tidligere statsminister Jens Stoltenberg er til stede, og vi er klare til å starte høringen. Vi ønsker Stoltenberg hjertelig velkommen, og du har nå anledning til å redegjøre for dine synspunkter innenfor en tidsramme på inntil 10 minutter. Vær så god, Stoltenberg.

Jens Stoltenberg: Takk for denne muligheten til å redegjøre for komiteen.

Norge har gjennom flere år satset betydelig på å utvikle teknologi for karbonfangst og -lagring. Det har vært et nybrottsarbeid beheftet med usikkerhet og med risiko. Vi har opplevd skuffelser, men vi har også oppnådd betydelige resultater. Vi har nådd mange mål, men vi har ikke nådd alle målene vi satte oss.

Norge har blitt ledende internasjonalt på utvikling av en framtidsteknologi verden trenger for å bekjempe globale klimaendringer. Samlet har denne satsingen vært riktig. Gevinstene har vært større enn kostnadene.

I september 2013 publiserte FNs klimapanel en ny rapport. Rapporten bekrefter og forsterker det vi vet om menneskeskapte klimaendringer. Utslippene øker, og det blir stadig vanskeligere å nå målet om å stanse oppvarmingen ved 2 °C. Fortsetter dagens utslippsvekst, går vi mot en oppvarming på 4 °C i løpet av dette århundret. Dette vil få dramatiske og uoversiktlige konsekvenser for alle land, også for Norge.

Klimaendringene finner allerede sted. Polisen smelter, havnivået stiger, og unormalt vær kommer til å bli mer og mer normalt. En vesentlig årsak til klimaendringene er utslipp fra større kraftverk og industrianlegg. Spesielt øker utslippene fra kullkraftverk. Nær to tredjedeler av veksten i utslipp siden år 2000 skyldes økt bruk av kull. Når et kraftverk eller industrianlegg først er bygd, skal det svært mye til for at det stenges ned igjen. Vi må derfor være forberedt på store og økende utslipp fra kraftverk og industrianlegg i mange år framover.

Dette er en utvikling som er uforenlig med målet om å hindre alvorlige menneskeskapte klimaendringer. Samtidig vet vi at det nettopp er fra større enkeltutslipp at karbonfangst kan brukes til å kutte utslippene, både fra nye

og fra allerede etablerte anlegg. Det er derfor karbonfangst og -lagring er så avgjørende i klimaarbeidet. Uten en omfattende bruk av denne teknologien vil verden etter alt å dømme ikke lykkes i å nå togradersmålet. Dette er ikke minst understreket av FNs klimapanel og Det internasjonale energibyrået i flere rapporter flere ganger.

Teknologi for både fangst og lagring av CO₂ finnes allerede i dag. Et av verdens største CO₂-lagringsprosjekter ble bygd i Norge. På Sleipnerfeltet har CO₂ blitt skilt ut og lagret i store mengder i snart 20 år. Problemet er at teknologien for fangst og lagring foreløpig er umoden, kostbar og normalt ikke lønnsom. Kostnadene ved å slippe ut CO₂ er for lave, og prisen på teknologien er for høy. Det er derfor det er så viktig å utvikle, teste og utprøve ulike løsninger, slik at denne teknologien kan tas i bruk i langt større grad enn vi ser i dag.

Det er nettopp denne teknologiutviklingen som har vært målet for statens engasjement for fangst og lagring av CO₂. Dette var også bakgrunnen for satsingen på Mongstad. Mongstad har handlet om to ulike prosjekter – for det første bygging av et teknologisenter, for det andre rensing av utslippene fra kraftvarmeverket på Mongstad.

La meg først si litt om teknologisenteret. Senteret ble åpnet sommeren 2012 og ble bygd innenfor de vedtatte budsjettprogrammene. Det alt vesentlige av statens utgifter på Mongstad har gått til dette senteret. Teknologisenteret er verdens største anlegg for testing og forbedring av CO₂-fangst. Ved senteret kan teknologi for rensing av både gass- og kullkraftverk testes. Det er stor interesse blant flere internasjonale selskaper for å teste teknologier på senteret. Tusenvis av fagfolk og en rekke kunnskapsmiljøer oppsøker senteret for å studere resultatene. Riksrevisjonen slår i sin rapport også fast at

«anlegget derfor har et stort potensial for å bidra til relevant teknologiutvikling».

I tillegg til selve teknologisenteret har vi også utviklet CLIMIT-programmet for forskning og utvikling innen CO₂-håndtering. I 2011 ble det gjennomført en internasjonal evaluering. Hovedkonklusjonen var at programmet har bidratt til Norges ledende posisjon når det gjelder karbonfangst og -lagring.

Så noen ord om rensing av utslippene fra kraftvarmeverket på Mongstad: I 2006 fikk Statoil utslippstillatelse. Staten, ved Olje og energidepartementet, og Statoil inngikk gjennomføringsavtalen om å etablere CO₂-håndtering. Store prosjekter for fangst og lagring er forbundet med betydelig teknologisk og økonomisk risiko. Gjennom arbeidet med rensing av utslippene ble det avdekket at kostnadene var vesentlig høyere enn anslått. I 2011 ble prosjektmodellen endret for å redusere risikoen i prosjektet, og Stortinget sluttet seg til det. Den nye planen, som altså Stortinget sluttet seg til, innebar et treårig teknologikvalifiseringsprogram. I forslaget til statsbudsjett for 2014 valgte vår regjering å anbefale å ikke gå videre med prosjektet. Den nye regjeringen og Stortinget har sluttet seg til dette.

Det er flere grunner til at vi valgte å ikke gå videre med rensing av utslippene fra kraftvarmeverket på Mongstad. For det første ville kostnadene bli vesentlig større enn tid-

ligere anslått. Da prosjektet første gang ble lansert, tilsa foreløpige, usikre, grove anslag at det ville koste rundt 5 mrd. kr. Nå er anslagene nærmere 25 mrd. kr.

For det andre er utslippene fra anlegget vesentlig lavere enn tidligere anslått. Opprinnelig var utslippene om lag én million tonn CO₂ per år. Nå er utslippene om lag en halv million tonn CO₂ per år – dvs. at mens kostnadene er femdoblet, er utslippene halvert. Det betyr at miljøgevinsten sett i forhold til kostnadene er blitt kraftig redusert. I tillegg er det økt usikkerhet rundt raffineriindustriens framtid i Norge og Europa.

For det tredje: Så langt har det aller meste av utgiftene på Mongstad vært knyttet til utvikling av teknologi. Som det framgår av Riksrevisjonens rapport, ble det i perioden 2007–2012 totalt brukt i overkant av 7 mrd. kr – hvorav 5 mrd. kr på teknologisenteret og om lag 1,6 mrd. kr på å planlegge fullskala rensing på Mongstad. Også mye av disse utgiftene bidro til teknologiutvikling, bl.a. fordi de ble brukt på teknologikvalifiseringsprogrammet.

Da vi så begynte arbeidet med budsjettet for 2014 og nærmet oss ferdigstilling av budsjettet for 2014, sto vi imidlertid overfor et veiskille. Nå ville utgiftene fra 2014 i stor grad bli såkalt Mongstad-spesifikke, dvs. ombygging av kraftvarmeverket, transport og injeksjon av CO₂ ute på sokkelen. Dette er kostnader som ikke bidrar til teknologiutvikling, og som har begrenset overføringsverdi. Vår vurdering var at å gjennomføre prosjektet på disse premisene ikke ville være god klimapolitikk. Vi valgte derfor en ny strategi for det videre arbeidet: Vi forsterket satsingen på teknologisenteret på Mongstad, vi forsterket forskning og utvikling av CO₂-fangst og -lagring gjennom CLIMIT-programmet, og vi satte i gang et nytt program for utvikling av fullskala CO₂-håndteringsprosjekter i Norge. I tillegg støtter vi ulike internasjonale CO₂-håndteringsprosjekter.

Risikoen og usikkerheten i statens arbeid med teknologi for fangst og lagring av CO₂ har vært kommunisert til Stortinget grundig og jevnlig. Dette har skjedd gjennom samtlige budsjetter – og reviderte budsjetter – siden 2007 og gjennom en egen stortingsmelding om CO₂-håndtering. I tillegg har Stortinget aktivt tatt stilling til statens arbeid med CO₂-håndtering gjennom tre stortingsproposisjoner.

Selv om det har vært stor politisk debatt om CO₂-fangst og -lagring, har det vært bred enighet om de viktigste veivalgene og tilslutning til investeringsbeslutningene.

La meg avslutte med å si: Hovedformålet med statens arbeid på Mongstad har vært utvikling av teknologi. Betydningen av dette har flere ganger blitt understreket både av regjeringen og av Stortinget. Sist skjedde dette i klimaforliket fra 2012, der det heter:

«Komiteen viser til at bl.a. Det internasjonale energibyrået (IEA) og FNs klimapanel trekker frem CO₂-håndtering som den viktigste enkeltstående teknologien for å redusere klimautslipp. Dersom CO₂-håndtering skal lykkes som teknologi forutsettes det at en rekke land satser aktivt på teknologi- og kompetanseutvikling og utvikler prosjekter for CO₂-håndtering. Komiteen understreker derfor viktigheten av arbeidet ved Teknologisenteret på Mongstad.»

Teknologisenteret på Mongstad er i full drift. Senteret

og de omfattende forskningsprogrammene gjør Norge til en ledende nasjon i arbeidet med å gi verden et av de viktigste redskapene mot globale klimaendringer. Denne visjonen, dette nybrottsarbeidet i utvikling av ny og uprøvd teknologi, som vi er i full gang med, fortjener fortsatt betegnelsen «månelanding». Som nasjon må vi fortsette å sette oss djerpe mål i klimapolitikken. Klimaproblemet krever politisk mot og vilje til å satse.

Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Da sier komiteen takk til Jens Stoltenberg. Vi starter da utspørringen, og som allerede sagt, er det Abid Q. Raja fra Venstre som er sakens ordfører. Raja har 10 minutter til disposisjon. Vær så god, Raja.

Abid Q. Raja (V): Tusen takk, komitéleder. Og tusen takk, Jens Stoltenberg, for at du var villig til å komme til høringen og svare på spørsmål, og takk for en god innledning. Jeg har bare 10 minutter til disposisjon, så jeg håper på presise og korte svar.

Aller først: Hva var grunnen til at Stortinget ikke ble orientert i forbindelse med revidert budsjett 2013 om at både Solhjell og Borten Moe var av den oppfatning at fullskalaprojektet på Mongstad burde stanses?

Jens Stoltenberg: Det som vi drøftet i regjeringen ved flere anledninger, var framdriften i prosjektet, og det ble ved flere anledninger også drøftet om det var riktig å gå videre. Det tror jeg vi gjorde nesten hvert år, men hver gang kom vi til at det var riktig å fortsette med alt som var knyttet til teknologiutvikling, riktig å bygge ferdig teknologiseret og riktig å gjennomføre teknologikvalifisering.

Abid Q. Raja (V): Så det er riktig at både Solhjell og Borten Moe før revidert budsjett ga klart inntrykk av at dette prosjektet – fullskala – bør stanses?

Jens Stoltenberg: Jeg kommer ikke til å redegjøre for hva de enkelte statsråder og statsministeren har ment i ulike diskusjoner i regjeringen, men det har vært vurderinger gjennom flere år – helt åpenbart – av om det var riktig å gå videre med prosjektet, endre prosjektet, og hvilke deler av prosjektet det var viktig å gå videre med, og ...

Abid Q. Raja (V): Men når begge statsrådene ...

Jens Stoltenberg: ... Jeg trodde jeg skulle forklare? Det vi da valgte ved disse anledningene, var å gå videre med det som handlet om teknologiutvikling. Og det aller meste av pengene på Mongstad er brukt på teknologiutvikling ved at vi har bygget teknologiseret. Det var det enighet om, og så var det også enighet om å gjennomføre teknologikvalifisering knyttet til renseanlegget. Og poenget er at det er først i 2014 at det begynner å påløpe store utgifter til renseanlegget, så det var *da* vi kom til det veiskillet hvor vi måtte ta stilling til det, og da kom regjeringen til en konklusjon om at det er riktig av oss å ikke videreføre prosjektet.

Abid Q. Raja (V): Ja, takk, Stoltenberg, vi har bare 10 minutter, så for å få det presist: Solhjell og Borten Moe ga altså begge før revidert budsjett 2013 klart uttrykk for at dette prosjektet bør stanses. Hvorfor valgte regjeringen allikevel – til tross for at begge fagstatsrådene sier at dette bør stanses – å gå videre med dette prosjektet?

Jens Stoltenberg: Jeg kommer ikke til å bekrefte eller avkrefte hva ulike statsråder har ment. Det ...

Abid Q. Raja (V): Mener du at komiteen her – som representerer Stortinget, og Stortinget representerer folket – ikke har berettiget grunn til å få vite om dine to fagstatsråder har ment at dette prosjektet bør stanses, lenge før revidert budsjett 2013?

Jens Stoltenberg: Nei, det jeg mener er at Stortinget og kontrollkomiteen har krav på å få vite hva som var regjeringens beslutning, og alle statsrådene stilte seg bak den. Jeg tror det er veldig viktig at kontrollkomiteen er opptatt av ryddighet når det gjelder konstitusjonelle forhold, og det er ikke slik at de ulike statsråder, eller statsministeren, er privatpraktiserende; de stiller seg bak de beslutninger som regjeringen har fattet, og regjeringen har fattet både de beslutninger vi gjorde i revidert, og de beslutninger vi gjorde i 2014-budsjettet. Og det er først i 2014-budsjettet at vi begynner å få store utgifter knyttet til selve renseanlegget.

Abid Q. Raja (V): Det har vi hørt før. Men det tar for mye tid, Stoltenberg, jeg er ikke interessert i 2014-budsjettet. Men i revidert budsjett 2013 sier jo dere at det kommer til å påløpe mer kostnader til Mongstad, til planlegging av fullskala. Hva er det som skjer mellom mai 2013 og september 2013? Hva er den avgjørende informasjonen som dere i regjeringen får, som gjør at dere velger å skrinlegge det – fra at dere i mai orienterer Stortinget om at dette er i full drift og i gang og at det kommer til å påløpe *mer* kostnader, til at man plutselig stanser det i september. Hva var den avgjørende nye informasjonen?

Jens Stoltenberg: Det avgjørende nye var at vi behandlet budsjettet for 2014 i september ...

Abid Q. Raja (V): Kun det, altså? Ikke noen ny teknisk informasjon, ikke noen ny kostnadmessig informasjon, men kun det at man skulle behandle budsjettet?

Jens Stoltenberg: Ja, men det er jo ikke noen uvesentlig sak at vi behandler budsjettet i september. Det er jo da vi tar stilling til 2014-budsjettet. Så det er vanskelig å si hva som skal være innholdet i 2014-budsjettet før vi har behandlet ...

Abid Q. Raja (V): Men konstitusjonelt sett – er ikke revidert budsjett for 2013 en grunn til å opplyse om at to fagstatsråder mener at dette prosjektet bør stanses?

Jens Stoltenberg: Jeg har aldri noensinne opplevd at en regjering redegjør i et revidert budsjett for at ulike statsråder har ulike meninger.

For det første vil jeg ikke bekrefte hva de statsrådene har ment, men selv om de skulle ha hatt ulike meninger, tror jeg aldri noen regjering, noen gang, har sagt at én statsråd mener det, én annen statsråd mener det, og regjeringen har én oppfatning. Det ville i tilfelle være veldig uvanlig.

Abid Q. Raja (V): Var det internpolitiske hensyn som lå til grunn for at man ikke valgte å stanse prosjektet før revidert budsjett for 2013?

Jens Stoltenberg: Det var en vurdering av hva som var riktig, ut fra hensynene til klima og arbeidet med et veldig viktig prosjekt. Vår vurdering har hele tiden vært at det har vært riktig å gjennomføre teknologisatsingen. Den har vi lyktes med – den gjennomførte vi.

Abid Q. Raja (V): Det var ikke en taktisk beslutning om å vente til etter valget med å skrinlegge dette?

Jens Stoltenberg: Det er alltid slik at budsjettet for 2014 offentliggjøres etter valget. Det ville vært rart om man hadde begynt å offentliggjøre budsjettet for 2014 før valget og før det var ferdig behandlet.

Abid Q. Raja (V): Men er du enig i at hvis flere i regjeringen, også fagstatsrådene, er av den oppfatning at dette prosjektet bør stanses, er dette opplysninger man bør gi Stortinget i forbindelse med revidert budsjett – hvis man sitter på disse opplysningene?

Jens Stoltenberg: Det var enighet om håndteringen i regjeringen. Det var enighet om det vi la fram i revidert. Det var enighet om det som ble lagt fram i statsbudsjettet for 2014, og statsbudsjettet for 2014 presenteres selvsagt etter valget. Det er da det behandles ferdig, og det er da det legges fram.

Abid Q. Raja (V): Ble det diskutert at SV skulle få noe av betydning, som tilsvarte Mongstad, for at man skulle skrinlegge dette – altså at de måtte ha en miljøpolitisk seier av den betydning – og var det medvirkende til at man ikke la ned dette prosjektet allerede ved revidert 2013?

Jens Stoltenberg: Nei, grunnen til at vi valgte å ta beslutningen i forbindelse med budsjettet for 2014, var, som jeg sa i redegjørelsen min, at det er i 2014 vi begynner å få store utgifter knyttet til det som kalles Mongstad-spesifikke utgifter, som er knyttet til ting som ikke har med teknologiutvikling – teknologiseret og teknologikvalifisering knyttet til renseanlegget – å gjøre. Det er da vi begynner å bruke penger på et prosjekt vi ikke ønsker å gå videre med.

De store pengene er brukt på teknologiutvikling. Det har vi fått mye igjen for, men så stanset vi prosjektet før vi begynner å bruke penger på ting vi ikke mener er forsvarlig.

Abid Q. Raja (V): I stad sa du at man visste, da man tok denne beslutningen for 2014, at beløpet var 25 mrd. kr, og at man kun kunne fange ca. 0,5 mill. tonn CO₂. Var ikke dette opplysninger som vi allerede hadde i 2011?

Jens Stoltenberg: Jo, det var helt klart. Likevel sluttet et enstemmig storting seg til det nye konseptet og modellen for framdrift. Vi la det helt åpent fram for Stortinget. Stortinget var enig med regjeringen i at det likevel var riktig å gå videre.

Abid Q. Raja (V): Ja, men det er jo ditt prestisje-prosjekt. I 2011 visste man altså at det kom til å koste 25 mrd. kr – akkurat som vi visste i forbindelse med budsjettet for 2014. I 2011 visste man også at det kun kom til å være 0,5 mill. tonn CO₂ som kunne bli fanget og lagret – og dette visste man i forbindelse med budsjettet for 2014. Burde ikke din regjering ha stanset prosjektet da og spart disse milliardene som har blitt brukt siden 2011 og utover?

Jens Stoltenberg: Det tror jeg er en grunnleggende misforståelse: Vi har ikke brukt 25 mrd. kr. Vi har brukt betydelige beløp på noe som er oppe og står, og som er veldig verdifullt, nemlig teknologiutvikling.

Abid Q. Raja (V): Man har brukt ca. 2 mrd. kr. Jeg sier ikke at man har brukt 25 mrd. kr.

Jens Stoltenberg: Vi har brukt 1,6 mrd. kr, i henhold til Riksrevisjonen, på forberedelse av fullskala rensing. Men også de pengene er teknologiutvikling, fordi det handler om teknologikvalifisering.

Abid Q. Raja (V): Av de 2 mrd. kr kunne man spart betydelig med penger hvis man allerede i 2011 hadde valgt å skrinlegge prosjektet. Det er ingen ny informasjon, slik jeg hører deg, som har kommet regjeringen til kjenne etter revidert 2013 og til man skrinlegger, eller etter 2011, som har endret på verken kostnadene eller antallet tonn som kunne lagres.

Jens Stoltenberg: Det er helt riktig at man kunne ha spart de 1,6 mrd. kr, men jeg er veldig glad for at Stortinget var enig med regjeringen i at vi burde bruke de pengene, fordi også de pengene har gitt oss betydelig teknologiutvikling.

Hvis vi hadde begynt å bruke de store pengene – opp mot 25 mrd. kr – på byggingen av selve rensenanlegget, hadde vi begynt å bruke penger på noe som ikke hadde gitt oss noe igjen. Derfor stoppet vi før vi begynte å bruke de pengene.

Jeg er også glad for at Stortinget, ikke bare i 2011, men også så sent som i 2012, etter at denne informasjonen om anslag på 25 mrd. kr forelå, gjentok sin støtte til Mongstad i klimaforliket. Jeg er opptatt av å stå på klimaforliket, og dette er en del av klimaforliket.

Abid Q. Raja (V): I Dagsavisen på lørdag sa du at du kun har positive følelser knyttet til Mongstad. Men Stoltenberg, hvis man legger til grunn at det ble brukt 1,6 mrd. kr eller 2 mrd. kr på dette store månelandingsprosjektet, er det fryktelig mye penger. Er du ikke skuffet over at man ikke har fått til dette når man ser f.eks. at man i Canada har fått til fullskala anlegg til 3,5 mrd. kr?

Er du ikke litt skuffet? Tar du ikke noe selvkritikk? Er det ikke noe som kunne blitt gjort annerledes, slik at Norge hadde fått den månelandingen som du drømte om for oss alle?

Jens Stoltenberg: Det som Norge har fått, er at vi er det fremste landet i verden når det gjelder utviklingen av en teknologi som verden trenger for å bekjempe klimaendringer. Teknologisenteret på Mongstad er det største i verden, og flere av de prosjektene som nå satser andre steder....

Abid Q. Raja (V): Du viser alltid til teknologisenteret, men jeg spør om fullskala. Prøv å holde deg til det, for vi har så dårlig tid.

Fullskala var drømmen. Det var nasjonsdrømmen om å lande på månen.

Er du ikke skuffet over at vi ikke har fått til det i Norge?

Jens Stoltenberg: Som jeg sa i innledningen, har vi nådd noen av målene vi satte oss på Mongstad – andre har vi ikke nådd. Men før vi begynte å bruke mye penger på fullskala, stanset vi det prosjektet og satser heller på andre ting.

Jeg har også lyst å understreke, for det er en del av hele ...

Abid Q. Raja (V): Et siste spørsmål – det er bare 20 sekunder igjen: Kristin Halvorsen skriver i sin bok at man burde ha lyttet til embetsverket i Finansdepartementet og laget en klarere avtale enn avtalen i 2006.

Hvilke råd ga Finansdepartementet i 2006 som dere valgte ikke å lytte til?

Jens Stoltenberg: Det er vel alltid slik at Finansdepartementet gjerne ønsker å bruke minst mulig penger, men jeg mener det var riktig at Stortinget sluttet seg til avtalen med Statoil – alle partiene stilte seg bak den – fordi man forstod at det var den måten vi kunne få i gang en betydelig satsing på teknologiutvikling på Mongstad på, som vi har fått til. Jeg er glad for at Stortinget så avtalen og sluttet seg til den, for det var den avtalen som gjorde det mulig å få til denne satsingen.

Møtelederen: Nå er Rajas tid ute, og vi går videre.

Nå er det Arbeiderpartiet, ved Jette F. Christensen, som stiller spørsmål. Hun har 5 minutter til disposisjon.

Vær så god.

Jette F. Christensen (A): Takk, leder, og takk til Jens Stoltenberg for innledningen.

Du sa at det viktigste er å sette seg djerpe mål i klima-

politikken. Det er det vanskelig å være uenig i, men det er også viktig å være realist.

Var målsettingen om fangst og lagring av CO₂ på Mongstad realistisk?

Hvis svaret på det er nei, og siden jeg har ordet, og vi har så kort tid til å komme med oppfølgingsspørsmål: Hvorfor valgte du likevel å gå inn i et så stort prosjekt, med så store kostnader, som endte opp så annerledes enn man trodde?

Jens Stoltenberg: Med den informasjonen vi hadde i 2006 og de ulike korsveiene vi har passert siden den gang, mener jeg det var realistisk. Den gangen var anslaget rundt 5 mrd. kr for et karbonfangstanlegg. Det ble understreket at det var usikkert. Det ble understreket at det var risiko knyttet til at man skulle bygge på et eksisterende anlegg, og at det var kostnader knyttet til at det var langt ut til feltet hvor man skulle lagre CO₂, men det var likevel et anslag som gjorde at det var realistisk da beslutningen ble fattet.

Så har det vist seg at det er stor usikkerhet – og det har utviklingen siden bekreftet – og derfor stanset vi i tide, før vi begynte å bruke mye penger på den delen av prosjektet som ikke ga teknologiutvikling.

Grunnen til at vi gjorde det, er jo at klimaproblemet er, sammen med fattigdom, vår tids største og mest alvorlige problem. FNs klimapanel og mange andre har understreket at karbonfangst er en teknologi verden virkelig trenger.

Jeg vil også understreke at teknologien i og for seg finnes i dag. Den finnes i Norge, hvor vi skylder ut CO₂, riktignok fra naturgass, men det er karbonfangst med amin-teknologi på Sleipner-feltet. Vi lagrer det i store volumer. Problemet er at det ikke har vært mulig – bortsett fra noen få steder i verden, som f.eks. Sleipner-feltet, hvor det er spesielle forutsetninger, enten med høyt CO₂-innhold eller nærhet til reservoaret – å få storskala over store og mange anlegg på en lønnsom måte.

Poenget med Mongstad er å gjøre denne teknologien billigere og bedre, slik at den kan tas i bruk på mange flere steder. Det er viktig, og den teknologiutviklingen har vi lyktes med å få på Mongstad.

Jette F. Christensen (A): Takk. Alt gikk ikke helt etter drømmen. Kunne du gjort noe annerledes på noe tidspunkt – økonomisk, juridisk eller politisk, som statsminister – som ville bidratt til en realisering av enda mer på Mongstad?

Jens Stoltenberg: Punkt 1: Det er en veldig teoretisk diskusjon å tenke hva man kunne gjort annerledes hvis man hadde visst da, det vi vet i dag. Som jeg har understreket, mener jeg at man på de ulike beslutningstidspunktene har tatt rette beslutninger, selv om man var klar over at det var usikkerhet, og Stortinget har sluttet seg til det. Dette har det vært redegjort for i Stortinget minst to ganger i året, pluss én melding og pluss tre proposisjoner. Ved alle de veivalgene har Stortinget vært enig, selv om vi har lagt fram dilemmaene og risikoen på en åpen måte.

Punkt 2: En av de tingene som helt åpenbart har vist seg vanskelig, er å bygge dette anlegget på et eksisterende an-

legg i drift; altså å bygge et renseanlegg på et raffineri og et kraftvarmeverk som er i drift, for veldig mye av kostnadene og veldig mye av usikkerheten er knyttet til nedstenging og håndtering av sikkerhet på raffineriet og kraftvarmeverket som er i drift. Det er klart at det problemet bare har vist seg større og større etter hvert som årene har gått. Så kan man selvfølgelig si at det var en risiko vi var klar over. Statoil fortalte om det. Vi var tydelige på det. Men vi valgte likevel å satse, fordi vi også ønsket å se på mulighetene for å få til noe vi trenger, nemlig en teknologi som kan installeres også på anlegg i drift, ikke bare på nye anlegg.

Jette F. Christensen (A): Takk. Saksordføreren var inne på skillet mellom teknologisenteret og fullskalaanlegg. Hvorfor er du så opptatt av dette teknologisenteret? Du snakker mye om det. Mener du at teknologisenteret er viktigere enn dette fullskalaprojektet?

Jens Stoltenberg: Jeg mener at det viktigste ved Mongstad er å utvikle teknologien. Det har vi sagt hele tiden. Visjonen, som vi tegnet opp bl.a. i nyttårstalen, var en visjon om å utvikle teknologi. Det er vi altså godt i gang med. Så er det selvsagt en skuffelse at vi ikke fikk til den andre delen av prosjektet, nemlig renseanlegget. Det hadde vært veldig bra om vi hadde fått til det, og det er ikke bra at den delen av prosjektet ikke ble gjennomført. Samtidig mener jeg det er bra at vi stanset før vi begynte å bruke mye penger på den delen av prosjektet, og jeg mener også at både vi og mange internasjonale miljøer har stor glede av den teknologiutviklingen som har skjedd, dels knyttet til teknologisenteret og dels knyttet til forberedelse for å bygge fullskalaanlegget. Den enorme teknologikvalifiseringen som har skjedd i forbindelse med fullskalaanlegget, har også gitt oss teknologi og overføringsverdi som vi kan bruke i andre anlegg.

Møtelederen: Da er tiden ute. Da går vi videre til representanten for Høyre, Michael Tetzschner, som har 5 minutter.

Michael Tetzschner (H): Takk for det. Temaet for høringen er forvaltningsrapporten fra Riksrevisjonen, Dokument 3:14 for 2012–2013. Jeg vil begynne med å spørre om du har lest rapporten.

Jens Stoltenberg: Unnskyld, om jeg har lest Riksrevisjonens rapport?

Michael Tetzschner (H): Ja, det som er grunnlaget for at vi har høringen.

Jens Stoltenberg: Ja, jeg har lest i hvert fall vesentlige deler av den og gått gjennom de viktigste konklusjonene.

Michael Tetzschner (H): Er du da enig med Riksrevisjonen i at det har vært dårlig kostnadskontroll, at f.eks. Gassnova hadde for lite handlingsrom, og at det også ble stilt opp for svake incentiver for Statoil til å holde kostnadene nede til at prosjektet dermed kunne lykkes?

Jens Stoltenberg: Det jeg opplever at Riksrevisjonen sier, er at avtalen gir for få incentiver til Statoil, og at avtalen sånn sett, ideelt sett, skulle vært annerledes.

Michael Tetzschner (H): Hvem har ansvaret for det?

Jens Stoltenberg: Det er jo storting og regjering, som har sluttet seg til avtalen. Grunnen til det er jo at det ikke var mulig å framforhandle en bedre eller annerledes avtale simpelthen fordi vi var i en situasjon der det var et veldig sterkt politisk ønske – både i storting og regjering – om å få på plass et karbonfangstanlegg på Mongstad, som ikke var lønnsomt, men som var viktig av politiske grunner, fordi det var en viktig del av vårt arbeid for å utvikle teknologi for å bekjempe klimaendringene.

Statoil er et børsnotert selskap. Statoil er nødt til å legge vekt på at ting har avkastning og lønnsomhet. Derfor gjorde Statoil det klart at for dem var det avgjørende at dersom man skulle gjøre dette – som i utgangspunktet ikke er et kommersielt prosjekt, men som allikevel er et viktig prosjekt av miljømessige hensyn – måtte staten bære mesteparten av kostnadene, og det speiles jo i avtalen. Mellom to likeverdige kommersielle partnere hadde helt sikkert avtalen sett annerledes ut, men her var det en kommersiell partner som var børsnotert og opptatt av å kunne stå inne for investeringene ut fra en forretningsmessig vurdering, og det var en politisk partner i staten som var veldig opptatt av også å bruke penger på noe som ikke var lønnsomt – for det var ganske klart hele tiden – men som var viktig av politiske grunner, og så fant man fram til denne avtalen.

Michael Tetzschner (H): Ja, man klarte i hvert fall å få brukt pengene. Men det du sier, er at avtalen ikke kunne bli bedre enn den ble?

Jens Stoltenberg: Jeg sier at den er et resultat av en forhandling der i hvert fall statens vurdering var at det ikke var mulig å få til en vesentlig annerledes avtale uten at Statoil ville sagt at dette ikke var mulig for dem å bli med på som et kommersielt selskap fordi de må forsvare ting ut fra en forretningsmessig vurdering. Det aksepterer jeg fordi Statoil er et børsnotert, forretningsmessig selskap. Men likevel anbefalte regjeringen avtalen. Vi gikk til Stortinget og fikk enstemmig tilslutning til den fordi vi sa at det er noen ting som er viktigere enn forretningsmessig avkastning for staten, nemlig å bruke penger. Jeg synes altså at å bruke 1,6 mrd. kr på fullskalaanlegget – samlet sett rundt 7 mrd. kr på teknologiutvikling på Mongstad – i denne sammenheng ikke er mye i forhold til de enorme oppgavene. Jeg mener altså at det alt i alt er riktig bruk av penger fordi det gjør at Norge er internasjonalt ledende på en teknologi verden virkelig trenger.

Michael Tetzschner (H): Jeg forstår det slik at du da er uenig med Riksrevisjonen som sier at denne avtalen burde vært bedre. Dette var altså den best oppnåelige avtalen i denne verden. Hvordan kommenterer du Riksrevisjonens kritikk av Gjennomføringsavtalen, hvor de påpeker at det var lite krav om at frister ble satt, og at fremdrift ble holdt?

Var du i det hele tatt komfortabel med avtalen i alle sine deler?

Jens Stoltenberg: Jeg opplever at alle de momentene fra Riksrevisjonen er relevante momenter, men de endrer ikke hovedpoenget, nemlig at de er et resultat av forhandling, der vår vurdering var at det var vanskelig å få til en avtale der Statoil skulle bære noen vesentlig større del av kostnadene, eller at Statoil skulle bære noen vesentlig del av risikoen, inklusiv absolutte tidsfrister. Det er klart at fra statens side var det i utgangspunktet et ønske om å bære minst mulig risiko, å bære minst mulig kostnader. Samtidig måtte vi altså erkjenne at når vi ønsket å utvikle en teknologi som per dags dato ikke er kommersielt lønnsom, så må et kommersielt selskap få betalt for det, og staten var villig til å betale for det. Vi la det også tydelig fram for Stortinget, og som jeg sier: I hvert budsjett, i hvert reviderte budsjett, pluss én melding og tre proposisjoner har Stortinget sluttet seg til dette, også etter at vi redegjorde i detalj for avtalen – også etter at avtalen var kjent. Den risikoen tok storting og regjering sammen fordi man mente at gevinsten var stor, og jeg mener at vi har fått mye igjen. Vi har fått et fantastisk sted for utvikling av teknologi, verdens største laboratorium for å utvikle denne teknologien, og tusenvis av fagfolk fra hele verden kommer hit for å studere resultatene, og mange selskap deltar.

Michael Tetzschner (H): Det har vi hørt før.

Møtelederen: Tetzschner, da er tiden dessverre ute. Vi får komme tilbake til dette i oppfølgingsrunden.

Michael Tetzschner (H): Da gjør vi det.

Møtelederen: Da går vi videre til Fremskrittspartiet. Helge Thorheim, 5 minutter – vær så god.

Helge Thorheim (FrP): Takk for det.

Først av alt: Takk for en god innledning, Stoltenberg. Jeg vil gripe fatt i noe av det du sa der. Du sa at CCS på Mongstad er et nybrottsarbeid, og at vi lager teknologi for verden. Slik som du framfører det, høres det nesten ut som om vi ikke har slik teknologi ellers i verden i dag – i og med at dette er et nybrottsarbeid.

FNs klimapanel kom ut med en spesialrapport om CCS allerede i 2005, og den sier klart at CCS har vært i bruk i mer enn 80 år i ulike industriprosesser og er tilgjengelig teknologi. Kjente regjeringen eller du til denne rapporten? Og hvis dere gjorde det, hvorfor er det så stort fokus på teknologiseret? Jeg trodde månelandingsprosjektet, slik som det ble, etter hvert var todelt: teknologiutvikling pluss deponering av CO₂?

Jens Stoltenberg: Regjeringen kjente til den rapporten. Men det viktigste var at vi også visste veldig godt at karbonfangst og lagring finnes i dag, og blant de største prosjektene i verden og blant de første prosjektene i verden er jo Norge. Jeg har selv vært med på å diskutere Sleipner mange ganger. På Melkøya har vi et stort CO₂-lagrings-

prosjekt, og på Sleipner har vi det. På Sleipner har vi i snart 20 år fanget 1 million tonn CO₂ hvert eneste år og pumpet ned i sokkelen. Det er flere steder i verden hvor man lykkes med karbonfangst. Problemet er, som jeg sier, at teknologien fortsatt er så umoden og så lite lønnsom at den normalt ikke er lønnsom å ta i bruk. Det som gjør det utfordrende, er at det f.eks. på Mongstad – dette gjelder også veldig mange andre steder – er langt fra utslippskilden til lagringsstedet. Det er det ikke på Sleipner. De andre stedene som ofte framheves i media, har det til felles at de ofte ligger på lagringsstedet. Men du må jo ha systemer som gjør at du kan fange CO₂ et sted, lagre det et annet sted, og det er utfordring nr. 1. Utfordring nr. 2 på Mongstad er selvfølgelig det å rense CO₂ fra gasskraft. Der er CO₂-innholdet i gassen vesentlig lavere enn fra kullkraft, og derfor blir kostnadene høyere. Utfordring nr. 3 er at der man har lykkes med karbonfangst og -lagring, er det ofte slik at man bruker det til trykkstøtte for å få opp mer olje eller gass. Det var det ikke noe etterspørsel etter på norsk sokkel. Utfordring nr. 4 er selvfølgelig at vi på Mongstad gjorde det på et anlegg som var i drift. Med noen unntak – Sleipner, Melkøya, noen andre steder i verden – har dette vært en teknologi som altså finnes, men som må bli mye bedre for å tas i bruk mange steder, og det er det vi driver med på Mongstad.

Helge Thorheim (FrP): Men når du bekrefter at teknologien allerede finnes, regner jeg med at man bare vil forfine det litt med teknologiseret. Men det er ved steg 2, det å deponere CO₂, at man først er med på å redusere utslippene til atmosfæren for å nå de målene vi ønsker her i landet. Når dette nå er blitt stanset, forskyver man framover i tid å gjøre de tiltakene man egentlig ønsker – som kan være vår månelanding. Er du ikke litt skuffet, Stoltenberg, over at dette må skyves enda lenger fram?

Jens Stoltenberg: For det første vil jeg ikke bruke begrepet «forfine» teknologien litt. Det er snakk om en enorm utvikling for å gjøre en teknologi vesentlig bedre, så mye bedre at den kan tas i bruk mange steder, i stor skala over hele verden. Det er jo derfor teknologiseret får stor anerkjennelse, bl.a. fra mange klimamiljøer, fra mange selskaper som deltar der, og fra FN, som peker på Mongstad som et senter der man er i ferd med å gjøre et sprang for å utvikle teknologien fra noe som kan brukes få steder, til en teknologi som kan brukes mange steder. Det er avgjørende dersom vi skal lykkes. Det har også Stortinget understreket.

Så er det helt riktig at det var to prosjekter på Mongstad. Det ene var teknologiutvikling, som vi har lyktes med, som man er i full gang med. Det andre var rensing av kraftvarmeverket. Man kan si det miljømessig er en god nyhet. Utslippene er jo halvparten av hva de var forutsatt å være. Det er av klimahensyn en god nyhet. Men det reduserer jo hvor meningsfylt det er å bygge et stort renseanlegg når det er halvparten så mye å rense, og når det er usikkerhet om det er utslipp i framtiden, fordi det er usikkerhet i raffinerimarkedet i Europa og i Norge. Det, kombinert med at kostnadene, i og for seg som varslet, ble høyere enn man hadde

håpet og trodde i begynnelsen – det var stor risiko og det ble avslørt tidlig – gjør at det ikke er fornuftig å gå videre med selve renseanlegget.

Møtelederen: Da er tiden ute. Da er det Kristelig Folkepartis tur – Hans Fredrik Grøvan, vær så god.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Takk for innledningen, Stoltenberg.

Jeg har lyst til å gå litt tilbake til starten. I forbindelse med Bondevik I-regjeringens avgang ble det sagt av bl.a. deg, Stoltenberg, at det ville bli enklere å få til en CO₂-håndtering hvis man valgte å bygge gasskraftanlegget samtidig som man drev teknologiutvikling for CO₂-fangst, altså samtidig bygge, fange og teste. Var dette, slik du ser det i dag, en smart måte å gjøre dette på, å utvikle dette prosjektet på?

Jens Stoltenberg: Jeg vet ikke om jeg helt forsto spørsmålet, men hovedpoenget er jo at det var viktig å utvikle teknologi som man trodde og håpet kunne tas i bruk i et renseanlegg på Mongstad. Men som Stortinget har understreket veldig mange ganger, og som regjeringen har sagt seg enig i, er at de store gevinstene ved teknologiutviklingscenteret på Mongstad, er ikke knyttet til renseanlegget på Mongstad, for det er bare en halv million tonn. Det er det mulig å rense ganske mange andre steder billigere og enklere. De store gevinstene ved teknologisenteret på Mongstad er jo å bruke teknologien andre steder i verden. Derfor er det ikke slik at teknologisenteret bare har mening knyttet til et eventuelt renseanlegg på Mongstad. Teknologisenteret har først og fremst mening hvis teknologien kan anvendes alle andre steder. Det er jo der de store volumene som skal renses, er.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Siden renseanlegget ble skrinlagt, mener du det nå er uviktig å rense ved Mongstad-anlegget?

Jens Stoltenberg: Nei, det mener jeg ikke. Det hadde i og for seg vært mulig å gjennomføre prosjektet, men jeg mente at det var et dårlig prosjekt å bruke 25 mrd. kr på å rense en halv million tonn CO₂. Det er både Stortinget og den nye regjeringen enig i. Det er jeg glad for. For det hadde ikke vært fornuftig bruk av penger. Det vi har gjort på Mongstad, er jo å bruke penger på noe som er fornuftig, som er teknologiutvikling. Der har vi fått mye igjen, nemlig ny teknologiutvikling, også som jeg sier, knyttet til teknologikvalifiseringsprogrammet på fullskalaanlegget, som vi gjennomførte gjennom 2013, som er grunnen til at vi burde gjennomføre hele 2013 før vi tok stilling til eventuell videre framdrift i 2014.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Riksrevisjonen reiser en del spørsmål om dette med risikostyring. Ble kompleksiteten i gjennomføringen av CO₂-håndteringen undervurdert i 2006 ved inngåelsen av Gjennomføringsavtalen, etter din oppfatning?

Jens Stoltenberg: Til det tror jeg det er viktig å si både ja og nei. Det er klart at var det noe Statoil formidlet, og er det noe som var understreket mange ganger, er det at dette var nytt, det var risiko, det var usikkerhet. Man kunne selvfølgelig valgt å ikke gå inn og si: Vi prøver ikke. Det hadde vært det tryggeste. Men da hadde vi heller ikke fått til det vi har fått til, nemlig en teknologiutvikling som har vært viktig, og som er viktig for kampen mot globale klimaendringer.

Så man varslet at det var stor usikkerhet. Når det er stor usikkerhet, er det vanskelig i si nøyaktig hva som kommer til å skje. Men jeg mener at fordi vi har tatt det stegvis, har vi brukt pengene på ting som har gitt oss betydelige gevinster, utvikling av teknologi, og så stoppet vi før vi begynte å bruke mye penger på ting som ikke gir gevinst, nemlig bygging av renseanlegg for å rense en halv million tonn CO₂. Det er ikke fornuftig bruk av penger til de kostnadene som det ble forespeilet på Mongstad.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Du sa i sted at avtalen mellom staten og Statoil ble til gjennom en forhandling. Slik du ser det i dag, ble det gitt gode nok incentiver for en tids- og kostnadseffektiv utvikling av fullskalaprojektet, etter din mening?

Jens Stoltenberg: Jeg har vanskelig for å se at den avtalen kunne vært vesentlig annerledes. Man kunne gjerne ønsket seg en annerledes avtale, men da tror jeg ikke det hadde vært noen avtale. Da tror jeg Statoil, som et børsnotert forretningsmessig selskap ville sagt: Det er ikke ansvarlig for oss å gå inn og ta så stor risiko og å ha så store utgifter i et prosjekt som først og fremst er miljøpolitisk begrunnet. Når vi endte med en avtale der staten bærer mesteparten av kostnadene og store deler av risikoen – iallfall før budsjettet er vedtatt – er det en refleksjon av at det var et politisk ønske, i regjering, i Stortinget, som jeg er for, nemlig at vi må gjøre ting som ikke er kommersielt lønnsomme i kampen mot klimaendringene. Vi må bruke fellesskapets penger, også selv om det ikke gir avkastning på kort sikt å utvikle denne teknologien. Min opplevelse er at Statoil er dypt engasjert i å utvikle karbonfangst, at Statoil tok avtalen på det største alvor og satset betydelige ressurser på å få til det. De har fått til veldig mye på Mongstad, ved at de har fått til et teknologisenter som er verdensledende.

Møtelederen: Da er tiden nærmest ute, så vi rekker ikke flere spørsmål i denne runden. Da går ordet videre til Senterpartiet – Per Olaf Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg vil takke statsministeren for en god innledning. For å få overhøyde over temaet først, statsminister, la du vekt på de dramatiske konsekvensene av økt CO₂-mengde i atmosfæren. Vitenskapsfolk har sagt at det nå er bedre vitenskapelig dokumentert at klimaendringene er menneskeskapt, enn at sigarettøyking er helsefarlig. Er du enig i det? Ja eller nei?

Jens Stoltenberg: Ja, i den forstand at jeg har lest at vitenskapsfolk har sagt det, og da stoler jeg på det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er ganske sentralt å være klar over det vitenskapelige grunnlaget, for endelig har vi utrolig internasjonal, vitenskapelig dokumentasjon om temaet. Når vitenskapsfolk sier at det er bedre dokumentert vitenskapelig at klimaendringer er menneskeskapte, enn at sigarettøyking er helseskadelig, har vi lagt en plattform for alvoret i situasjonen. Da er punkt nr. 2 begrepsbruken. Du brukte både begrepene «rensing», «CO₂-fangst» og «lagring». Jeg regner med at det var feil. Man må velge: Er det fangst og lagring, eller er det rensing.

Jens Stoltenberg: Jeg bruker de begrepene litt om hverandre, dels for å variere språkbruken ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Da er vi inne på noe sentralt. Det anlegget vi snakker om nå, skal fange og lagre, er det ikke slik? Det gjelder ikke rensing, for et CO₂-molekyl består av ett karbonatom og to oksygenatomer, og det går ikke kjemisk an å rense. Er ikke det korrekt?

Jens Stoltenberg: Jo, det er slik at normalt bruker man begrepene «fangst» og «lagring». Men i dagligtale kalles det ofte rensing – man blir jo kvitt CO₂. Det avgjørende er jo at man unngår at CO₂ kommer opp i atmosfæren ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Unnskyld, det er jo det som er noe av problemet, at begrepsbruken ikke er klar, og dermed får vi problemer med den videre handteringen av dette. Når det er fangst og lagring, er det spørsmål om teknologi og begrepet «månelanding». Du sa her at det var månelanding, samtidig som det var umoden teknologi som var for kostbar og ikke lønnsom. Folk flest har fått forståelsen av at månelanding er en helt ny teknologi, en har gitt inntrykk av at det var spørsmål om å rense karbondioksid – og det er det vel da ikke?

Jens Stoltenberg: Det som jeg sa i min nyttårstale, var at vår visjon var å utvikle en teknologi som kunne bidra til å bekjempe globale klimaendringer, utvikle en teknologi verden trenger for å bekjempe drivhuseffekten. Det er vi i full gang med på Mongstad. Det er det største laboratorium ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja ...

Jens Stoltenberg: ... det største senter for denne teknologiutviklingen i verden.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men det vi da ...

Jens Stoltenberg: Det å lage et anlegg for karbonfangst og -lagring – det har vi allerede i Norge. Så hvis man mener at det på en måte er bildet på månelandingen, er det ikke så interessant å bruke det, for det finnes ulike typer anlegg. Man fanger CO₂ fra ulike typer gass, noen ganger er det fra røykgass, noen ganger fra kullkraft, andre

ganger fra gasskraft, noen ganger fra industrianlegg, fra raffinerier, fra krakkere, og andre ganger fra metangass ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Vi er klar over det.

Jens Stoltenberg: ... men grunnleggende sett fanger man CO₂-en og lagrer den.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, og det vi da snakker om, er å få den teknologien billigere og mer effektiv energimessig. Er det korrekt?

Jens Stoltenberg: Ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nettopp. Så månelandinga er å gjøre det økonomisk lønnsomt?

Jens Stoltenberg: Ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nettopp. Så dermed er det det økonomiske aspektet ved saken som egentlig er det mest sentrale i det som du har definert som månelanding?

Jens Stoltenberg: Ja, det mest sentrale er å gjøre en teknologi som allerede finnes, tilgjengelig i stor skala, slik at den kan brukes mye. Det handler grunnleggende sett om to ting. Det handler om å få ned prisen på teknologien – det er noe av det vi jobber med på Mongstad – og så vil det løse alle helsemessige og sikkerhetsmessige problemer. Det andre er å få opp prisen på CO₂.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Den jobben, det å gjøre dette lønnsomt, var en jobb som gikk utover det som var Statoils forretningsmessige idé, så her måtte staten ta kostnaden for å få det lønnsomt. Statoil ville da få en spin-off, eller en positiv virkning, av det, slik at de kunne bruke den teknologien videre blant flere aktører. Er det riktig forstått?

Jens Stoltenberg: Ja, men i den forstand at jeg mente at det staten gjorde – med tilslutning fra regjering og storting, selvfølgelig – var å kjøpe en stor tjeneste fra Statoil, nemlig det å bygge dette teknologisenteret og starte planleggingen av et renseanlegg. Vi har lyktes med det ene – teknologisenteret – og vi har stanset det andre i tide, før vi har begynt å bruke mye penger på det. Det mener jeg er en riktig håndtering og en riktig måte å samarbeide med Statoil på. Jeg vil også understreke at jeg opplever at Statoil er dypt engasjert i å få til karbonfangst.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men det som altså er kjernen, bare for å avslutte med det: Kjernen i det var å gjøre fangst og lagring økonomisk lønnsomt – det var det som var kjernen i månelandinga?

Jens Stoltenberg: Ja.

Møtelederen: Da er tiden nærmest ute, og vi går videre til Sosialistisk Venstreparti – Karin Andersen, vær så god.

Karin Andersen (SV): Først: Takk for innledningen. Hovedpoenget her er å få til fangst og lagring av CO₂ i stor skala, det er vi alle sammen enige om. Tidligere statsminister Stoltenbergs rolle er det som jeg har lyst til å spørre om: Hvor engasjert var Stoltenberg i dette prosjektet, personlig og som statsminister? Du understreker i innledningen din at dette var vanskelig, det var stor usikkerhet. Staten bar kostnadene og risikoen ved prosjektet. I hvilken grad og hva slags styringsdialog og styringsgrep tok daværende statsminister Stoltenberg for å lykkes med prosjektet?

Jens Stoltenberg: Dette var et prosjekt som ble fulgt veldig tett opp fra Olje- og energidepartementet. Med jevne mellomrom ble det også drøftet i regjeringen, bl.a. fordi regjeringen jevnlig redegjorde overfor Stortinget. Som jeg sier: Det ble gjort i hvert eneste statsbudsjett og hvert eneste reviderte budsjett hvert eneste år fra 2007, i tillegg til en egen stortingsmelding og tre stortingsproposisjoner, der Stortinget sluttet seg til investeringsbeslutninger og andre beslutninger. Det betyr at det var en omfattende og tett politisk behandling og oppfølging av dette i regjeringen og i departementet.

Så viste det seg jo at en del av risikoene og problemene bl.a. Statoil hadde påpekt tidlig, nemlig problemet med å bygge et renseanlegg på et allerede etablert raffineri i drift, den lange avstanden til lagringsstedet, det at det er lite CO₂ i gass fra naturgass, eller lite avgasser fra et gasskraftverk sammenlignet med et kullkraftverk, og det at det ikke var noen avsetning av CO₂-en – alle de tingene gjorde at prosjektet ble dyrere enn man først la til grunn. Det tror jeg ikke først og fremst handler om styring, men om at flere forutsetninger viste seg å være mer negative for anlegget enn vi trodde og håpet i begynnelsen.

Karin Andersen (SV): Riksrevisjonens rapport peker på at det er styringsproblemer i prosjektet som er ett av de kritiske punktene. Stoltenberg sier også at han opplever at Statoil var dypt engasjert i CO₂-fangst og -lagring. Hva er da grunnen til at Statoil ikke skulle finne noen kommersiell interesse i å utvikle det – når han sier at avtalen skulle være sånn at staten skulle bære all risiko og alle kostnader?

Jens Stoltenberg: Det er mulig jeg har sagt at avtalen innebærer at staten bærer all risiko og alle kostnader – da må jeg korrigere meg selv, for det er i hvert fall ikke det jeg har ment å si. Det jeg har ment å si, er at staten bærer store deler, vesentlige deler, av det. For teknologiseret var det vel i utgangspunktet 80 pst., så har vi solgt oss litt ned, og Statoil har 20 pst., var det vel. Detaljene er beskrevet i Riksrevisjonens rapport. Så det er ikke sikkert at staten tar alle kostnader og all risiko, men for å få prosjektet gjennom måtte staten i hvert fall ta vesentlige deler av risikoen og vesentlige deler av kostnadene. Og igjen, det mener jeg ikke er noen kritikk av Statoil. Statoil er et børsnotert selskap som skal forsvare sine investeringer. Da er det ikke rimelig at de skal, hva skal jeg si, betale for et politisk sterkt ønske – som jeg er enig i – nemlig det at vi ønsker å bruke fellesskapets penger på å løse et stort fellesproblem, nem-

lig global oppvarming, og utvikle den teknologien. Så fant vi da en byrdefordeling mellom Statoil og staten som jeg mener er den som var rimelig å oppnå, men som gjør at staten bærer en vesentlig større del enn Statoil.

Karin Andersen (SV): Det ble valgt en styring fra statens side, der man valgte Gassnova som en stor aktør. Hva er grunnen til at man valgte den organiseringen og ikke f.eks. brukte Petoro?

Jens Stoltenberg: Grunnen til det var at Gassnova ble opprettet av Bondevik-regjeringen i 2005 som statens redskap for CO₂-håndtering. Det ville vært underlig hvis vi på det første store CO₂-håndteringsprosjektet ikke valgte det redskapet som var opprettet for det formål. Så gjorde vi det om fra forvaltningsorgan til selskap – det var vel i 2007 – men det var fortsatt Gassnova. Igjen: Jeg ser at det har vært mye kritikk av dette i ettertid, men det har jeg lagt fram for Stortinget gang på gang. Stortinget har vært enig i det – jeg er glad for at Stortinget har vært enig i det. Det er i hvert fall slik at Gassnova ble opprettet – med det formål å håndtere denne typen prosjekter – av Bondevik-regjeringen, med full tilslutning fra min regjering og med full tilslutning fra Stortinget gjennom flere perioder. Så det at man valgte Gassnova mener jeg var helt åpenbart og i tråd med det alle partier og flere regjeringer har ment over lang tid.

Møtelederen: Der er tiden ute. Da er det Miljøpartiet De Grønnes tur – Rasmus Hansson, vær så god.

Rasmus Hansson (MDG): Takk, leder, og takk for Stoltenbergs innledning.

Riksrevisjonens rapport handler først og fremst om svake insentiver for gjennomføringen av prosjektet. Utgangspunktet er jo i veldig stor grad – selv om Stoltenberg legger stor vekt på testsenteret – det å få til fullrensing av et gasskraftverk på Mongstad. Det var det som var den politiske ramma. Statoil gjorde det helt klart i sin konsesjons-søknad at deres mål med å få bygd dette gasskraftverket var å bedre økonomien på raffineriet, mens SFT i sin anbefaling til utslippstillatelse anbefalte at det ble stilt krav om fullskala rensing fra dag én. Dette begrunnet de med faren for at prosjektet, hvis dette ikke ble gjort, ville glippe opp i endene. Dermed satt man altså med et forslag til noe som ville vært et virkelig effektivt insitament, nemlig et krav om fullskala rensing fra dag én, noe som også ville ha fjernet den aller største kostnadsdrivende faktoren, nemlig ettermontering av rensing. Så spørsmålet er: Hvorfor ble ikke det daværende Statens forurensningstilsyns anbefaling om å kreve fullskala rensing fra dag én i utslippstillatelsen, etterkommet av regjeringen?

Jens Stoltenberg: Vår vurdering var at da hadde det ikke blitt noe av verken kraftvarmeverket eller renseanlegget – og heller ikke teknologiseret. Vår vurdering var at Statoil mente alvor da de sa at den kostnaden, den risikoen, var det ikke mulig å ta, og at prosjekteringen, planleggingen, av renseanlegget hadde kommet så kort at det i tilfel-

le ville utsette kraftvarmeverket med mange, mange år – at dette ikke ville bli noe av, at de ikke kunne godta en slik avtale.

Så kan man selvfølgelig spekulere på om det var riktig. Vår vurdering var at det var riktig, og at det var vanskelig å ha en helt annen vurdering av dette enn Statoil.

Kraftvarmeverket – bare for å si det – ble den gangen vurdert som viktig av mange – forretningsmessig, av Statoil – men også av mange andre som var opptatt av kraftforsyningen på Vestlandet, dvs. i Bergensområdet, i Hordaland. Vi har senere sett at dette har vært et sårbart punkt. Kraftverket har også vært viktig for å sikre nok kraft i området til å elektrifisere sokkelen, f.eks. Gjøa. Så det å styrke kraftforsyningen i dette området var viktig også for et annet miljøhensyn, nemlig elektrifisering.

Så viste det seg jo at veldig mange ting er annerledes enn man tror, også forretningsmessig. Det som har blitt veldig annerledes, er etterspørselen etter raffineriprodukter som lages på Mongstad. Etterspørselen synker. Derfor går bare én turbin og ikke to turbiner. Dermed er utslippene halvert. Dette er på en måte en god nyhet miljømessig, men det blir enda dyrere å bygge et anlegg når en skal rense 0,5 millioner tonn og ikke 2 millioner tonn.

Rasmus Hansson (MDG): I 2010 ble kravene i utslippstillatelsen svekket ytterligere, fra et krav om rensing av 100 000 tonn per år til mer eller mindre ikke noe, altså en ny konsesjon til Statoils egne driftsønsker. Samtidig var det signaler om at økonomien i raffineriet var på vei nedover, hvilket vel er nokså forutsigbart at ville skje, fordi den typen økonomi går opp og ned. Hva var grunnen til at det på en måte var en overraskelse at man risikerte dårlig økonomi i raffineriet og økte krav fra Statoil om å slippe unna renskrav? Hvorfor ble dette ikke tatt inn i beregningen allerede da man satte i gang rensprosjektet?

Jens Stoltenberg: Grunnen til at man la til grunn at to turbiner ville gå, og at raffineriet ville etterspørre varme og kraft fra to turbiner, var at det var den forretningsmessige vurderingen Statoil gjorde. Man hadde ikke bygd et kraftverk med to turbiner hvis man visste man bare skulle bruke én. Jeg tror vi alle – og spesielt staten – skal være litt forsiktige med å ha skrårige oppfatninger om hvordan markedet for raffinerte oljeprodukter i Europa er om 5–10–20–30 år. Det mener jeg selskapene skal vurdere.

Vi skal vurdere rammevilkår. Vi skal vurdere miljømessige krav. Vår vurdering av dem var altså at det var riktig å tillate ...

Rasmus Hansson (MDG): Ok. Det siste spørsmålet blir da: Viser ikke dette at det viktigste hensynet ved dette prosjektet ikke var fullskalarensing av Mongstad, men å få bygd et gasskraftverk?

Jens Stoltenberg: Det var begge deler. Gasskraftverket var viktig for kraftforsyningen i deler av Hordaland. Det var viktig for å ha nok kraft til bl.a. å elektrifisere deler av sokkelen. Og det var viktig for å sikre lønnsomhet ved raffineriet, slik Statoil vurderte markedsutsik-

tene da. Så har ting endret seg, men det så man ikke i 2006.

Så var det viktig fordi dette var en plattform der vi kunne bygge verdens største laboratorium for utvikling av en teknologi verden trenger. Her er Norge blitt verdensledende. Det har vi oppnådd og fått til. Det er bra.

Vi har nådd veldig mange av de målene vi satte oss for Mongstad, men ikke alle. Vi er glad for det vi har oppnådd – og selvfølgelig ikke glad for det vi ikke har oppnådd.

Møtelederen: Tiden for den partimessige utspørringen er omme, og vi går over til en oppsummeringsrunde. Jeg gir ordet til komiteens medlemmer i den rekkefølgen som de har bedt om det. Det må være korte spørsmål og korte svar, slik at vi får tid til flest mulig spørsmål.

Først Abid Q. Raja – vær så god.

Abid Q. Raja (V): Takk, komitéleder. Jeg har to spørsmål.

Det første dreier seg om følgende: Du leste opp fra klimaforliket om hvor viktig fangst av CO₂ på globalt nivå er, og sa at dette var formålet med Mongstad. Men oppnådde ikke din regjering det motsatte – når et rikt land som Norge måtte avslutte fordi det ble for dyrt? Signaliserte man ikke da at andre bør passe seg for å satse?

Jeg er klar over at testsenteret har stor betydning, men er du ikke enig i at verden trenger å se et fullskalaprojekt i drift? Var ikke dette ett av de to hovedformålene med Mongstad?

Jens Stoltenberg: Jeg er veldig trygg på at verden lar seg inspirere av det som har skjedd på Mongstad, først og fremst gjennom all den kunnskapen som utvikles der. Flere av de andre selskapene som driver med karbonfangst, og som har lyktes med noen prosjekter noen steder i verden, har samarbeidet med Mongstad. Mongstad har allerede gitt gode ringvirkninger mange steder.

Jeg tror verden også ser at det var klokt at vi før vi begynte å bruke store penger på noe som ikke ga teknologit utvikling, men som handlet om ombygging av et raffineri og om å bygge rør ut i Nordsjøen – som vi kan ganske godt fra før av – stoppet. Verden ser også til f.eks. Sleipner. Mange har besøkt Sleipner og har sett at vi allerede har anlegg. Mongstad er et teknologit utviklingsprosjekt – det var vår visjon – og det er vi i gang med.

Møtelederen: Jette F. Christensen, Arbeiderpartiet – vær så god.

Jette F. Christensen (A): Du har vært inne på hvorfor innholdet i avtalen ble som det ble. Men hvilke vurderinger lå til grunn for at ikke en annen aktør ble valgt? Var det bare Statoil som kunne påta seg dette oppdraget?

Jens Stoltenberg: Statoil ble valgt fordi Statoil hadde raffineriet, Statoil hadde kraftvarmeverket.

Til det at man skulle få inn et helt annet selskap,

var vurderingen at det bare ville forsinke og komplisere prosessen.

Igjen, dette ble lagt tydelig fram for Stortinget, og Stortinget sluttet seg til det ved flere anledninger.

Møtelederen: Michael Tetzschner, Høyre – vær så god.

Michael Tetzschner (H): Angrer du på fusjonen av Hydro og Statoil, som i realiteten gjorde at Statoil – som monopolist – representerte det norske oljemiljøet i Norge når du skulle forhandle? Visste du at Gassnova under etterlevingen av avtalen opplevde rammebetingelsene som håpløse, og at de når det gjaldt det styringsmessige knyttet til statens interesser, tok initiativ overfor Olje- og energidepartementet til å rette opp noe av skjevheten i avtalen? Mitt spørsmål er om du var kjent med Gassnovas ubekvemme situasjon da de så hvordan avtalen virket – eller ikke virket.

Jens Stoltenberg: For det første: Jeg angrer ikke på fusjonen av Statoil og Hydro. Vi har fått et enda mer kompetent og enda mer internasjonalt konkurransedyktig oljeselskap gjennom det fusjonerte selskapet.

For det andre var jeg klar over at Gassnova etter hvert ønsket noen endringer i, justeringer av, hvordan de utførte oppdraget sitt. De sendte opp disse anbefalingene 20. januar 2011. Vi fulgte opp disse anbefalingene. Det har vært dialog med Gassnova, og vi har lyttet til deres anbefalinger. Jeg er ikke kjent med at de mente det var håpløst – det skrev de i hvert fall ikke i brevet – men de kom med noen vurderinger, som vi fulgte opp.

Møtelederen: Per Olaf Lundteigen – vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til avtalen mellom Statoil og staten: Du sa noe sånt som at storting og regjering tok risikoen sammen. Sett i ettertid, ble Stortinget så godt orientert om denne risikoen at Stortinget forsto det omfanget som vi sto overfor?

Jens Stoltenberg: Jeg må forutsette at Stortinget forstår de vedtak Stortinget fatter. Jeg legger det til grunn. Det ble tydelig redegjort for at det var en risiko. Alle forstår at det er en risiko, spesielt når man skal bygge et anlegg på et anlegg som allerede er i drift – bygge et renseanlegg på et raffineri og et kraftvarmeverk som allerede er i drift. Det ble tydelig understreket av mange, inklusiv av Statoil.

Igjen: Hvis man ikke våger – hvis man ikke satser – i klimakampen, lykkes vi ikke. Vi har oppnådd mye. Hadde vi ikke tatt den risikoen, hadde vi heller ikke oppnådd alt det vi har oppnådd med teknologiutviklingen på Mongstad.

Vi har ikke nådd alle mål vi har satt oss, men vi har nådd mange. Det skal vi være glad for.

Møtelederen: Rasmus Hansson – vær så god.

Rasmus Hansson (MDG): Risikovilligheten er en veldig god ting ved dette prosjektet. Men vi vet nå at ved anlegg i flere andre land har man gjennomført fullskala kar-

bonfangst og -lagring for en svært mye lavere pris enn det som har vært Statoils kostnadsanslag. Ble Statoil av deg og regjeringen konfrontert med de kostnadsanslagene de kom med, og ble bedt om å utrede alternativer?

Jens Stoltenberg: Det var hele tiden dialog med Statoil. Det var også en grunn til at man da kostnadene – det var vel i 2009 – ble kraftig oppjustert, opp mot 25 mrd. kr, ba om, og også senere, i 2011, det som kalles teknologikvalifiseringsprogram, at man skulle vurdere ulike teknologier. Det var hele tiden dialog, med sikte på hvordan vi kunne få disse kostnadene ned.

Det er riktig at det er bygget andre steder med lavere kostnader, men det har også skjedd i Norge. Det skyldes at det er noen vilkår som ikke var oppfylt på Mongstad. Det ene er at det er gasskraft vi skal rense, ikke kullkraft. Kullkraft er mye billigere, fordi det er mye mer CO₂ i røykgassen enn det er i gasskraft. Det er billigere å rense når det er mye CO₂. Det andre er nærheten. Når Sleipner går, men ikke Mongstad, handler det bl.a. om at Sleipner er på feltet – det er bare å pumpe CO₂-en rett ned. På Mongstad var det enorme kostnader knyttet til å få CO₂-en ut på feltet. Det tredje er dette med at det er i drift – ikke i drift, og det fjerde er at vi noen steder får avsetning for CO₂-en til bl.a. å få opp mer karbon – det er jo et paradoks, egentlig. Det var det ikke noen etterspørsel etter på norsk sokkel. De fire forholdene gjør at man kan – f.eks. i Norge – lykkes med karbonfangst og -lagring til en lav kostnad, men det gjelder altså veldig få steder i verden. Hele poenget med Mongstad er å gjøre dette mulig mange steder i verden. Derfor satset vi på Mongstad og oppnådde mye.

Møtelederen: Abid Q. Raja – vær så god.

Abid Q. Raja (V): Takk, komitéleder. Stoltenberg, du får se om du også får tid til å svare om Riksrevisjonens rapport, om det er noen åpenbare feil der. Men mitt spørsmål er: Du sa det ville være et dårlig prosjekt å bruke 25 mrd. kr til å fange en halv million tonn CO₂. Tar du intet ansvar for at prosjektet altså ikke ble stanset alt i 2011 når vi visste alle disse tingene allerede på dette tidspunktet? Og hadde man da stanset det, ville vi ikke bare spart to års kostnader, men også ligget to år foran når det gjelder å få på plass et annet anlegg i klimakampen? Medfører det ikke riktighet at om beslutningen ble tatt på det samme grunnlaget i 2011 som da du tok den i 2013, kunne vi både spart to års kostnader og ligget to år foran i kampen for å få på plass et fangstanlegg?

Jens Stoltenberg: Altså, jeg tar mitt ansvar for at vi ikke stanset i 2011. Jeg mener det var riktig at vi ikke stanset i 2011, og jeg mener det er bra at Stortinget – alle partiene på Stortinget – både i 2011 og i klimaforliket var enige i at vi ikke stanset. Grunnen til det er at fra 2011 og fram til i dag har vi jo fortsatt teknologiutviklingen, ikke bare gjennom å fullføre teknologisenteret – som det aller meste av pengene har gått til, 5 av 7 mrd. kr, omtrent – men også ved at den viktigste delen av arbeidet med fullskalaanlegget, renseanlegget, har vært tek-

nologikvalifisering, så det har også vært teknologiutvikling.

Fram til og med budsjettet for 2013, har så godt som alle pengene vært brukt på noe som er veldig fornuftig, nemlig utvikling av teknologi. Det er i 2014 vi er ved et veiskille, nemlig at vi skal begynne å bruke mye penger på selve renseanlegget, ikke teknologikvalifisering, ikke teknologiutvikling, ikke teknologisenteret, og det er derfor det er riktig å stanse i 2014. Men da har vi altså gjennomført teknologikvalifiseringen. Det hadde vi ikke fått til hvis vi stanset i 2011. Den teknologikvalifiseringen er viktig for verdens evne til å bekjempe globale klimaendringer, og jeg mener at å bruke 1,6 mrd. kr for å få oppnå det, er veldig riktig bruk av penger.

Møtelederen: Helge Thorheim – vær så god.

Helge Thorheim (FrP): Du har jo bekreftet, Stoltenberg, at det i hovedsak er økonomi som gjør at fullskala-prosjektet ikke har blitt noe av ennå. I avtalen med staten er det Statoil som bærer risikoen for overskridelser når man skal bygge ut fullskalaprojektet. Kan det tenkes at Statoil har en interesse av å minimere den risikoen til null ved kanskje å ta høyde for dette i anslaget for utbygging av fullskalaprojektet?

Det leder meg til neste spørsmål: Burde kanskje staten – hvis du ser nå i ettertid – tidligere ha påtatt seg alle disse kostnadene, også risikoen? Kanskje det hadde blitt billigere, og som du selv har sagt, er det riktig at staten går inn med store penger for å rense CO₂-en og bedre klimaet på den måten. Med andre ord: Burde staten ha tatt alle kostnadene?

Jens Stoltenberg: Det blir jo veldig hypotetisk å drøfte hva vi ville ha gjort i 2006 hvis vi i 2006 hadde visst det vi vet i dag. Men jeg mener veldig sterkt at de beslutningene vi tok, var de rette, gitt den informasjonen vi hadde på beslutningstidspunktet. Jeg gjentar at Stortinget har sluttet seg til dem. Det har vært redegjort for risikoen og fordele og ulemper ved de ulike alternativene, f.eks. risikoen og avtalen med Statoil. Hele poenget var jo at man tenkte seg at hvis man fikk et budsjett, skulle altså Statoil ha incentiver til å holde budsjettet for ikke å overskride budsjettet. Men vi har egentlig aldri kommet så langt, i hvert fall ikke i noe stort omfang, fordi – som jeg sier – de store pengene ikke er brukt på renseanlegget. De er brukt på teknologisenteret og på teknologiutvikling i forbindelse med renseanlegget, det såkalte teknologikvalifiseringsprogrammet. Det var først fra 2014 vi skulle begynne å bruke mye penger på noe som ikke ville gi teknologiutvikling, og derfor stoppet vi i tide.

Møtelederen: Nå er tiden ute, men komitélederen vil allikevel tillate to spørsmål ut over tiden, fordi det er nå vi har tidligere statsminister Stoltenberg her, og det er viktig at vi får stilt alle spørsmålene.

Rasmus Hansson – vær så god.

Rasmus Hansson (MDG): Takk for det, leder.

I en utvikling av dette prosjektet hvor det ble stadig

mer sannsynlig at CO₂-fullskalarensing på gasskraftverket ville bli vanskelig, og hvor økonomien i Mongstad-anlegget var på vei nedover, ble det noen gang i regjeringen vurdert å trekke utslippstillatelsen tilbake, og ble noe slikt kommunisert til Stortinget?

Jens Stoltenberg: Jeg kan ikke huske at det ble vurdert å trekke utslippstillatelsen tilbake, men det var jo en diskusjon – som det er redegjort for i Riksrevisjonens rapport – da den ble endret, for den ble jo endret da man hadde endrede tidsfrister. Men det er hjemlet i forurensingsloven, og det ble gjort på den måten som det ble skrevet i Riksrevisjonens rapport.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv, og da skal jeg i henhold til reglementet overlate styringen til nestleder, som er Michael Tetzschner.

Michael Tetzschner overtok her som møteleder.

Møtelederen: Vær så god, Kolberg.

Martin Kolberg (A): Stoltenberg, det er allerede kommentert av deg, men det er et veldig viktig punkt her som jeg vil ha et mest mulig konkret svar på. Det sies i Riksrevisjonens rapport – og det indikeres i en del av spørsmålene her – at Gassnova ikke ble satt i stand til og gitt tilstrekkelig autoritet til å gjennomføre prosjektet på statens vegne. Jeg vet at det allerede er kommentert, du har vist til brev, men jeg vil høre din kommentar til det før vi avslutter høringen her.

Møtelederen: Stoltenberg, vær så god.

Jens Stoltenberg: Gassnova ble opprettet 1. januar 2005, etter forslag fra den daværende Bondevik-regjeringen. Da var det et forvaltningsorgan som skulle håndtere CO₂-håndteringsprosjektet på vegne av staten. Senere ble dette organet styrket, både med kapasitet og ressurser, og det fikk også en mer uavhengig stilling ved at det ble et eget selskap. Begge deler tror jeg hadde enstemmig – i hvert fall svært bred – tilslutning i Stortinget, og var støttet av både den forrige regjeringen og den nåværende regjeringen, så vidt jeg vet. Gassnova hadde vi dialog med, og det var også slik at Gassnova hadde merknader til deler av gjennomføringen av prosjektet. Som jeg viste til i stad, sendte de bl.a. et brev der de tok opp deler av prosjektet, og vi fulgte opp de anmodninger og vurderinger som Gassnova da hadde. Jeg opplever at det har vært god dialog med Gassnova i et – selvfølgelig – krevende prosjekt.

Martin Kolberg overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Da sier jeg takk for det.

Da har vi kommet fram til avslutningen, og da har Stoltenberg 5 minutter til disposisjon.

Jens Stoltenberg: Da vil jeg avslutte med først å takke for at jeg har fått være her i komiteen og svare på spørsmål.

Jeg mener at det har vært viktig for meg å få fram at Mongstad handler om to prosjekter og mange mål, at vi har nådd mange av målene, men ikke alle, at vi har fått på plass det aller viktigste – teknologiutvikling – men at vi har ikke fått på plass renseanlegget for å rense en halv million tonn.

Det aller meste av pengene på Mongstad er brukt på teknologiutvikling, både i selve teknologisenteret og når det gjelder teknologikvalifisering med tanke på renseanlegget. Det gjør at Norge gjennom Mongstad gir betydelige bidrag til å løse verdens klimaproblemer. Som FNs klimapanel og også Stortinget understreker, er kanskje karbonfangst og -lagring den enkeltteknologien som er viktigst i kampen mot globale klimaendringer, og jeg er glad for at Norge på Mongstad er helt i front når det gjelder dette.

Så håper jeg satsingen fortsetter. Vi la opp til betydelig økt opptrapping i denne satsingen i statsbudsjettet for 2014. Noe av det er nå kuttet ut. Det beklager jeg, men jeg håper likevel det kommer ny og kraftfull satsing på karbonfangst og -lagring.

Så vil jeg avslutte med å si følgende: Jeg var på Mongstad da vi åpnet teknologisenteret sommeren 2012. Det var en veldig sterk opplevelse, som gjorde inntrykk på meg. Det var mange mennesker der. Jeg så det store anlegget. Det framstår ikke som et lite laboratorium, men som en svær fabrikk, der man kan teste ulike typer teknologier og ulike typer gasser samtidig. Miljøorganisasjoner var der, bedrifter var der, internasjonale kunnskapsmiljøer var der og internasjonale selskaper var der. Jeg tror alle som var der den dagen, opplevde at det ble tatt et stort skritt i arbeidet mot de globale klimaendringene.

Jeg har også lyst til å si takk til alle menneskene i Statoil, alle menneskene i Gassnova, alle på Mongstad, alle på Teknologisenteret, alle som jobber i CLIMIT, alle som jobber i mange forskningsmiljøer rundt omkring i Norge, som finansieres av disse pengene, og som er noen av verdens absolutt beste forskere, fagfolk, på utvikling av karbonfangstteknologi. Det har vært mye kritikk, mye støy, men opp i alt dette har de jobbet hver dag med å utvikle en teknologi som verden virkelig trenger, og der vi har bidratt vesentlig til å gjøre den teknologien mer tilgjengelig.

De skal vite at vi alle egentlig bør være ganske takknemlige for den jobben de gjør. Det er viktig at vi fortsetter å satse på dem, fordi kunnskap er avgjørende i så mange sammenhenger. Kunnskap og teknologi er avgjørende i kampen mot de globale klimaendringene. Der har Mongstad gjort oss til en ledende nasjon, og jeg er glad for at et samlet storting gang på gang har understreket dette, og jeg ønsker at vi fortsatt kan satse på Mongstad og utvikle en teknologi som er viktig i det internasjonale klimaarbeidet.

Møtelederen: Da sier jeg på vegne av hele komiteen hjertelig takk til Jens Stoltenberg.

Da er vi ferdig med denne delen av høringen.

Vi tar nå pause i høringen fram til 10.35.

Høringen ble avbrutt kl.10.22.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.37.

Høring med Bellona og Zero

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen, og jeg har nå gleden av å ønske velkommen representanter for to miljøorganisasjoner. Det er Bellona, som er representert ved faglig leder Frederic Hauge, og Zero, som er representert med Marius Holm. Dere har også to bisittere med dere. For Holm er det da Kari Elisabeth Kaski ...

Gøril Andreassen (fra salen): Nei, det er Gøril Andreassen.

Møtelederen: OK, Gøril Andreassen. Og for Frederic Hauge skal det da være Kari Elisabeth ...

Frederic Hauge: Jeg har ingen med meg. Jeg klarer meg selv.

Møtelederen: Der kan du se. Da beklager jeg den misforståelsen, men begge de to er fra Zero, og de ønskes også da hjertelig velkommen.

Jeg gjentar kort hovedpunktene i formalitetene. Det er at dere skal ha 5 minutter til innledning hver, altså Holm og Hauge. Og etter dette starter utspørringen. Saksordfører får 10 minutter, og partiene for øvrig får 5 minutter hver.

Jeg ber om korte svar på konsise spørsmål, og lampen her lyser altså når det er 30 sekunder igjen.

Jeg gjør også oppmerksom på at når dette er en åpen høring, er det slik at hvis dere sitter med det som kan kalles taushetsbelagte opplysninger, plikter dere å gjøre oppmerksom på det, slik at komiteen eventuelt kan håndtere en slik situasjon.

Da har dere anledning til å gi en kort innledning på 5 minutter, og jeg foreslår at vi starter med Zero. Jeg gir da ordet til Marius Holm først, som har 5 minutter. Vær så god, Marius Holm.

Marius Holm: Takk for det, komitéleder. Kjære komité, takk for at vi får lov å være med på å belyse Mongstadsaken. Det setter vi pris på. Vi har fulgt saken tett fra begynnelsen, og fra før begynnelsen, ved at vi har jobbet for å realisere fullskala rensing over lang tid fordi det, som Jens Stoltenberg sa i sin innledning, er en viktig teknologi for å kutte klimagassutslippene.

Månelanding er en god metafor på det man ønsket å få til, men da er det også naturlig å bruke metaforer for hvor bra det gikk: Vi har prøvflydd raketten, den viser seg å kunne fly, men den har ennå ikke vist at den kan fly helt til månen. Det er svakheten med prosjektet, at man ikke har lyktes med det som var hovedintensjonen, nemlig å lykkes med å oppskalere fangstteknologi fra det man kunne fra før – liten skala – til det man ikke hadde erfaring med – stor skala.

Det var bred enighet i 2006 i fagmiljøene rundt CCS om at det vi manglet for å lykkes med CCS, var erfaring i stor skala. Det var der teknologiutviklingsgevinsten først og fremst lå, i det å gå fra rundt 100 000 tonn, som var gjort

i andre sammenhenger, og opp til 1 million tonn, som er tilfellet ved gasskraftverk.

Det har blitt sånn i denne saken at man får kritikk for at man innrømmer kanskje å ha hatt for høye ambisjoner. Det er en behagelig ting å bli kritisert for når noe har gått galt, at man har hatt høye ambisjoner. Det er ikke galt å ha høye ambisjoner, det er tvert imot visjonært, og det skal den forrige regjeringen berømmes for. Men det var altså ikke ambisjonene som var problemet, det var gjennomføringen. Erfaring fra andre prosjekter internasjonalt viser tydelig at det var realistisk og mulig å lykkes med den opprinnelige planen om fullskala rensing innen 2014. Det er også mulig og realistisk på et anlegg i drift, det er også mulig og realistisk på et anlegg som Mongstad, nemlig et raffineri. I notatet vi har sendt komiteen, er det også sånn at det er belyst tre konkrete prosjekter som eksemplifiserer at det man prøvde å få til på Mongstad, var mulig.

Det bygges fullskala rensing i Canada, det bygges fullskala rensing på raffineri i Texas, det bygges fullskala rensing på oljesandprosjekt i Canada – alle med svært mye lavere kostnader enn anslagene på Mongstad, og alle med en svært mye knappere tidsplan. Så til spørsmålet fra komiteen om realismen i Mongstad-prosjektet: Ja, det var helt klart realistisk og mulig å lykkes.

Så er spørsmålet: Med det kostnadsanslaget man endte opp med på det tidspunktet man valgte å stoppe fullskalaplanene, var det da riktig å gjøre nettopp det? Vel, 25 mrd. kr er mye penger for en halv million tonn. Spørsmålet er ikke om det var riktig eller galt å bruke 25 mrd. kr på å rense en halv million tonn. Jeg tror de fleste vil være enige om at det ville være galt. Spørsmålet er: Hvordan i all verden kom man fram til et tall på 25 mrd. kr. for dette prosjektet? Hvordan i all verden endte man opp med et kostnadsanslag, eller et bilde av kostnader, som var flere ganger høyere enn det var i andre land i sammenliknbare prosjekter? Det er klart det er dyrere i Norge, men det kan ikke forklare mange gangeren i kostnader. Da ville ikke norsk industri vært konkurransedyktig på å levere noe som helst, om det norske kostnadsbildet skulle forklare hele forskjellen.

Jeg tror at mye av forskjellen, mye av kostnadstallene, ligger i det som Riksrevisjonen er inne på, og som vi har påpekt en lang rekke ganger, at incentivstrukturen i avtalen er helt feil. Det var sånn at mange av oss forsvarte avtalen da den kom i 2006, det handlet først og fremst om hvorvidt det var akseptabelt å vente helt til 2014 med rensing. Noen av oss anbefalte det og forsvarte det, noen av oss var skeptiske. Men det handlet om tidsløpet, at vi kunne leve med de årene uten rensing.

Det vi derimot ikke har forsvart, er incentivstrukturen. Vi har påpekt overfor politikere og fagmiljøer mange ganger at det har vært bred enighet om, på en måte en «snakkis» i fagmiljøet om CCS, at den avtalen er dømt til å ende opp med et dårlig prosjekt. Når Statoil sitter igjen med hele risikoen i prosjektet, må de som et kommersielt selskap rasjonelt sett sørge for å redusere den risikoen.

Hvordan reduserer man risikoen for kostnadsoverskridelser? Jo, for det første sørger man for å ha et budsjett som har null risiko for kostnadsoverskridelse – man fjer-

ner hele risikoen ved å ha et ekstremt romslig budsjett. Det andre som er rasjonelt for Statoil å gjøre i den sammenhengen, er å sørge for å minimere all teknisk risiko. Det vil si at alle vurderinger er kvalitetssikret kanskje dobbelt og trippelt opp, og at man har valgt løsninger som kan være dyrere enn det som strengt tatt er nødvendig for nettopp å sørge for at man har null risiko.

Møtelederen: Der må jeg stoppe deg. Da sier vi tusen takk så langt til Holm, og så går ordet til Frederic Hauge – vær så god!

Frederic Hauge: Takk skal du ha. Jeg vil benytte anledningen til å takke komiteen for å se på denne saken. Vi er glad for at både Riksrevisjonen og kontroll- og konstitusjonskomiteen går gjennom denne saken. Det har blitt brukt betydelige penger, og det er viktig å lære av det som er gjort.

Jeg vil gå tilbake til 26. april 2005, da Oljedirektoratet la fram en rapport om mulighetene for bruk av CO₂ til meroljeutvinning på norsk sokkel. Oljedirektoratet har etter petroleumsloven særlige plikter til å ivareta og utnytte våre petroleumsressurser til det beste.

Siden da, og i fjor, ble det brukt en fjerdedel av den totale gassproduksjonen til trykkstøtte og injisering på norsk sokkel. Med en pris på rundt 2 kr per standard kubikkmeter, representerer dette 50 mrd. kr – 25 milliarder standard kubikkmeter. Dersom vi skulle betalt for denne gassen – det kan hende at EØS-avtalen kan sette spørsmålstegn ved det – ville det doblet kostnadsnivået på norsk sokkel. Hadde denne gassen vært prissatt, kunne man hatt CO₂ som medium istedenfor gass, og man hadde fått betydelig merinntekter ved salg av denne gassen, fordi det i denne rapporten var pekt ut 20 felt hvor meroljeutvinning med CO₂ kunne finne sted.

Jeg sier dette fordi jeg mener det må settes spørsmålstegn ved Olje- og energidepartementet og OD, om man har brutt petroleumslovens intensjoner med en helhetlig, samordnet og fornuftig langsiktig forvaltning av våre petroleumsressurser. Jeg sier det også fordi jeg synes det er viktig å peke på at vi i vår rapport, som svar på ODs rapport i april 2005, pekte på en helt annen verdikjede og forretningsmodell enn den som ble valgt med Statoil. Vi satte Petoro sentralt i rollen, og vi jobbet mye med å få en riktig symmetri på risikofordelingen i verdikjeden. Årsaken er at Petoro har interesser i alle sentrale store felt og dermed er den aktøren som har størst interesse av å kunne få fram CO₂ til meroljeutvinning og å bruke CO₂ til å erstatte gass som dermed kan selges. Dette var avgjørende for å få ned kostnadene på den totale CO₂-verdikjeden. Anslagsvis sa OD i sin rapport i april 2005 at 150–300 millioner fat ekstra olje kunne utvinnes. Dette representerer enorme verdier som kunne kommet samfunnet til gode. Det samme kunne de sløste gassressursene, som kunne vært erstattet på mange felt med CO₂. Jeg sier dette fordi dette hadde vært alternativet til Mongstad-avtalen.

Når det gjelder selve Mongstad-avtalen, var jeg dypt involvert – det kan dere også få bekreftet av Statoil – og jeg hadde tett kontakt med regjeringsrepresentanter. Jeg er

enig i Stoltenbergs syn om at vi ikke hadde fått til noen annen avtale. Enten hadde raffineriet blitt lagt ned, eller regjeringen hadde gått av. Det var det som var situasjonen.

Men jeg vil peke på hvordan man etablerte manglende sanksjonsmyndigheter og muligheter i Miljøverndepartementets regelverk dersom ikke progresjon ble fulgt opp. Dette er også påpekt av Riksrevisjonen, så jeg skal ikke benytte mer tid på det nå.

Jeg vil også peke på at kontrollen med prosjektet, og kontrollen med Gassnova, etter min mening har vært mangelfull. Jeg er litt rystet over å høre tidligere statsminister Stoltenberg referere disse tallene – 20 mrd. kr – 25 mrd. kr – slik han gjør. Dette er altså tall fra en masterplan presentert 11. februar 2009 fra Statoil. Marius Holm var også til stede på det møtet. Bellona hadde 12. mars et møte med Statoil hvor de ga klart uttrykk for stor usikkerhet. Dette var spekket, slik man spekker offshoreindustri – står Gullfaks nede en time, koster det 12 mill. kr, står CCS-anlegget litt nede, er det ikke så farlig. Etter min mening har dette ført til at vi har 30 pst. økte kostnader i prosjektet.

Jeg har også lyst til å si at jeg setter store spørsmålsteget ved om OED har sørget for å etterregne og kontrollregne gjennom sine etater, altså Gassnova og OD, om det er sannsynlighet i disse tallene. Det er, som Holm også nevnte her, flere anlegg som har blitt bygd på kortere tid til mindre kostnader.

Til slutt har jeg lyst til å si at det har vært store problemer i håndteringen av Gassnova. Det ble varslet om ukultur i 2009, i form av ureglementert kontraktsinngåelse – anbudsrunder med teknisk direktør, som var involvert i å gi tilbud som gikk til selskapet hvor han selv hadde eierinteresser. Dette ble søkt ryddet opp i. Etter min mening må komiteen se på om Olje- og energidepartementet i fjor høst fikk informasjon som er brudd på lovverket om hvordan man håndterer varsling. Vedkommende varsler jobber i dag ikke lenger i Gassnova. Jeg synes dette er et godt eksempel på hvordan denne saken har vært ute av kontroll fra OEDs side.

Helt avslutningsvis har jeg lyst til å si at det vi har opplevd her, ikke er en månereise – men jeg er veldig glad for at kontroll- og konstitusjonskomiteen kan få belyst «the dark side of the moon». Dette er en sak hvor det har foregått et voldsomt spill. Det spillet hvor Stortinget kanskje har fått mest feilaktig informasjon, er det som var den konkrete grunnen til at saken ble utsatt, med investeringsbeslutning i 2016, nemlig spillet om kreftfaren ved amin.

Møtelederen: I 2016, nei?

Frederic Hauge: Jo, da man kom med kreftfaren med aminer, utsatte man investeringsbeslutningen til 2016. Det var ikke grunnlag for den beslutningen, og det var, etter min mening, svært kritikkverdige hva Stortinget har fått opplyst i denne aminsaken. Jeg kan redegjøre videre for det.

Møtelederen: Da sier vi takk for disse to innledningene.

Som komiteen merker, lar jeg det gå lite grann over tiden når jeg merker at det er resonnementer som det er viktig blir sluttført, så vi i komiteen får høre hele resonnementet. Vi må allikevel prøve å være noenlunde presise. Vi skal gjennom en lang dag, og mange skal høres.

Vi går rett i gang med utspørringen, og da er det igjen saksordfører Abid Q. Raja fra Venstre – 10 minutter, vær så god.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, komitéleder – og tusen takk til både Zero og Bellona, som har kommet til høringen og er villige til å svare på spørsmål. Jo mer presise og korte dere er i svarene, jo mer rekker vi av emner.

Aller først til Holm fra Zero: Du var inne på at det verden manglet, var erfaring med fullskala anlegg. Jens Stoltenberg var her tidligere og sa at hele verden har latt seg inspirere av regjeringens satsing på Mongstad. Dere som er i kontakt med dette miljøet i hele verden: Har de latt seg inspirere av dette?

Marius Holm: Det er mye bra som oppnås med teknologiseret. Det er ikke noe grunnlag for å rette kritikken av Mongstad-prosjektet dit, mener jeg.

Men det er viktig å holde tunga rett i munnen når det gjelder hva som er hva. Teknologiseret har bidratt fundamentalt til å kvalifisere leverandører – at man har større sikkerhet når man skal gå videre til fullskala, at man har større sikkerhet på at leverandører er i stand til å bygge det de tidligere sa de kunne bygge. Nå vet vi at de kan bygge det. Det er en stor fordel.

Men, som jeg var inne på: Norge har ikke lyktes med å bidra til denne utviklingen som det da var bred enighet om var det viktigste, nemlig å skalere opp. Vi kan mye om å bygge små fangstanlegg, for man fanger jo CO₂ til industriformål og har gjort det i mange år, men vi hadde mindre erfaring med hvordan dette virker i full renneskala. Så der har vi ikke levert. Heldigvis har andre land lyktes bedre enn Norge på det.

Abid Q. Raja (V): Takk.

Til Bellona: Hadde man allerede i 2006 teknologien og det som skulle til for å kunne gå i gang med utbygging av et fullskala anlegg?

Frederic Hauge: Den konkrete begrunnelsen for å bygge et testsenter var at man mente det var problematisk å modellere opp eksosstrømmen – når den kommer i kontakt med disse såkalte aminplatene – med mer enn tiganen. Derfor mente man at ved å bygge 100 000 tonn i renseanlegg, kunne man modellere det opp – hvordan det funker til 1 000 000 tonn.

Etter min mening var det ikke nødvendig å bygge testsenteret. Man kunne gått rett på fullskala, slik man har gjort på Saskpower og Boundary Dam til en langt lavere kostnad.

Abid Q. Raja (V): Holm, deler du det synet at det var mulig å bygge et fullskala anlegg med den informasjonen man hadde tilgjengelig teknologisk etc. i 2006, at man kunne gått i gang med det samtidig med utbygging av kraftvarmeverket – at det kunne blitt gjort samtidig?

Marius Holm: Ja, det er helt klart. Det har man gjort andre steder i verden. Det var også alle leverandører tydelige på at man kunne i Norge.

Abid Q. Raja (V): Så det at regjeringen valgte ikke å gjøre det på den måten – at man ikke gikk i gang med fullskala utbygging – hvordan ser dere på det i ettertid?

Marius Holm: At regjeringen valgte et løp med mindre skala først, kan det være fordeler ved. Man reduserer risiko og sørger for flere leverandører. Så det er fordeler med å lage et teknologisenter. Men bildet av at man først måtte bygge teknologisenter for at det i det hele tatt skulle være mulig å bygge fullskala, er ikke riktig.

Abid Q. Raja (V): Så det var mulig å kunne gå rett på fullskalabygging allerede i 2006?

Marius Holm: Ja.

Abid Q. Raja (V): Så testsenteret var ikke nødvendig for at vi skulle komme til målet? Hvis månelandingen, å komme til målet, var å få til et fullskala anlegg og få demonstrert og vist dette, som EU og IEA har sagt at verden trenger, var det ikke nødvendig å ha TCM i det hele tatt?

Marius Holm: Det kan diskuteres. Det er ikke nødvendig, men det kan være at det likevel er fordeler ved å gå den veien.

Men det viktige her er at man forskjøvet det viktige steg to, nemlig fullskala, ut i det uvisse, og da ut i evigheten.

Abid Q. Raja (V): Til Bellona også: Det er slik å forstå at man kunne fått på plass et fullskala anlegg uten å gå veien om TCM?

Frederic Hauge: Jeg sitter som nestleder i EU-kommisjonens teknologiplattform. Vi engasjerte Mackenzie i denne sammenhengen for å se hvordan vi får kostnadsreduksjoner. Mackenzie var helt klar på at det internasjonalt må etableres ti til tolv fullskala renseanlegg for å få ned prisen.

Det var også en arbeidsdeling. Man mente at EU tok seg av kull, og man var veldig fornøyd med at Norge skulle rense CO₂ på gass, slik at den oppgaven ble ivaretatt. Jeg mener at utbyggingen av Boundary Dam og Saskpower, selv om det er kull, er helt relevant.

Jeg har også lyst til å påpeke en ting: Den opprinnelige gjennomføringsavtalen skulle rense en million tonn fra to turbiner. Den ene turbinen er nå stengt. Men gjennomføringsavtalen sa også at man skulle rense cracker-anlegget, som har tilsvarende CO₂-konsentrasjon som kull – altså tolt to millioner tonn. Jeg stiller store spørsmål om når cra-

ckeren ble tatt ut av dette prosjektet. Det er stor forskjell på de tallene Stoltenberg referer til – med fem milliarder for to turbiner – og når vi ser på denne crackeren, i tilfelle. Så det ble ikke gitt riktig informasjon om dette til komiteen fra tidligere statsminister Stoltenberg, etter min mening.

Abid Q. Raja (V): Hauge, du var tidligere inne på – i din innledning – at du, eller Bellona, fungerte som rådgiver for staten da man inngikk denne avtalen. Hvilke andre rådgivere var du kjent med at staten brukte da man inngikk den avtalen i 2006?

Frederic Hauge: Det var helt avgjørende å få til en dialog, ikke minst om når dette skulle gjennomføres. Det var et kraftig press fra deler av miljøbevegelsen, og SV trengte «backing» på å finne en fornuftig strategi. Det var meningen å ha Kårstø ferdig i 2010, og dermed Mongstad to år etterpå.

En viktig grunn til dette som ble anført fra Statoil, var at dette passet godt inn når man hadde vedlikeholdstans. Jeg syns ikke det er fair mot saken å si at dette er noe av det som har bidratt til kostnadsoverskridelsene. Det var en klar plan om 2012. Det var begrunnet med at vi da kunne bygge det når det var stans.

Regjeringsadvokaten var dypt inne i denne saken. Jeg hadde kontakt med Jon Arnt Jacobsen i Statoil i denne saken og Kristin Halvorsen og daværende miljøvernminister. Det var et behov for å finne en helhetlig plan på CO₂-fangst og -lagring i Norge, og ikke få alle ressursene på en gang, men spre dem ut. 2012 ble sterkt kritisert, men det var også viktig hvis dette anlegget skulle ha en funksjon, å være tidlig ute.

Abid Q. Raja (V): Ok. Men spørsmålet er: Du var inne på at du hjalp regjeringen med å forhandle fram den avtalen. Bellona var dypt involvert. Hvem andre satt som bisittere og medhjelpere for staten? Det kan jo ikke ha vært bare Bellona som hjalp staten med å inngå den avtalen med Statoil.

Frederic Hauge: Statsministerens kontor var svært involvert, regjeringsadvokaten var svært involvert, Miljøverndepartementet, selvsagt, og Kristin Halvorsen gjennom regjeringens underutvalg. Mitt inntrykk var at dette i stor grad gikk med regjeringens underutvalg.

Det var mange inne i denne prosessen – SINTEF, Econ – mange som hadde meninger. Men dette handlet om å finne en minnelig ordning. Når det gjelder den avtalen med Statoil, ble det anført at når vi ser på hvordan overskridelser på oljeutbyggingen dekkes – 78 pst. av staten med avskrivningen – var denne avtalen innenfor det som er normalt for oljeindustrien.

Abid Q. Raja (V): Holm, du har noe å legge til?

Marius Holm: Jeg vil legge til at det er nok kritikkverdige i ettertid at man startet forhandlingene med Statoil så sent. Man hadde en søknad på bordet lenge om et gasskraftverk. SFT hadde innstilt på at det burde renses fra

dag én, og jeg tror at Miljøverndepartementet slo seg til ro med at man i Soria Moria-erklæringen nettopp hadde slått fast at det skulle være rensing fra dag én, og man trodde at dermed var den saken klar. De undervurderte totalt det momentum som oppsto da Statoil satte press på saken – at de trengte en avklaring raskt for å sikre raffineriets framtid. Da var man på hælene allerede. Man fikk et hastverksarbeid med forhandlinger til langt på natt i det prosjektet.

Jeg tror at de svakhetene vi ser med incentivstrukturen i gjennomføringsavtalen, skyldes at dette var et hastverksarbeid, og hadde man hatt bedre tid, hadde man gått i forhandlinger med Statoil med en gang. Når man så at denne saken kom til å bli krevende, kunne man brukt pisk og gulrot i den avtalen, noe som ville ha gjort Statoil til en bedre medspiller. Statoil har handlet rasjonelt ut fra de interessene de har, men hvis Statoil hadde vært tildelt interesser, altså at Statoil hadde hatt en oppside i det å lykkes med et raskest og best mulig prosjekt, ville det også blitt et bedre prosjekt.

Abid Q. Raja (V): Nå er det bare ett minutt igjen her, men jeg har et spørsmål til dere begge. Kan du, Holm starte med å svare. Er det slik å forstå at avtalen, gjennomføringsavtalen av 2006, i utgangspunktet var veldig dårlig hvis man skulle ha fullskalaanlegg på plass, at oppfølgingen, når avtalen først var dårlig, har vært dårlig, og at man burde ha stanset dette prosjektet med fullskala på et langt tidligere tidspunkt? Er disse tre punktene riktige?

Marius Holm: Ja, avtalen er dårlig. Men det er ikke bare etterpåklokskap å si det; man kunne reforhandlet avtalen tidligere. Det tror jeg hadde vært riktig. Hvis man virkelig ville lykkes med å lage et godt CCS-prosjekt, burde man reforhandlet avtalen. Da hadde man ikke hatt gode forhandlingskort, særlig ikke etter at man fjernet kravet i utlippstillatelsen – i 2010 var det vel – men man kunne tilbudt Statoil andre gulrøtter. Man kunne lagd en modell hvor Statoil hadde noe å tjene på å få dette prosjektet billigst mulig og raskest mulig på plass.

Abid Q. Raja (V): Ved å stanse – det siste?

Marius Holm: Ja, det er riktig å stanse prosjektet når man tror det koster 25 mrd. kr, men istedenfor å legge prosjektet ned, burde man ha snudd prosjektet opp ned og prøvd å lage en bedre avtale.

Møtelederen: Da er tiden dessverre ute i denne omgang. Vi får komme tilbake til det spørsmålet, Hauge.

Da er det Arbeiderpartiet og Jette F. Christensen – 5 minutter.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk, og takk for interessante innledninger.

Jeg oppfatter dere begge to som engasjerte pådrivere for prosjektet i oppstarten – både teknologisenteret og fullskalaanlegget. Er det rett?

Frederic Hauge: Som jeg sa tidligere, var det ikke vårt primære mål å få et testsenter. Vårt primære standpunkt var at vi kunne gå rett på fullskala, men et testsenter var bedre enn ikke noe – bedre med én fugl i hånda enn ti på taket, osv. Men jeg har også lyst til å si at vårt primære standpunkt var denne fordelingen med Petoro, som skulle kjøpe CO₂ til kostpris fra dem som renses, og selge den videre til CO₂ til meroljeutvinning – høy oljepris: høy CO₂-pris, lav oljepris: lav CO₂-pris. Det er fortsatt den eneste riktige modellen.

Så har jeg også lyst til å presisere at jeg mener ikke at det er selve kontrakten som er hovedproblemet, men hvordan man har latt være å ha sanksjonsmuligheter, spesielt fra Miljøverndepartementets side, dersom ikke gjennomføring ble sikret.

Jette F. Christensen (A): Takk. – Marius Holm.

Marius Holm: Jeg jobbet i Bellona på det tidspunktet dette foregikk, så jeg kan bekrefte Frederics beskrivelse. Zeros rolle i det var også å kjempe for å få raskest mulig CO₂-fangst på plass i Norge. Både Zero og Bellona har jobbet i svært mange år med å få denne teknologien på plass, fordi vi trenger den i verktøykassa.

Når det gjelder når rensingen skulle finne sted, var det, som jeg var inne på, delte meninger om tidsfristen. Zero var svært kritisk til at man fikk lov til å starte kraftverket uten krav om rensing, fordi man visste at det kunne bli tøft å få det til i ettertid. Så her var det forskjellige synspunkter på det. Jeg har selv i mange mediesammenhenger forsvart helheten i Mongstad-avtalen, i den forstand at det er et høyt ambisjonsnivå her. Det skal brukes mye ressurser på teknologiutvikling, og man skal ha rensing på plass fra 2014. Hadde man lyktes med planen, mener jeg den hadde vært god nok, og man hadde oppnådd mye. Men i etterpåklokskapens lys er det klart at det å lage en avtale hvor man først får lov til å gjøre det man har lyst til, og så skal gjøre det staten har lyst til, kanskje senere, er vanskelig i praksis.

Jette F. Christensen (A): Takk.

Hauge, du sa en del ting som jeg ønsker å komme tilbake til. Noe av det du sa som var spesielt alvorlig, var insinueringen om at Stortinget var blitt feilinformert om amin-teknologien. Det er ekstremt alvorlig å få høre, og jeg vil gjerne at du utdyper at regjeringen aktivt har feilinformert Stortinget.

Frederic Hauge: La meg først si at dette med kreftfare ved bruk av amin var en problemstilling som Bellona produserte en god og grundig rapport om, ved en doktorand, i 2009, så det var ingen ny problemstilling da dette kom opp i 2011, i februar. Det var merkelig å se at Statoil sendte et brev direkte til departementet, altså ikke via Gassnova og den type faglige etater. Zero, Bellona, Natur og Ungdom og Naturvernforbundet ble ringt opp av Erik Solheim og bedt om å komme hjem til ham den 28. februar 2011. Vi ble da informert om at han dagen før hadde blitt informert av OED om at det var kommet informasjon om betydelig kreftfare og risiko for det når det gjaldt aminer og forbin-

delser. Statens egne fagetater, altså Klif og Folkehelseinstituttet, var ikke konsultert. Klif kom dagen etterpå med et notat som sa at det ikke var økt sannsynlighet for at dette var en fare. Når det gjelder alt annet vi holder på med på norsk sokkel, med mange utslipp av aminer og lignende forbindelser, forekommer det meg veldig merkelig at dette skulle være en grunn til å utsette investeringsbeslutningen til 2016. Hvis man hadde trengt to–tre måneder på å få fram eller få avklart noe mer om amin, skulle jeg ikke ha sagt noe. Jeg har lyst til å peke på at i denne sammenheng etablerte teknologiplattformen i EU en stor vitenskapelig komité, som tre måneder etterpå konkluderte med at dette ikke var farlig. Det samme gjorde Statens forurensnings-tilsyn og Folkehelseinstituttet. Etter min mening var dette en fiktiv historie, som ikke ble kontrollsjekket av myndighetene i det hele tatt før den ble videreformidlet til Stortinget. Den burde ikke på noen måte gitt grunn for denne utsettelsen. Det ble også sagt at hvis dette ble avklart, skulle prosessen framskyndes igjen, noe som ble nektet av regjeringen da vi hadde fått avklart dette noen få måneder etterpå.

Jeg er rystet over det spillet som har vært når det gjelder aminer.

Møtelederen: Der er tiden ute.

Da går vi videre til Michael Tetzschner, på vegne av Høyre.

Erik Skutle (H): Jeg, Erik Skutle, tar det.

Hauge – du nevner McKinsey-rapporten, som sier at man bør få på plass ti–tolv fullskala renseanlegg for å få en vesentlig kostnadsreduksjon. Betyr det at du mener at det desidert viktigste elementet i hele Mongstad-satsingen var å få på plass et fullskala renseanlegg?

Frederic Hauge: Absolutt – ingen tvil. Det er etter min mening mye av det som har skjedd når det gjelder testsenteret, som kunne ha vært gjort på laboratoriet til SINTEF. Det er riktig at Aker har fått 3 000 driftstimer, som kunne kvalifisere dem til å levere inn anbud på fullskala. Alstom kom vel også opp i det. Men det var samtidig tre andre leverandører som hadde skaffet seg den driftserfaringen andre steder. Så det var ikke avgjørende.

Jeg har også lyst til å si at Statoil opplyste i høringen i kontroll- og konstitusjonskomiteen i juni 2010 at de ikke utviklet parallelt egen CO₂-fangst- og -lagringsteknologi. Tre måneder etterpå ble det på en konferanse i Abu Dhabi opplyst av Statoil at de hadde tatt patentet på slik CO₂-fangst og -lagring. Dette har vært et stort hinder for å få flere interessenter til testsenteret, både tidligere og slik det er organisert, etter min mening, også nå. Jeg mener ikke testsenteret har gjort den jobben og klart å få de internasjonale aktørene på plass, bl.a. på grunn av denne konstallasjonen.

Erik Skutle (H): Deler du denne vurderingen, Holm?

Marius Holm: Jeg har ikke noen synspunkter på det siste, men kjernen er at det er ikke noe galt i å ha et testsen-

ter, og det er oppnådd en del bra ting med testsenteret. Det kunne, som Frederic var inne på, helt sikkert vært oppnådd enda mer, og vi kan fortsatt oppnå enda mer med testsenteret. Men det er når man setter de to tingene opp mot hverandre, altså at man omdefinerer hele ideen med Mongstad til å handle om et testsenter, at vi er nødt til på en måte å slå litt alarm, fordi det var aldri det som var hovedhensikten. Det var bred enighet om at det vi trengte, var fullskala, altså det å vinne erfaring med å gå fra liten til stor skala. Det var det vi trengte.

Frederic Hauge: Hvis jeg bare kort kan føye til: Mike Monea, CEO på SaskPower, som nå setter i gang sitt anlegg, har også bestemt seg for å bygge neste del, nytt renseanlegg. Han regner med at det vil bli 30 pst. billigere med anlegg nr. 2 på SaskPower – bare for å illustrere. Dette var en bred undersøkelse – det sitter 40 bedrifter og institusjoner og næringsliv i denne teknologiplattformen, og det ble brukt mange millioner kroner på denne McKinsey-rapporten nettopp fordi ti–tolv anlegg internasjonalt var helt nødvendig for å dra ned prisen der hvor vi ville ha den. Og det var fullskala anlegg.

Erik Skutle (H): Så langt har vi fått belyst at gjennomføringsavtalen og prosjektet generelt har en svak incentivstruktur. Men hadde Statoil i det hele tatt noen incentiver av betydning for å realisere fullskala CO₂-håndtering på Mongstad etter at kraftvarmeverket startet opp?

Marius Holm: Statoil kan ha vurdert det som interessant å forsterke sin posisjon som et ledende oljeselskap innenfor fangst og lagring av CO₂, så der ligger et mulig incentiv. Man hadde allerede Sleipner-prosjektet og Snøhvit-prosjektet og et prosjekt i Algerie. Man ville fått enda et prosjekt, og ville helt klart hatt en ledende posisjon som oljeselskap. Men hvis vi ser prosjektspesifikt, ligger det ikke noen oppsider og venter. Det er ikke som et avansert subsea-prosjekt, hvor man – hvis man lykkes – får opp verdifull olje og har en stor inntekt. Det lå ingen sånne typer oppsider i det utover det eventuelt strategiske.

Erik Skutle (H): Deler du den vurderingen, Hauge?

Frederic Hauge: Det har gått litt opp og ned med Statoils vilje til å gjøre dette. Jeg vil si at den ble forbedret etter at EU-kommisjonen la fram sin «low carbon economy roadmap 2050» for to år siden, hvor man sa at ingen kraftproduksjon med fossil energi i EU etter 2030–2035 uten CCS. Da forsto Statoil at skal vi være en del av det europeiske energimarkedet, må vi få fram denne teknologien.

Problemet er at det ikke blir en risikofordeling, som er viktig i verdikjeden. Statoil burde ha konsentrert seg om CO₂ t/år, og så burde det vært et eget selskap som renses Mongstad. Så burde Petoro kjøpt det til kost pluss, tatt det til lager og fått kvotepris for det hvis det ikke var bruk for CO₂, og kunne da solgt det videre til en lav oljepris og fått den verdikjeden. Da hadde Statoil fått en egeninteresse av å være pådriver på dette. Men samtidig er det klart: Seeing is Believing. Det første brevet jeg så om CCS fra Statoil,

var: CO₂-fangst og -lagring er en opsjon vi kan ta i bruk i et påtenkt drivhustilfelle. Det var skrevet i 1992. Så det er en opsjon man ønsker, men man ønsker selvsagt ikke ekstra kostnader på fossile produkter før det er nødvendig.

Møtelederen: Da var tida ute, og ordet går videre til Fremskrittspartiet og Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Takk for det.

Jeg synes begge redegjørelsene dere har hatt, var veldig interessante både faglig og litt på det generelle plan.

Litt til Zero. Jeg ser at det er bygget et anlegg i Texas, som ble bygget i 1980, og det var basert på gasskraft. Jeg regner med at når man har så lang erfaring som over 30 år med et anlegg, var det vel kanskje bare å implementere et sånt, for å si det enkelt. Dere har vel for så vidt svart på at man kunne gå rett på fullskala. Er det nok av slike anlegg ute til å gå rett på fullskala, mener dere?

Marius Holm: Det er ikke forhold ved Mongstad som er så annerledes fra de andre prosjektene rundt omkring i verden at det var umulig. Det er et komplisert anlegg. Det er en del fordyrende forhold ved Mongstad som handler om å bygge rør for kjølevann, for eksos osv., men det er ikke ting som gjør det vanskeligere å få det til rent teknisk enn det er andre steder. Så svaret er ja, det hadde vært mulig.

Frederic Hauge: Jeg har lyst til å føye til at anlegget i Texas har en betydelig inndekning i kostnadene ved at vi bruker CO₂ til meroljeutvinning. Anlegget i Texas er betydelig mindre enn det vi ønsker, og dette var noe av det som var relevant i forhold til denne diskusjonen om å skalere opp, hvor mye du må fysisk skalere opp før du kan datamodellere ting opp. Jeg tror ettertiden har vist at vi ikke trengte denne tiganteren.

Det er behov for å få moderne CCS-anlegg. Det er behov for å få ned energibruken. Og det er behov for å få opp økt gjenvinning av amin i anleggene. Etter min mening er det det vi har oppnådd med testsenteret. Det er interessant. Jeg mener dette også kunne vært oppnådd ved å bygge fullskala. Jeg mener også mye av dette kunne vært oppnådd på laboratoriene til SINTEF, som har gjennomført mye og betydelig viktig forskning.

Denne teknologien har eksistert i mange år. Det handler om å få ned pris, og i forhold til å redusere de totale kostnadene er det vel kanskje myndighetenes manglende oppfølging, som også er påpekt i Riksrevisjonens rapport, av å etablere et lager. Men jeg har veldig lyst til å framheve at jeg mener at Riksrevisjonen også skulle ha sett på den manglende progresjonen når det gjelder å benytte CO₂ til meroljeutvinning, som er den ene kritikken jeg har mot Riksrevisjonen. Den andre er helt klart at man ikke har gått inn fra Riksrevisjonen og sett på hva som ligger bak denne begrunnelsen rundt aminer som jeg nevnte.

Marius Holm: Jeg vil gjerne legge til: Det har blitt nevnt flere ganger fra Stoltenberg at man på Mongstad ikke hadde noen mulighet for CO₂ til meroljeutvinning, og der-

med en dårligere lønnsomhet. Som Hauge påpeker, hadde det åpenbart vært en mulighet også i Norge, men uavhengig av det er det ikke sånn at byggekostnadene i Canada har blitt lavere fordi man har en inntektsside i tillegg. Det at man har en inntektsside, skal ikke påvirke kostnadssiden på den måten. Men kanskje det gjør det likevel, fordi kanskje det er nettopp forretningsmodellen som gjør at man lykkes med å få det til billig i Canada, at det er nettopp at det er kommersielle energiselskaper som har et prosjekt de har satt i gang fordi de har tenkt å få til noe, og da lykkes man også med å få det billig. Der ligger altså problemet i denne saken: Hvorfor har man ikke benyttet de årene som har gått siden avtalen ble undertegnet, til å justere prosjektet? Hvis man ville lykkes med månelandingen, burde man revidert prosjektet når alle faglige instanser hele tiden har ment at dette ikke er optimalt rigget opp.

Helge Thorheim (FrP): Ja, det er et meget interessant poeng.

Stoltenberg var også inne på at kanskje ikke Mongstad var stedet, nettopp fordi man skal så langt til havs for å deponere gassen, og kostnadene dermed blir veldig store. Men du, Holm, var vel inne på – eller kanskje det var Hauge – det ble vel brukt ordet, tror jeg, hinsides kostnader på 20–25 mrd. kr. Hva er fordelingen stort sett på kostnadene fra selve fangstanlegget som sådant og transport og deponering? Har dere gjort dere opp noen vurdering av det?

Frederic Hauge: Det har forandret seg litt underveis siden masterplanen. Opprinnelig var masterplanen 20–25 mrd. kr med crackeren, altså 1 million tonn der, og to turbiner. På ett eller annet tidspunkt – og jeg har fortsatt ikke skjønt når – forsvant crackeren ut av denne prosessen. Da var fortsatt tallet 25, men da hadde man lagt inn transport og lagring.

Mitt poeng er at Olje- og energidepartementet må ha et selvstendig og eget ansvar for å sørge for at deres instanser etterprøver og kontrollerer de opplysningene de får fra oljeselskapene. Det at tidligere statsminister Stoltenberg så uhemmet sitter og refererer til tall på 20–25 mrd. kr her i høringen, oppfatter jeg som skremmende. Jeg mener, og det er på basis av store og omfattende rapporter vi har gjort i EUs teknologiplattform, at dette anlegget kan bygges på fire–fem år til en kostnad på rundt 12 mrd. kr. Det er min mening fortsatt.

Møtelederen: Der er tida ute. Da går ordet videre til Kristelig Folkeparti og Hans Fredrik Grøvan.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Takk for innledningene.

Jeg har lyst til å starte med spørsmålet, som dere har vært inne på allerede: Mener dere at en egentlig ikke hadde behov for dette testsenteret?

Marius Holm: Det spørs jo hvordan du definerer «behov». Man kunne, som sagt, bygd fullskala uten testsenter, men det kan være fornuftig å ha et testsenter også, for å bygge flere aktører for å få større sikkerhet. Det

er ikke konflikt mellom å ha et testsenter og et fullskala anlegg, men man må holde de to tingene fra hverandre.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Hauge?

Frederic Hauge: Jeg er helt klar på at de pengene burde gått rett inn i et fullskalaanlegg fra dag én. Jeg er også helt klar på at slik dette er organisert nå, tror jeg at testsenteret er en død spøkelseslandsby om tre–fire år.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Dette med å bygge gasskraftanlegg når målsettingen er fullskala renseanlegg, samtidig som en skal utvikle ny teknologi, var en strategi som ble valgt. Var det, slik dere ser det, en klok strategi? Var dette realistisk?

Frederic Hauge: Realistisk er det jo når vi ser på resultatene og hva man har fått til i andre land. Men Holm var inne på hvordan man «spec-er» ting offshore. Altså: Hvis Gullfaks er nede en time, er det dyrt, men hvis CCS-anlegget på Mongstad hadde stått noen uker en gang imellom fordi vi måtte modifisere eller forbedre det, hadde ikke det vært så farlig i denne sammenhengen.

Det er mange ting som har fordyret dette prosjektet, ikke minst per tonn at man tok vekk crackeren; da hadde det vært halvannen. Denne historien er egentlig historien om gutten som skulle gi et bord i julegave til mamma og kom hjem med en brødfjøl.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Har du noe å tilføye, Holm?

Marius Holm: Det har blitt sagt av vittige ingeniører i oljebransjen at anlegget på Mongstad, testsenteret, er dimensjonert for 30 meter bølgehøyde selv om det står på land. Jeg tror ikke det er en korrekt beskrivelse, men det er nok illustrerende for nettopp det som Hauge her sier, at man har ikke vært opptatt av å bygge dette billigst og enklest mulig.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Hvis prosjektet nå skal videreføres, som jeg oppfatter at det er politisk enighet om, hva vil dere si om vilkårene for å kunne gjennomføre dette, slik situasjonen er i dag, med tanke på å få til målsettingen om et fullskalaanlegg?

Vær så god, Hauge.

Frederic Hauge: Jeg har lyst til å si én ting når det gjelder kostnadene: Det gikk over ett år fra Aker hadde sitt testanlegg ferdig til Statoil fikk koblet på eksosgass, vann og strøm. Det sto ubrukt i ett år, med all den kapitalen. Det er det også viktig at komiteen får med seg.

Så er spørsmålet: Hva gjør vi nå? Jeg var inne på verdikjeden med Petoro. Jeg mener at en alvorlig svikt er mangelen på ressurser brukt til å undersøke reservoarene for meroljeutvinning. Man har brukt geologene til oljeboring i Barentshavet og Lofoten istedenfor, og det har vært en direkte konflikt her.

Regjeringen sier at de skal overoppfylle klimaforliket.

Jeg har vel egentlig sagt at de får ringe hvis de trenger råd. Dette går ikke an å gjøre uten CCS. Vi er veldig glad i CCS-anlegget til Norcem. Vi mener CCS på industri er helt avgjørende. Men for oljenasjonen Norge har vi nå en situasjon hvor vi ikke får utviklet CCS på gasskraftverk – i en situasjon hvor Europa og USA utvikler CCS på kull. Kull kan også cofyres med bio og på den måten gå karbonnegativt, hvilket også EU-kommisjonen legger vekt på. Hvis ikke Norge sørger for progresjon, er det ikke noe vedtak som har ødelagt mer for norsk gass' rolle i den europeiske energimiksen enn utsettelsen av Mongstad.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Holm?

Marius Holm: Ja, jeg er enig i det siste der. EUs veikart mot 2050 sier helt klart at gassens rolle vil være begrenset til å være reservekraftverk hvis man ikke lykkes med CO₂-fangst. Men jeg har også lyst til å rette blikket framover, for behovet for denne løsningen har ikke blitt mindre av at vi har blitt forsinket. Når man skal gå videre, tror jeg den viktigste lærdommen fra Mongstad-prosjektet vil være at man trenger de forretningsmessige, grunnleggende drivkreftene i den typen prosjekter. Selv om staten tar regningen, må man lage modeller hvor de kommersielle aktørene har drivkraft for å få det til billig og effektivt. Og det handler i stor grad om konkurranse. Det må være et element av konkurranse. På Mongstad hadde man ikke mulighet for det, fordi det er Statoil som sitter der, men da måtte man funnet andre modeller som gjør at selskapet gjør det som selskaper skal gjøre, nemlig å maksimere profitt og prøve å tjene penger.

Møtelederen: Da er tiden ute, og vi går videre til Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen. Vær så god!

Per Olaf Lundteigen (Sp): Først et spørsmål til Marius Holm: Hvorfor har dere ikke en presis begrepsbruk når det gjelder fangst og lagring kontra rensing – at dere bruker ett av begrepsparene?

Marius Holm: Jeg forstår ikke hvorfor det er et behov for det, for det er begrep som brukes om hverandre. Når man renser kvikksølv fra et eksosutslipp, blir heller ikke kvikksølvet borte, det blir tatt ut av eksosen og deponert på forsvarlig vis. Det er en begrepsbruk som er vanlig, så jeg ser ikke behov for å ha det, men fangst og lagring er jo den mest brukte betegnelsen internasjonalt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Godt.

Frederic Hauge: Jeg kan kommentere det, for når man renser CO₂ ut av gasstrømmen eller eksosstrømmen, renser man den ut, altså fanger den, og deponerer den. Det er ikke vår oppgave å forandre internasjonal fagterminologi på dette området.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jens Stoltenberg sa at det var nødvendig med et testsenter. Ved komiteens befarings ble det også sagt at det var økonomisk fordelaktig å ha et

testsenter, slik at feil ble oppdaget i testsenteret og dermed ikke pådro storskalaprojektet de enorme kostnadene som feil ville gi der. Er dere uenig i den vurderinga?

Marius Holm: Man har jo hatt en veldig høy pris for den forsikringen. Som Hauge var inne på, er det ikke et problem om et fullskalaanlegg har driftsstans. Man må da bare kjøpe utslippskvoter i de ukene det skjer. Så man kunne nok prøvd og feilet mye på fullskalaanlegget for de pengene testsenteret har kostet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hauge refererte til rapporten fra Oljedirektoratet av 26. april 2005 som sentral – til det som da kunne gi merutvinning av olje. Du refererte til Petoros situasjon og rolle oppe i det. Når den argumentasjonen ble forlatt, hva vil du si var det vesentligste i det? Var det at Petoro ikke kom inn, altså organisasjonsmodellen, eller at prisforholdene endret seg? Det henger kanskje sammen?

Frederic Hauge: Før jul i 2004 skrinla man CO₂ til meroljeutvinning på Gullfaks på en oljepris av 12 dollar fatet, og vi vet hva oljeprisen har vært siden. Vi kranget, fikk den opp til 33 dollar fatet, som var nødvendig for den rapporten OD presenterte i april.

Vår mening er at den manglende oppfølgingen og å pålegge f.eks. oljeselskapene, når ny lisens blir tildelt, å utrede muligheten for å ta i bruk CO₂ til meroljeutvinning, er i strid med petroleumslovens intensjon. Så her kunne regjeringen ha fått til betydelige kostnadsbesparelser ved å få frigjort gass, som i dag brukes gratis til trykkstøtte for meroljeutvinning, og erstattet dette med CO₂.

Hva som lå bak? Det var den gangen stor strid om Petoros rolle på norsk sokkel. Petoro og Statoil var vel ikke enige. Dette er det nok andre som kan svare bedre på, men jeg tror Petoro kan bekrefte senere i høringen at de absolutt var interessert, og vi hadde en rekke møter med dem for å kunne forstå hva deres rolle skulle være.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Siste spørsmål er knyttet til Statoils rolle og brev fra 2010. Hauge, du sa at Statoil ikke ønsket ekstra kostnader før det er påkrevet. Så brukte du veldig sterke ord om det brevet fra Statoil som ble sendt til OED, og du var rystet over spillet knyttet til aminer. Mener du her å si at det brevet var et brev knyttet til økonomi, og at dersom det brevet ble hensyntatt av regjeringa, ville det bedre Statoils økonomiske posisjon? Er det det du prøver å si?

Frederic Hauge: Det er interessant at Gassnova allerede i 2009 hadde sendt brev til OED om aminer. Det har vel for så vidt ikke vært opplyst for Stortinget før, men det var altså ikke en ny problemstilling. Vi hadde gjort en rapport gjennom Bellonas arbeid og gjennom teknologiplattformen i EU. Klima- og forurensningsdirektoratet konkluderte 1. mars med at helsefarene ved aminer, og de forbindelsene, var mindre enn tidligere antatt. Når vi senere har målt bakgrunnsnivåene for aminer rundt Mongstad, har det ikke vært noen diskusjon, for det er det mer enn nok av der og på

mange plattformer, i potetgull og rundt omkring oss. Det var altså ingen betydelig økt kreftrisiko da, og det er ingenting som senere har vist det, og situasjonen kunne vært avklart i løpet av tre måneder. Jeg oppfatter dette som en ren feilinformasjon. Det står ikke i stil med å utsette denne beslutningen i fire år på noen som helst måte, verken det som kom fram da eller senere.

Møtelederen: Da er tiden ute.

Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen – vær så god.

Karin Andersen (SV): Takk skal dere ha.

Jeg lurer på om dere kan gå litt nærmere inn på det som Bellona har tatt opp flere ganger her nå, det som de mener er brudd på loven angående helhetlig forvaltning – om dere kan gå gjennom det litt nøyere – og også om Zero kan bekrefte Bellonas versjon av spørsmålet rundt amin.

Frederic Hauge: Petroleumsloven er helt klar. Oljedirektoratets overordnede mål er å

«bidra til å skape størst mulig verdier for samfunnet fra olje- og gassvirksomheten gjennom en forsvarlig ressursforvaltning med forankring i sikkerhet, beredskap og ytre miljø».

Og så står det bl.a.:

«OD skal være pådriver for å realisere ressurspotensialet ved å legge vekt på langsiktige løsninger, oppsidemuligheter, samdrifts- og stordriftsfordeler og sikre at tidskritiske ressurser ikke går tapt.»

Når vi bruker en fjerdedel av all gass vi produserer til trykkstøtte, er det ikke å ivareta våre ressurser til det beste, hvis dette istedenfor kunne vært gjort helt eller delvis med CO₂. Dette er altså gass som kunne vært solgt på det europeiske markedet til store verdier med dagens gasspris. Hvis alt kunne vært solgt – det kunne det imidlertid ikke – representerer det totalt 50 mrd. kr årlig i inntekter. I tillegg kunne man sett for seg 1–3–4–5 pst. mer oljeutvinning av eksisterende felter. ODs konservative anslag var altså 150–300 millioner fat. Jeg må si at når man kommer til et slikt anslag, er det svært uansvarlig ikke å ha et aktivt og målrettet arbeid med henblikk på hvordan de ressursene kan utnyttes til samfunnets beste. Jeg mener at i så måte har OD og OED brutt intensjonene i petroleumsloven ved ikke å sørge for dette. Det hadde forandret alt om CCS, fordi da hadde CO₂ blitt brukt istedenfor gass.

Dette er etter min mening svært alvorlig. Det er det ene stedet jeg mener at loven virkelig kan være brutt. Det andre er denne varslingssaken i Gassnova, hvor jeg mener at departementet fikk beskjed i august i fjor. Departementet håndterte ikke dette på en heldig måte. Man brøt loven om varsling, gikk til styreleder i Gassnova, som tok dette videre, og vedkommende fikk sparken. Det bør komiteen forsikre seg om at ikke er tilfellet, og jeg håper jeg tar feil.

Marius Holm: Tilaminsaken. Det er riktig, som Frederic Hauge sier, at Klif vurderte dette som håndterbart, og at man ville være innenfor de grensene – altså: Anlegget ville jo helt klart holde seg innenfor de grensene som Klif

fant det naturlig å sette for aminutslipp, med andre ord, håndterbart, ja.

Så skal man selvfølgelig ta kreftfare alvorlig. Jeg tror nok at en driver for å problematisere dette kan være at man er livredd for omdømmerisikoen som oppstår i forbindelse med at miljøprosjekt kan forbindes med kreftfare. Men man må forholde seg til realitetene, nemlig at de faglige instansene mente at dette er fullstendig håndterbart. Det håndterer man jo også i alle andre industrielle sammenhenger.

Karin Andersen (SV): Hva slags begrunnelse antar dere da lå bak denne henvendelsen, hvis risikoen for omdømmetap, f.eks., eller en reell helserisiko, ikke er til stede? Hvilke årsaker er det da som dere antar ligger bak?

Frederic Hauge: Hvis jeg kan svare på det, er denne historien full av slike eksempler på innspill. Jeg vil si at masterplanen og kostnaden på 20–25 mrd. kr og aminsaken, kanskje er de to mest åpenbare, og hvor jeg er dypt forbauset over at ikke myndighetene har etterregnet, kontrollert og godtatt informasjonen fra oljeindustrien på den måten de har gjort.

Den måten denne aminfaren kom ut på, ble meget dramatisk. Det hadde ikke minst store skadevirkninger for Aker. Jeg tok umiddelbart kontakt med EU-kommisjonen og teknologiplattformen der. Det var med én gang nedsatt ekspertgrupper. Så alle disse har jo da i løpet av tre–fire måneder etterpå konkludert med at dette ikke var reelt.

Marius Holm: Jeg skal ikke spekulere i motivene for andres handlinger, men det er klart at det på den ene side kan være ønske om å eliminere ethvert mulig problem – altså rett og slett en voldsom frykt for å gjøre noe som kunne slå negativt tilbake. Det andre mulige motivet er selvfølgelig at man vinner tid. Deri ligger kanskje det problematiske, at når dette kom til politisk behandling i regjeringen, ble det begrunnelsen for en voldsom utsettelse av hele prosjektet, som da ikke ble reversert da problemet ble avkrefte. Da kan man jo lure på om det i utgangspunktet var et ønske om å vinne seg mer tid.

Møtelederen: Da er tiden ute.

Da er det siste partiet Miljøpartiet De Grønne og Rasmus Hansson.

Rasmus Hansson (MDG): Takk leder, og takk til Zero og Bellona for veldig gode innspill.

Denne høringen dreier seg jo om hvorvidt regjeringen har gjennomført Stortingets pålegg, og det betyr at det er en part til her, nemlig Stortinget. Jeg lurte på om både Zero og Bellona kan gi noen synspunkter på – for det første: Har Stortinget i løpet av denne saken – vel å merke understreket jo tidligere statsminister Stoltenberg at Stortinget er blitt informert fullt ut på hvert eneste punkt i hele saksgangen – etter, la oss si, Zeros og deretter Bellonas mening fått informasjon i denne saken som er relevant for gjennomføringen, og som de ikke har reagert på?

Marius Holm: Jeg kommer ikke på ting som jeg mener Stortinget burde ha vært informert om, utover de nyanse-ene i formidlingen av utfordringene som Frederic har vært inne på, både knyttet til amin og tidsløpet. Men det som eventuelt er kritikkverdige, er begrunnelsene for utsettelse, det er begrunnelsene for å avvikle hele prosjektet. Jeg ser jo, og registrerer jo, at det har blitt noen justeringer underveis i forklaringene og i begrunnelsen for å avvikle Mongstad. Vi har hørt tidligere at det var for vanskelig. I dag har vi hørt at det var for dyrt. Jeg mener jo at det er mer presist det som har kommet fram i dag, om at det var dyrt, enn at det var umulig.

Frederic Hauge: Som jeg nevnte: Jeg mener at det har vært manglende informasjon om mulighetene for CO₂ til mer oljeutvinning og økt oljeproduksjon fra eksisterende felter og alternativt salg av den gassen. Det burde vært opplyst bedre til Stortinget, og det burde vært en helt annen gjennomføringsplan på det.

Behovet for testsenteret mener jeg var misvisende. Jeg mener også at valg av innovasjonsstrategi var mangelfullt. Men alt dette har Stortinget vært igjennom. De tingene der jeg virkelig mener at Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité må se om man har fått den riktige informasjonen, eller om ministeren hadde hatt et eget, selvstendig ansvar for å framskaffe korrekt informasjon, er aminsaken og kostnadene på 20–25 mrd. kr. Det ville jeg si: Her har man ikke sørget for at Stortinget har den riktige informasjonen.

Rasmus Hansson (MDG): Takk.

For å bore litt videre i det spørsmålet: Vil det si at Stortinget på noe tidspunkt i denne saken har fått avgjørende informasjon som er relevant, og som man burde ha reagert på i forhold til sannsynligheten for gjennomføring av prosjektet, og som det ikke er blitt reagert på, slik at regjeringen har grunnlag for å hevde – i hvert fall på de punktene – at informasjon er gitt, og at Stortingets godkjenning er innhentet?

Frederic Hauge: Jeg har vel lyst til å si at Stortinget kunne godt ha vært bedre informert om de store organisatoriske utfordringer man har hatt i Gassnova. Altså: Det at man har sittet som teknisk direktør der, gitt tilbud og tatt tilbud til selskaper man selv har eierandeler i, burde ha vært opplyst og gjennomgått av Stortinget. Jeg mener også dette har vært fordyrende. Det var årsaken til at Bjørn-Erik Haugan måtte gå av som direktør – han er fortsatt i Gassnova – og det var årsaken til at Ole Rønning måtte slutte.

Jeg er forbauset over at man har valgt å ta inn tidligere sjef, Amundsen, på testsenteret – ikke på grunn av han som person, men det var Gassnova som skulle kontrollere testsenteret, og man henter altså inn den som har hatt ansvaret for å gjennomføre testsenteret. Dette er svært uheldig når vi skal ha de kontrollene og de funksjonene. Dette burde også vært opplyst bedre om til Stortinget.

Møtelederen: Da er tiden praktisk talt ute, Hansson, dvs. du har litt tid til.

Rasmus Hansson (MDG): ... hvis Marius Holm kunne få føye til sitt ekstra svar.

Marius Holm: Ja, jeg vil bare føye til at i denne saken – nå snakker jeg ikke om den Gassnova-saken, men om prosjektet generelt – er ikke problemet at regjeringen har lurt Stortinget eller noe som helst sånt, men at et bredt flertall i det politiske Norge har unnlatt å korrigere et prosjekt som ikke var på rett kurs.

Rasmus Hansson (MDG): Takk.

Møtelederen: Da er vi ferdig med den partimessige utspørringen, og vi går til en oppsummering innenfor rammen av 10 minutter. Her er det igjen viktig med veldig korte spørsmål og veldig korte svar. Da bruker vi tiden effektivt.

Først Abid Q. Raja.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, Marius Holm. Jeg skal ikke bruke tid på å korrigere deg på det siste, jeg tror kanskje Kristelig Folkeparti kan bruke litt tid på det.

Mitt spørsmål gjelder fem ting som særlig har blitt sagt her:

1. Teknologien var moden for at man kunne gå i gang med fullskala allerede i 2006.
2. Det var mulig å bygge fullskalaanlegg samtidig med utbygging og integrert med kraftvarmeverket.
3. Verden trengte fullskalaanlegg, og det var bred enighet om å få til dette.
4. TCM var ikke nødvendig for at man skulle bygge fullskala.
5. Man hadde i verden allerede anlegg på rundt 100 000 tonn.

Med dette som bakteppe: Hva mener du var den avgjørende grunnen til at Stoltenberg-regjeringen likevel ikke fikk til fullskala anlegg?

Marius Holm: Det at de ikke fikk det til – de prøvde jo ikke. Men dette handler nok om at man, som jeg var inne på, hadde ekstremt dårlige kort i forhandlingene med Statoil. Det var for politikerne at Mongstads framtid var viktig, ikke for Statoil. Man hadde dårlige kort og endte opp med ikke å ha det trykket som man kunne hatt.

Når det er sagt, er det klart at dette også handler om risikovilje. Som du var inne på, kunne man ha bygd fullskala, og det ville gitt større løft teknologimessig. Men da må man også være villig til å ta sjanser og til å ta risiko. Man må tørre å gjennomføre et prosjekt som kan få problemer underveis, som kan få problemer når det settes i drift, som får problemer som må korrigeres, og der det må brukes penger på å korrigere dem. Den typen prøving og feiling må til når man skal industrialisere helt ny teknologi. Den sjansen tok man ikke. Derfor gikk man veien om et lite anlegg.

Møtelederen: Da anser vi det som besvart – Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): Takk. Hauge, når du sier at regjeringen må passe på å framskaffe korrekt informasjon, kan jeg da tolke det som at den korrekte informasjonen ikke finnes? Stilt direkte: Lyver oljeindustrien om kreftfaren i amin? Har et bredt flertall i Stortinget og regjeringen vært helt fullstendig på ville veier når de gang på gang har sagt ja til å gå videre med testsenteret?

Et siste spørsmål: Er Mongstad-prosjektet virkelig helt direkte overførbart og sammenlignbart med f.eks. prosjektet i Canada, som det hele veien blir referert til? Er det ingen forskjell på kull og gass og den teknologien som trengs for å behandle disse to?

Frederic Hauge: Dersom aminer på det nivået som her er beskrevet, skulle være så kreftfarlig at det førte til fire–fem års utsettelse av investeringsbeslutningene på Mongstad, er det en rekke industrielle installasjoner både til lands og til vanns som burde vært stengt umiddelbart – for å sammenligne.

Altså: Sett i forhold til hvordan vi risikovurderer aminer i alle andre sammenhenger, er dette fullstendig ut av proporsjoner.

Så til neste spørsmål: Slik jeg ser det når det gjelder kostnader og hvordan man har valgt å organisere dette, er det klart at det å sitte i Gassnova og skulle håndtere oljeindustrien, er en stor og utfordrende oppgave. Jeg mener at statsråd Åslaug Haga sammen med statssekretær Liv Monica Stubholt gjorde en bra jobb med dette – med et stort engasjement. Jeg må si at fraværet av politisk engasjement med hensyn til å gå inn og ta styring, og ikke minst gi dem som skal håndtere oppgavene i Gassnova backing i forhold til det store apparatet – Statoil er stort i det norske samfunnet – har vært skuffende å se, og der kunne det vært utvist et mye mer aktivt lederskap av de tre siste olje- og energiministrene.

Jette F. Christensen (A): Siste spørsmål – om Canada, og om det ikke er forskjell på gass og kull?

Frederic Hauge: Det er veldig relevant. Dette er et spørsmål om to ting. Det er slik at vi må bygge CO₂-fangst og -lagring på det vi kaller varmeeksplosive anlegg. Vi trenger CCS på raffineriene i framtiden, vi kan ikke klare klimamålene uten. Det er fullt ut mulig å ta CO₂ i en lengre rørledning før den blir rensert og ta den litt lenger vekk fra fabrikkene for å redusere de ekstra 30 pst. som kommer. Det er slik at det er forskjell på CO₂-konsentrasjonen i gasskraftverk og kullkraftverk, men crackeren, altså fra raffineribiten, har samme CO₂-nivå som utslipp fra kullkraftverk, mens gasskraftverk har mindre. Men vi må huske på at fra gasskraftverk blir det færre tonn å komprimere og deponere per produsert kilowatt-time, så det at det er så mye billigere å rense fra kull, er ikke riktig når vi tar hele verdikjeden.

Min mening er at hadde man bygd et fullskalaanlegg, skulle man ha gjort både crackeren og turbinene, for da får man flest mulig tonn CO₂ å dele infrastrukturkostnadene på, og da blir det veldig mye dyrere når man kutter vekk en million tonn kull på infrastrukturen.

Møtelederen: Jeg ser at Holm gjerne vil si noe, men jeg tror ikke tiden tillater det.

Så vi får gå videre – Erik Skutle.

Erik Skutle (H): Takk for det.

Stoltenberg ga tidligere i dag to grunner for termineringen av fullskalaprojektet. Det ene er investeringskostnaden på 20–25 mrd. kr, og det andre er at kraftvarmeverket går for halv maskin. Sånn som jeg har forstått det, har dette bildet vært uendret siden 2009. Er det korrekt forstått?

Frederic Hauge: Kostnadsbildet er riktig. Så er det, som jeg sier, slik at et eller annet sted forsvant den millioen fra crackeren, og jeg har lurt mye på hvordan det skjedde. I dag snakker vi om 20–25 mrd. kr for å rense en halv million tonn, mens jeg mener det koster 10–12 mrd. kr å ta 1,5 millioner tonn med crackeren.

Møtelederen: Det har vi hørt du har sagt. Takk.
– Hans Fredrik Grøvan.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Det ble gitt store endringer i utslippstillatelsene i 2010 i forhold til i 2006. Jeg har lyst til at dere skal kommentere hvorfor disse endringene ble til.

Marius Holm: Det er et veldig godt spørsmål, for som jeg har vært inne på, har staten hele tiden hatt relativt dårlige forhandlingskort mot Statoil i denne saken. Men de ble jo ikke bedre når man fjernet det ene man hadde, nemlig en utslippstillatelse med betingelser. Da tidsfristen for rensing ble gjort mer eller mindre uendelig – altså formuleringen så snart som mulig, med andre ord uendelig – mistet man det ene man hadde. På det tidspunktet var det klart at avtalen antakelig ikke var helt optimalt rigget opp, at man burde endre prosjektet for å lykkes. Da er det veldig uheldig at man gir fra seg det ene kortet man hadde – i eventuelle forhandlinger om en ny og bedre avtale.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Hauge, kan du kommentere det?

Frederic Hauge: Jeg støtter det Holm sier. Det var vel noen flere endringer. Det kom også noen i 2008 som reduserte Miljøverndepartementets innflytelse og muligheter til sanksjoner. Ellers deler jeg Holms ...

Møtelederen: Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Når det gjelder teknologisenteret, framholdt Stoltenberg dette omtrent som en månelanding i seg selv: at vi er verdensledende, og at vi nå skal utvikle verdens fremste teknologier på testsenteret.

Jeg merket meg i nyhetene for en tid tilbake at man holder på for fullt også i Brevik. Kunne dette vært gjort på teknologisenteret i stedet for i Brevik – det er omfattende studier som foregår der.

Så sa vel Hauge at TCM vil framstå som et spøkelsesanlegg. Det var vel det du framskrev?

Kan du si litt om dette? Er det fordi det er for stort og komplisert anlegg at folk ikke vil bruke det, eller er det rett og slett det at folk ikke ser behov for å bruke et slikt testanlegg?

Frederic Hauge: Alstom og Aker Kværner har fått sine 3 000 driftstimer som skal til for å gjøre dem kvalifisert for andre anbud. Jeg tror, med den eiersitsen og den rollen Statoil har – og teknologileverandørs frykt for IP- og patentrettigheter – at man ikke får flere kunder til testsenteret. Man har jobbet betydelig med det, og jeg er uenig i den framstillingen at det har vært en stor suksess med mange partnere. Det har vært en meget tung jobb, og jeg er sikker på at vi kommer til å møte problemer. Toshiba og disse her har fått gjort dette arbeidet andre steder.

Jeg mener at det viktigste man kunne brukt testsenteret til, var å få CCS-teknologi til å kunne skru seg av og på like raskt som gasskraftverket, noe som er nødvendig hvis vi i framtiden skal bruke gasskraftverk til å regulere uregulerbar kraft. Men det er ingen strategi for dette, og jeg tror ikke det som foreligger i dag, vil være særlig bærekraftig om to år. Jeg tror det er stengt da.

Møtelederen: Da tillater jeg to spørsmål til. Det er Per Olaf Lundteigen og Rasmus Hansson. – Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Marius Holm: Du sa at du ikke kommer på forhold som Stortinget ikke er informert om. Så sa du videre at hvis det var noe som var krittikkverdige, så var det at det var et bredt flertall på Stortinget som ikke hadde korrigert et prosjekt som var på feil kurs.

Spørsmålet mitt da er knyttet til begrunnelsen for to ting, nemlig utsettelsen – det var aminer – og avviklinga – det var pengebeløpet. Er den informasjonen som er gitt Stortinget, for lite kunnskapsbasert? Er den i altfor stor grad politisert, sånn at den kunnskapsbaserte informasjonen er for svak, og at Stortinget dermed ikke opptrer med den nødvendige kunnskapsbase som man burde hatt når det har tatt stilling til de papirene som er kommet fra regjeringa?

Marius Holm: På ett punkt vil jeg moderere det jeg sa i stad. Vi har ikke noe sted funnet en fornuftig håndtering av spørsmålet om crackeren som skulle renses, men som plutselig ikke skulle renses lenger. Det er uklart når den beslutningen ble tatt, hvordan den ble tatt og på hvilket grunnlag den ble tatt.

Utover det mener jeg at den informasjonen Stortinget har fått om kostnader, som var grunnlaget for at dette ble avviklet, er den kunnskapen regjeringen endte opp med når den valgte å basere seg på de kostnadstallene man hadde fra masterplanen i Statoil og Gassnova. Man burde hatt en motekspertise som sammenlignet kostnadene i dette prosjektet med andre. Regjeringen har nok delt det beste de hadde, med Stortinget – tror jeg – men man burde på et tidlig tidspunkt ha sørget for å ha en tredjepartsvurdering og et annet faglig synspunkt på disse kostnadene om hva som var realistisk.

Møtelederen: Veldig kort, Hauge.

Frederic Hauge: Jeg deler den oppfatningen. Jeg deler den også ut fra den erfaringen jeg har, at vi ser svært lite til f.eks. Gassnova i de internasjonale foraene vi deltar i. De deltar ikke i teknologiplattform osv. Min mening er helt klart: Statsråden hadde et selvstendig ansvar for å framskaffe og etterprøve masterplanens tall i 2009. Det er krittikverdig at ikke den er etterkontrollert, og det samme gjelder med helsefaren for amin. I så måte er det bildet Stortinget har fått, blitt direkte feil.

Møtelederen: Rasmus Hansson – til siste spørsmål.

Rasmus Hansson (MDG): Takk. En oppfølging av det samme – for det første: Ga dere i Zero og Bellona på viktige tidspunkter i prosjektforløpet her, informasjon som dere mener at Stortinget, opposisjonen, burde ha reagert mer offensivt på, eventuelt gjennom kontroll- og konstitusjonskomiteen, spesielt når det gjelder endringen av utslippstillatelsen i 2010 – som jeg også spurte statsministeren om – som var å kaste det siste kortet i form av å ha noe direkte press på Statoil? Ble det fra deres eller andres side påpekt så tydelig hva konsekvensen av dette var, at det burde ha vært reagert fra Stortingets side?

Frederic Hauge: Jeg kan bekrefte at jeg helt konkret i forbindelse med denne varslingssaken og ukulturen i Gassnova var i kontakt med medlemmer fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité i forrige periode, men ikke fikk gehør for å få reist en sak der – hvilket jeg mener hadde vært riktig å gjøre på den saken alene. Det var bl.a. med representanter fra SV. Jeg mener også at vi har vært veldig klare og tydelige, og vi leverte det over til Miljøverndepartementet 24 timer etter at vi ble innkalt til å spise frokost og kaffe hjemme hos Solheim. Dette var helt i slutten av Terje Riis-Johansens periode. Han forberedte alt, og den dagen Borten Moe ble utpekt til olje- og energiminister, ble denne utsettelsesbeslutningen ... Jeg vet ikke hvor det konstitusjonelle ansvaret ligger akkurat der, om han ble utnevnt før eller etter beslutningen ble tatt om å utsette Mongstad, men det er helt åpenbart at staten manglet egen kompetanse for å kvalitetssikre og etterregne både aminer og masterplan. Spesielt masterplanen synes jeg er en tragedie – hvordan den ble sitert og har fått lov til å leve videre med disse kostnadene, for det er ikke tilfellet.

Møtelederen: Der stopper vi utspørringen, og da gir jeg dere anledning til noen korte replikker til slutt, innenfor en ramme på 2 minutter på hver. Hauge først, så Holm.

Frederic Hauge: Jeg oppfordrer kontroll- og konstitusjonskomiteen til å vurdere om det her har blitt brutt med petroleumslovens intensjon når det gjelder bruk av CO₂ til meroljeutvinning, og erstatte gass til trykkstøtte. Jeg oppfordrer kontroll- og konstitusjonskomiteen til å gå gjennom kulturen i Gassnova og varslersaken, og om lovbrudd kan ha blitt begått, i hvordan Olje- og energidepartementet fikk informasjon og hva slags informasjon de fikk i au-

gust i fjor om dette. Jeg oppfordrer komiteen til å gå gjennom og se om balansen og framstillingen i kreftfaren ved amin-saken er riktig, og jeg ber kontroll- og konstitusjonskomiteen gå gjennom og se om ministeren burde hatt et selvstendig ansvar for å ettergå og etterprøve masterplanen med disse kostnadene på 20–25 mrd. kr, som har fått leve sitt eget liv siden 2009.

Møtelederen: Holm.

Marius Holm: Jeg vil avslutte med å berømme ideen bak Mongstad og innstendig oppfordre til at den ikke legges død – at vi, selv om dette gikk galt, ikke legger død ideen om å bringe den teknologien fram. Den er enda viktigere nå enn den var da. Jeg har lyst til å understreke at det vi må sørge for, er et prosjekt hvor næringsliv og staten spiller på lag, og hvor man har felles interesser og felles mål om å lykkes. Det må man sikre i veien videre. Da kan også vi oppnå det som f.eks. Canada har oppnådd: å bygge fullskala rensing til en kostnad i størrelsesordenen 3,5 mrd. kr. I veien videre kommer vi ikke utenom at staten tar regningen hvis vi skal videre med den teknologien. Men at staten tar regningen, behøver ikke bety at prosjektene ikke skal være forretningsmessig fornuftig gjennomført.

Frederic Hauge: Og så er det svært viktig med mer åpenhet til det offentlige når så store midler fra skattebetalerne blir brukt.

Møtelederen: Da sier vi tusen takk til Zero og til Bellona. Takk for at dere kom og var med på å opplyse saken.

Da er vi 10 minutter bak skjema – ikke mer enn det, men det var nødvendig å gjøre disse to sekvensene helt ferdig, synes jeg. Jeg foreslår nå at vi tar lunsjpause, og har pause til kl. 12.25.

Høringen ble avbrutt kl. 11.58.

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.27.

Høring med styreleder og tidligere styreleder og tidligere direktør i Petoro AS

Møtelederen: Da fortsetter vi høringen i forbindelse med statens arbeid med CO₂-håndtering.

Vi ønsker velkommen representantene for Petoro AS, styreleder Gunnar Berge og tidligere styreleder Bente Rathe, som begge to er til stede. Så har Berge tatt med seg Kjell Pedersen, som var administrerende direktør i Petoro i perioden 2001–2013. Velkommen også til deg, Berge er styreleder nå, mens Rathe var styreleder fra 2002 til 2007.

En kort repetisjon av de viktigste formalitetene knyttet til denne høringen: Som dere er informert om på forhånd, får dere holde en innledning. Deretter vil saksordføreren, Abid Q. Raja, spørre dere ut i 10 minutter, og deretter er det 5 minutter hver på en representant for hvert av partie-

ne. Så er det en oppsummeringsrunde til slutt, og dere får også tid til egne kommentarer helt til slutt.

Vær oppmerksom på dette med mikrofonene – ikke på grunn av oss, for vi hører hverandre godt her, men på grunn av sendingen ut er det viktig å ha god lyd.

Dernest en helt konkret ting fra min side: Hvis dere sitter inne med taushetsbelagte opplysninger som dere gjennom utspørringen forstår det er riktig å komme fram med, så ber jeg dere om å gjøre oss oppmerksom på det, slik at komiteen kan håndtere det på den måten det måtte kreve.

Da er vi klare til å begynne, og jeg gir ordet først til nåværende styreleder, Gunnar Berge. Vær så god.

Gunnar Berge: Takk for det, komitéleder, og takk for invitasjonen.

Som det framgikk av introduksjonen, så er jeg den eneste av oss tre som har et formelt forhold til Petoro i dag. Bente Rathe er tidligere styreleder og Kjell Pedersen tidligere direktør. Han gikk altså av i juni i fjor.

Vi forstår det slik at de spørsmålene, eller problemstillingene, som vi har fått tilsendt i forkant av høringen, er generelle for hele høringen og ikke spesielt utformet med sikte på Petoro.

Saken er den at Petoro ikke direkte har vært en del av dette prosjektet, og slik sett er vi dårlig istandsatt til å svare på mange av de spørsmålene som er formulert i dette invitasjonsbrevet. Jeg bare gjør oppmerksom på det innledningsvis. Det er ikke fordi vi ikke ønsker å svare så bredt godt og så godt som vi kan, men vi har ikke hatt en rolle som setter oss i stand til å gjøre det. Og når vi ikke har hatt den rollen, så følger det av det rammeverk som gjelder for Petoro som selskap, og som selvfølgelig er fastsatt av eieren, som er staten 100 pst.

Bare et par-tre ord om Petoros formål: Dette er jo et selskap som Stortinget i sin tid opprettet, og som har, på vegne av staten og for statens regning og risiko, ansvaret for å ivareta de forretningsmessige forhold knyttet til statens direkte engasjement i petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel og virksomhet i tilknytning til dette. Jeg vil understreke at vårt oppdrag er veldig spesifikt forretningsmessig. Altså: Vår formålsparagraf er eksempelvis noe snevrere enn Oljedirektoratets. Vi virker først og fremst gjennom interessentselskapene som er knyttet til utvinningstillatelsene, men Petoro har ikke vært deltaker i prosjektet på Mongstad.

Petoro har ikke vært involvert i CO₂-fangstprosjektene på Mongstad, men når det gjelder Petoros tilknytning til virksomheten for øvrig på Mongstad, er den følgende: Det er knyttet til at det leveres gass inn fra Troll til varmekraftverket, der gassen blir konvertert til damp og elektrisk kraft. Dampen benyttes av Mongstad-raffineriet, og den elektriske kraften benyttes dels offshore og dels leveres den på strømmettet og brukes som annen el.

På Mongstad er det etablert en oljeterminal med kai- og lageranlegg for utskipping av olje, og Petoro er deltaker med 35 pst. i dette anlegget. Statoil har de øvrige 65 pst.

Når det gjelder Petoros holdning til CO₂, vises det til at Petoro er deltaker i den aktiviteten som blir utført i de enkelte lisensene. Det er primært der vårt engasjement lig-

ger, og vi er selvfølgelig ekstremt opptatt av alle tiltak som kan bidra til økt utvinning fra feltene. Og vi har jo selvfølgelig også sett på CO₂ som trykkstøtte som ett aktuelt tiltak for ytterligere å øke utvinningsgraden. Men det er altså først og fremst dette, CO₂ til økt utvinning, som har vært Petoros hovedfokus, og det går veldig godt innenfor det rammeverket som vi er underlagt i dag.

Det er det jeg vil si kort innledningsvis, og så er det naturlig at Bente Rathe, som jeg overtok som styreleder etter i juni 2007, fortsetter.

Møtelederen: Vær så god, Rathe. 5 minutter.

Bente Rathe: Takk for invitasjonen.

Jeg var så heldig å få være med Petoro helt fra starten i 2001 og tok over som styreleder etter ca. ett år. Jeg sier dette for å sette litt av bakteppet for de diskusjonene vi etter hvert kommer inn på.

Vi fikk ansvaret for å ivareta hele denne store porteføljen. Vi hadde ingen organisasjon og ingen ansatte. Vår jobb de første årene var å få på plass en organisasjon og få avklart mandatet veldig tydelig når det gjelder grensesnittet mot Olje- og energidepartementet, Oljedirektoratet og ikke minst Statoil.

Jobben vår var tredelt. Gunnar Berge gjorde rede for den ene biten, men i tillegg skulle vi overvåke avsetningen av olje og gass, som Statoil var gitt i ansvar å foreta ut fra de eierandelene staten hadde. I tillegg skulle vi foreta økonomistyringen og føre regnskap for SDØE-porteføljen, Statens direkte økonomiske engasjement.

Det er ingen tvil om at dette var en ganske stor jobb for en såpass liten organisasjon å få til. Men etter noen år vurderte vi det slik at vi hadde fått på plass et veldig bra Petoro med god kompetanse, og som omverdenen også etter hvert hadde respekt for.

For å forberede meg til denne høringen, siden jeg gikk ut av organisasjonen for 6,5 år siden, har jeg gått igjennom en del styreprotokoller, styresaker osv., og det er ikke noen tvil om at vi var ekstremt opptatt av hva som var mandatet vårt, og hvilke penger vi brukte på hva for optimalisering av avkastningen for staten, var det helt primære.

Det er her vi kommer inn på CO₂. På det tidspunktet vi startet med dette, i 2005, var det veldig stort fokus internasjonalt på at det å bruke CO₂ som injeksjon på feltene kunne gi økt utvinning. Hva var da mer naturlig enn at vi som satt med en såpass bred portefølje og bare jobbet på norsk sektor, var spesielt interessert i det? Petoros rolle er hele tiden å jobbe gjennom lisensene på møter osv., og det gjorde vi.

Det spesielle som kom opp, var diskusjonen rundt Gullfaks, hvor et studium som ble foretatt, viste at det under visse omstendigheter og forutsetninger kunne være lønnsomt å bruke CO₂ til å få økt utvinning fra dette feltet. Det ble diskutert eventuelt å bruke CO₂ fra Mongstad og Kårstø.

Petoro var først med i den første runden. Jeg kan ikke si akkurat datoen på det. Den første konklusjonen var at dette ikke var lønnsomt. Petoro greide å få med seg de øvrige

lisenseierne til å ta en runde til, og konklusjonen var den samme.

Det er jo litt viktig – når jeg ser tilbake – at Statoil på det tidspunktet brukte 14 dollar per fat som oljepris for kalkulasjonene. Det må man ha med seg.

Etter en periode ble det gjort enda en vurdering i Petoro på grunn av at det ble en diskusjon i både Norge og rundt omkring i Europa, som gjorde at det var naturlig å begynne å se for seg en ny prisbane for oljen framover. Da foretok vi en ny vurdering, som konkluderte med at det kunne være lønnsomt å bruke CO₂ til å få ut mer fra Gullfaks under de nye forutsetningene.

Denne utredningen ble presentert for oss i styret i september 2005. I styret var det en diskusjon om hvor stor usikkerhet det er knyttet til de veldig tidlige beregningene. Det var også diskusjon knyttet til at dette ikke var en naturlig rolle for Petoro. Det var ikke innenfor Petoros nåværende mandat, annet enn det som går ut på å få mer olje ut fra hvert felt.

Møtelederen: Rathe, tiden din er ute, men du får 30 sekunder til å si noe som er viktig.

Bente Rathe: Det vi gjorde, var å gjøre OED oppmerksom på at vi vurderte det slik. Vi sendte et brev dit i oktober, konsistent med notatet som etter en forespørsel fra den påtroppende regjeringen den høsten, var blitt gitt dem i forkant av Soria Moria. Da ønsket vi en rolle. Vi så at Petoro kunne ha en rolle her. Det var mange som jobbet vår vei, og som mente det samme, men da konklusjonen kom, ble jo denne rollen gitt til Gassco, som da skulle jobbe med å kartlegge om det var et forretningsmessig grunnlag for å etablere en slik verdikjede. Etter det var det veldig lite diskusjon i Petoros styre om CO₂ og alt på dette området.

Møtelederen: Saksordfører, Venstres Abid Q. Raja, vær så god.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, komitéleder, og tusen takk for at Petoro kommer til høringen og er villig til å svare på spørsmål. Takk for gode innledninger. Jeg tror egentlig jeg kommer til å ha mange spørsmål til deg, Bente Rathe, for du fungerte som styreleder i den perioden jeg har en del spørsmål til, men dere andre må gjerne supplere.

Jeg regner med at dere kjenner til Riksrevisjonens rapport – selv om dere kanskje ikke har lest den fra perm til perm – og rapportens vurderinger og konklusjoner. Er det noe i rapporten dere ser som åpenbart er feil, eller som Riksrevisjonen har misforstått?

Bente Rathe: Jeg kan starte med å svare. Jeg har lest rapporten, og den omhandler ikke Petoro i det hele tatt. Siden jeg gikk ut av Petoro i 2007, er det dessverre ingen ting jeg kan ha kommentarer til her.

Abid Q. Raja (V): Jeg vet at den ikke omhandler Petoro, men du har jo lest rapporten, og dere har grundig kompetanse generelt på dette feltet. Slik du leser rapporten, sitter du igjen med et inntrykk av at nei, her har

Riksrevisjonen åpenbart tatt feil, eller står konklusjonene seg?

Bente Rathe: Jeg synes rapporten er grundig, og jeg synes at svaret som er gitt fra departementet, på en måte utfyller det som kunne være av misforståelser, og som er litt uklart i rapporten.

Abid Q. Raja (V): Dere har jo ikke jobbet med dette prosjektet, og da blir noen spørsmål litt hypotetiske, men jeg regner med at du kanskje også har sett 2006-avtalen – Gjennomføringsavtalen. Dere i Petoro har jo lang erfaring med store beløp og store prosjekter. Hva er deres faglige vurdering av denne 2006-avtalen – Gjennomføringsavtalen?

Gunnar Berge: I den grad vi har noen vurdering av det, ville jeg kanskje oppfordre tidligere direktør til å kommentere det.

Abid Q. Raja (V): Ja, vær så god, Kjell Pedersen.

Kjell Pedersen: Det er veldig vanskelig å kommentere det. Jeg er svært ydmyk for at dette var og er et komplekst prosjekt. Flere har vært inne på det i dag – det å bygge et nytt anlegg inne i et eksisterende anlegg som er i drift, er svært komplisert. Kontrollmekanismene som er beskrevet der, vil jeg kanskje kalle normale kontrollmekanismer, men uten å kjenne prosjektet tror jeg det ville være helt feil av meg å si noe om jeg er enig eller uenig i det. Da må du gå mye dypere inn i det, sånn som Riksrevisjonen har gjort, og som jeg egentlig tror at de som har svart på disse spørsmålene, har gjort. Jeg har altfor stor respekt for kompleksiteten i dette til å synse noe der.

Abid Q. Raja (V): Takk for det. Riksrevisjonen og en del andre har kommentert at denne avtalen var svak. Slik dere ser det, fra der hvor dere opererer; når man skal inn i en sånn type tungt, stort prosjekt, som skal koste flere milliarder kroner, er det eksempler på at det er den typen avtaler man ser på så store, kompliserte prosjekter, eller er denne avtalen litt annerledes enn det man ellers ser?

Kjell Pedersen: Igjen beklager jeg hvis det høres ut som jeg ikke vil svare på spørsmålet, men jeg har ikke lyst til å synse om det. Det er altfor mange komplekse ting i sånne prosjekter ...

Abid Q. Raja (V): Det er greit. Da tar jeg det til etterretning. Men for å gå til noe annet: Ble dere forespurt om å bistå i 2006-avtalen – Gjennomføringsavtalen? Ble dere spurt av staten om å hjelpe til?

Bente Rathe: Det kjenner jeg ikke til.

Abid Q. Raja (V): Ville det vært naturlig at dere – som er en aktør på dette feltet, og som kan en god del om dette – ble tatt inn som rådgivere for OED for å bli spurt om dere kunne bistå med å få på plass en av-

tale som kunne være god for å oppnå de målene vi har?

Bente Rathe: Da vi ble spurt om å bistå, var jo det etter at det ble avklart at Gassco skulle ha rollen med å se på hele verdikjeden. Da var vi en bidragsyter med våre data og vår kunnskap fra de forskjellige feltene. Så der var vi inne, men akkurat når det gjelder selve avtaleverket konkret, det kjenner jeg ikke til.

Kjell Pedersen: Hvis jeg kan supplere ...? Vi ble ikke bedt om det, og det var heller ikke naturlig for oss å spille inn, fordi vi på det tidspunktet – etter min mening – ikke hadde den type spisskompetanse på prosjektgjennomføring i Petoro som var nødvendig for å gå inn i disse diskusjonene.

Abid Q. Raja (V): Men den ressurstilførselen som Gassnova fikk etter dette, lagt til grunn at dere også hadde fått den, hadde dere hatt kompetanse til å følge opp en slik avtale, til å ivareta statens interesser hvis det var dere som ble valgt i stedet for Gassnova? Hvis dere hadde blitt tilført de samme ressursene som Gassnova, ville dere hatt et fortrinn på dette feltet?

Bente Rathe: Svaret på det er nei. Vi ville måttet gjøre akkurat det samme som Gassnova: Vi måtte ha knyttet til oss kompetanse og ressurser, og vi måtte hatt mer midler, altså penger, til å utføre den oppgaven.

Gunnar Berge: Det bør kanskje tilføres at det ble lagt veldig stramme rammer omkring Petoro allerede fra starten av, både budsjettmessig og med hensyn til antall personer man kunne ansette. Det var et tak på 50 i starten, og så har det blitt løftet lite grann. Men det var veldig stramme rammer med hensyn til hva Petoro kunne ta på seg av oppgaver.

Abid Q. Raja (V): Jeg har notert meg at Bellona har sagt at dere burde ha hatt Gassnovas rolle fordi dere har kommersielle interesser i å tjene penger på CO₂ gjennom å forvalte statens lisenser på norske oljefelt. Det er altså ikke helt riktig?

Gunnar Berge: Jo, men det bygger på den forutsetning at Petoro da måtte ha blitt istandsatt til å ta den oppgaven på en helt annen måte, både kompetansemessig og ressursmessig, og man har ikke på noe tidspunkt blitt det. Da måtte man sett for seg at man nærmest laget et selskap å la Gassnova i Petoro, men de ressursene har Petoro aldri hatt.

Abid Q. Raja (V): Slik dere ser det, og dere har jo faglig tyngde, hva tenker dere om hvordan Gassnova har fulgt opp og forvaltet statens interesser? Dere må jo ha gjort noen vurderinger av det. Hva tenker dere om det?

Bente Rathe: Jeg forlot jo Petoro akkurat etter at den beslutningen ble tatt, så det er kanskje andre ...

Gunnar Berge: Jeg vil være forsiktig med synse om det, for det blir synsing fra min side.

Abid Q. Raja (V): Det er jo ikke helt synsing, for dere er en tung aktør som følger med på andre aktører. Dere er på plass også på Mongstad. Dere har lest rapporten til Riksrevisjonen, dere har kompetente folk ansatt på stedet, og dere er selv kompetente folk. Dere må ha hatt en berettiget oppfatning av om Gassnova har ivaretatt statens interesser på en god måte, eller om svikten har vært at staten ikke har stilt opp med nok virkemidler for Gassnova til å ivareta statens interesser. Hva tenker dere om det? Hva er deres vurderinger?

Kjell Pedersen: Det som var utgangspunktet for oss, var verdikjeden. I den verdikjeden kunne vi se for oss en rolle i en tidlig fase, for den endte opp med injeksjon av CO₂ for økt utvinning, og det var innenfor vårt mandat. Når verdikjeden falt bort, var det ikke lenger noen rolle for Petoro. Jeg tenkte sånn at hvis noen skulle bestemme seg for å rense CO₂ og hente CO₂, så må vi se om vi kan få en inntektskilde for å redusere kostnadene i det, og det var økt utvinning. Når den kjeden ikke lenger var til stede på grunn av det arbeidet som ble gjort, som viste at det var økonomisk veldig vanskelig å få til en slik kjede, ble vår rolle mye mer en støtterolle – hvis jeg kan kalle det det. Den forbindelsen som vi hadde med Gassnova, var egentlig at vi hjalp dem litt med hvordan tankegangen er hos andre partnere når man er inne i kommersielle prosesser, og hvordan man jobber opp mot andre selskaper, men mer slik at man kunne komme på besøk og få litt innspill fra oss til hvordan man skulle håndtere slike ting som de hadde fått ansvaret for å gjøre. Men utover det har jeg ikke noe syn på om Gassnova har gjort noen god eller dårlig jobb. Jeg tror de har hatt en vanskelig oppgave, og de har sikkert gjort det beste som var mulig med de ressursene som de hadde tilgjengelig.

Abid Q. Raja (V): Er det slik at dere har litt sympati med Gassnova? Riksrevisjonens rapport påpeker jo også at Gassnova kanskje ikke kunne følge opp statens interesser på en god nok måte. Var det muligens ikke gitt nok til Gassnova? Avtalen og de etterfølgende avtalene tippet jo balansen i favør av Statoil. Har dere litt profesjonell sympati med Gassnova, at de ble satt i en slik skvis at de ikke var i stand til å følge opp statens interesser på en god måte?

Gunnar Berge: Å ha sympati med dem kan man selvfølgelig ha. Men jeg tror det blir problematisk for oss å gi uttrykk for synspunkter her som vil være til særlig veiledning for denne komiteens behandling av denne rapporten. Det blir veldig mye hypotetisk. Beklager.

Møtelederen: Da var saksordføreren tid ute. Vi går videre til Arbeiderpartiet og Are Helseth som har fem minutter – vær så god.

Are Helseth (A): Takk for gode innledninger. Dere har sagt noe om at Petoro ikke har hatt noen direkte rolle i prosjektet. Petoro er godt kjent som en stor

eier når det gjelder lisenser og infrastrukturer på sokkelen. Dere har sagt til saksordføreren at dere ikke har noe særlig erfaring med drift. Bare som et kort tillegg til dette: Har dere mye erfaring med forskning og utvikling for å skape ny teknologi på sokkelen?

Gunnar Berge: Før jeg gir ordet til Kjell Pedersen, vil jeg understreke at Kjell Pedersen har veldig tung petroleumsfaglig bakgrunn, bl.a. fra mange år i Exxon, før han kom til Petoro, så jeg tror han er rette person til å kommentere det spørsmålet.

Kjell Pedersen: Det har jo vært et spørsmål ved flere anledninger om hva Petoro skal gjøre og ikke gjøre. Det var en periode vi prøvde å få et engasjement for å involvere oss innen forskning og utvikling i lisensene, altså felles forskningsprogrammer. Men det valgte vi å legge til side. Etter det har vi egentlig holdt oss ganske langt borte fra forskning og utvikling, selvfølgelig med unntak av eksterne folk som kommer inn og snakker med oss om teknologi som kan brukes i vår del av verdikjeden, altså det som går på utvinning av olje og gass. Så vi har for så vidt god innsikt i hva som foregår i industrien, men spesifikt når det gjelder CO₂, er svaret nei.

Are Helseth (A): Takk, det er en god avklaring.

Petoro som en stor eier på sokkelen – det blir mye olje som leveres til raffinerier. Det er en sektor som har endret seg mye og raskere enn det man trodde for noen år siden. Gitt endret forbruksmønster i Europa, gitt mer diesel, mindre bensin, gitt økt selvforsyningsgrad i USA – hvordan vurderer Petoro framtidsutsiktene, infrastrukturen, for raffinerier i Norge og Europa på noen års sikt?

Kjell Pedersen: Det ville iallfall blitt synsing, hvis jeg skulle gå inn på det. Det er mer generelle utfordringer på det området du beskriver, men å gå derfra til å ha en mening om raffinerivirksomheten i Norge videre framover tror jeg ikke at jeg skal gjøre.

Are Helseth (A): Jeg regner med at Petoro kjenner godt alle de store aktørene på sokkelen, Statoil er en av de aller største. I høringen i dag har jeg hørt miljøorganisasjonene slik at Statoils prosjektering av testsenteret og fullskala fangst på en måte har vært altfor omfattende, altfor grundig, man har redusert risiko for mye, slik at det er blitt for dyrt. Hvilken erfaring har Petoro med Statoils prosjektarbeidsmetodikk? Er den for grundig?

Kjell Pedersen: I noen tilfeller får man kjeft uansett. I de fleste tilfeller på norsk sokkel er det faktisk det motsatte som har vært tilfellet, altså at vi ikke har vært grundige nok i våre forberedelser. Så hvis det er noe vi har lært på skolen i dag, på dette området, er det faktisk å være mye bedre i den tidlige fasen av prosjektene til å luke ut så mange risikoelementer det går an å gjøre.

Nå kan jeg ikke kommentere spesifikt det som er gjort på Mongstad, men i forhold til off shore-prosjekter tror jeg den lærdommen fremdeles står ved lag, og at vi faktisk må

gjennomføre mye mer risikovurderinger og mange flere detaljstudier før vi egentlig tar beslutningen om å bygge noe. Så i den sammenhengen virker det fornuftig for meg at Statoil har brukt en god del tid på den delen.

Gunnar Berge: Hvis jeg bare får føye til kort: Det generelle bildet er jo at man har hatt dramatiske overskridelser på veldig mange av prosjektene i Nordsjøen, på norsk sokkel. Så det indikerer jo at man iallfall ikke har brukt for mye tid på å analysere prosjektene før man har gått til beslutning.

Bente Rathe: Jeg har også lyst til å komme med en kommentar til det. Da jeg leste meg opp på hva vi var opptatt av i denne tidsperioden, var det én sak som gikk igjen hele tiden. Det var Snøhvit og Snøhvit-overskridelser og -forsinkelser. Det er ingen tvil om at vi som representerte staten og statens eierandeler, var opptatt av at vi skulle få ned risikoen og bruke mer tid på planlegging etc. enn vi kanskje følte vi hadde gjort tidligere.

Are Helseth (A): I Riksrevisjonens rapport er det kommentert at i testsenteret, hvor partene har forskjellige eierandeler, er det likevel avtalt at man må være enige om viktige beslutninger. Det gjør jo at det ikke er mulig for en flertallseier å overkjøre den andre. Er dette vanlig eller ikke helt uvanlig i en sektor hvor partene kan ha veldig forskjellig kompetanse?

Møtelederen: Jeg vil be om et kort svar.

Gunnar Berge: Innenfor petroleumssektoren er jo det vanlig i lisenser med to deltakere. Eksempelvis er det slik i nyere lisenser at der Statoil og Petoro til sammen utgjør et flertall, kan ikke et slikt flertall anvendes for å tvinge et eventuelt tredje selskap inn i en beslutning som de måtte være uenig i. Så det er nokså vanlig, ja.

Møtelederen: Da er tiden til Arbeiderpartiet ute. Vi går videre til Høyre – Michael Tetzschner.

Michael Tetzschner (H): Takk.

Deres oppdrag er å optimalisere verdien av statens eierandeler. Er det ikke et veldig viktig bidrag for å kunne få mest mulig ut av statens eierandeler at man lykkes i å bruke CO₂-fangsten til å være trykkstøtte, og så kan man alternativt bruke gassen til å selge? På meg virker dere – med all respekt – litt indifferente i forhold til de mulighetene som det kunne åpnet når det gjelder det store prosjektet vi snakker om. Ser dere ikke de mulighetene som kunne vært i et fullskalaanlegg, som blir tatt i bruk på den måten, som ville tilføre staten årlige inntekter? Selv om vi kanskje ikke går god for Bellonas tall tidligere i dag, på 50 mrd. kr, må dere ha gjort dere opp noen tanker om hvilke muligheter kommersielt som kunne ligget i en fullmoden teknologi.

Gunnar Berge: Vi vurderer det ikke slik selv, at vi er indifferente i forhold til den problemstillingen. Tvert imot er vi ekstremt opptatt av akkurat dette – generelt sett økt utvinning. Vi har selvfølgelig nøye studert Åm-rapporten,

som var en betydelig bidragsyter til det som var en viktig del av grunnlaget for den siste store petroleumsmeldingen som Stortinget behandlet, og som understreket dette veldig sterkt. Vi er klar over at gassinjeksjon, vann og kjemikalier, kan være gode virkemidler. Men også CO₂ kan være veldig effektivt. Dette har man jo for så vidt anvendt i mange år – opptil 30 år i USA, der man har god erfaring med dette. Men det forutsetter jo store punktutslipp av CO₂. Det har vi ikke fått til i Norge. Det eksisterer ikke slike svære punktutslipp, hvor man kan hente CO₂ for anvendelse i Nordsjøen. Derfor har man aldri kommet i posisjon til å anvende CO₂, med mindre man f.eks. henter CO₂ fra Danmark, fra kullfyrte kraftverk i Danmark. Det har også vært vurdert helt konkret, men det har man heller ikke funnet tilstrekkelig lønnsomhet i. Så svaret er: Jo, vi ser på dette som veldig interessant, og vi er sterkt opptatt av det som selskap, men problemet så langt er at vi ikke har kilden for CO₂ i Norge per i dag.

Kjell Pedersen: Hvis jeg kan supplere litt til det: Det feltet som var mest aktuelt på den tiden, var Gullfaks. Der trenger de 5 millioner tonn CO₂ per år. Som vi hørte tidligere i dag, snakket man om 1–1,5 millioner tonn. Man måtte samlet alle anleggene rundt i Norge for å få til 5 millioner tonn, ellers måtte man gå til utlandet for å hente det. Det var den ene utfordringen.

Den andre utfordringen er at når vi snakker om denne gassinjeksjonen, må vi huske på at det er ikke alle felt som kan ha effekt av CO₂. I den studien som ble gjort i 2006 på oppdrag fra Olje- og energidepartementet, klarte vi å identifisere seks felter som hadde mulighet for å få en positiv effekt av CO₂-injeksjon, deriblant Gullfaks og også Draugen. Draugen ble studert videre av Shell og Statoil i forbindelse med at en tenkte å ta CO₂ fra Tjeldbergodden og andre steder – det ble også lagt ned. Så det er ikke det – vi har jobbet hele tiden for å få til økt utvinning. Men når det ikke lenger var en CO₂-kilde tilgjengelig på kort sikt – for dette måtte starte innen 2010 – gikk vi over til å jobbe helt konsekvent med andre måter å få til økt utvinning på sokkelen på, siden vi ikke hadde CO₂ tilgjengelig. Derfor skiftet vi fokus på det tidspunktet.

Michael Tetzschner (H): Dere er ikke engang med i oversikten over aktører i forvaltningsrevisjonen. Det er sikkert av og til bekvemt ikke å være omtalt i en forvaltningsrevisjon fra Riksrevisjonen – det er nå så – men dere er ikke engang i forkortelses- og selskapsversikten, så dere har ikke vært noen aktør. Mitt spørsmål: Ønsket dere på noe tidspunkt en rolle, en synlig rolle, og har dere gitt uttrykk for det til rette myndighet? Hvis dere så gjorde, fikk dere noen begrunnelse tilbake for hvorfor man kunne klare seg uten deres bidrag?

Bente Rathe: Ja, som jeg sa i min innledning, mente vi at Petoro kunne ha en rolle. Den rollen vi så i første omgang, var at vi kunne ta ansvar for prosessen, evalueringen, for å vurdere om det kunne være forretningsmessig lønnsomt å etablere denne verdikjeden basert på fangst, transport og lagring, injeksjon. Som jeg også sa i sted, var det

mange andre aktører som også mente det, så det var jo en debatt som pågikk akkurat på den tiden – om hvorvidt Petoro kunne ha en rolle her. Vi hadde to–tre diskusjoner i styret om det, og vi ga administrasjonen mandat til å jobbe videre med å belyse om så kunne være tilfellet. Resultatet av den jobben ble overlevert Olje- og energidepartementet, og vi gjorde det også kjent for den påtroppende regjeringen i et notat som ble sendt dit 2. oktober. Men likevel ble den rollen som vi anbefalte og spurte om vi kanskje kunne ha, tildelt Gassco. Så må jeg med én gang si at ...

Møtelederen: Jeg må nesten begynne å avbryte deg. Jeg tror vi stopper med det, så får vi heller følge det litt opp etterpå.

Fremskrittspartiet – Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Jeg vil følge litt opp akkurat dette temaet. Når du snakker om Gassco – vi snakker om Gassnova, vi snakker om Gassco – hvilken rolle var det Gassco fikk? Gassnova har jo vært staten senere i dette prosjektet, men hvilken rolle hadde Gassco?

Bente Rathe: Det var akkurat den rollen vi egentlig lurte på om vi kunne ha. Det var utredningsansvaret for en mulig verdikjede – det var det Gassco fikk.

Helge Thorheim (FrP): Akkurat. Sitter dere på kunnskap nå om alle feltene? Er det gjort undersøkelser om hvilke felter som til enhver tid egner seg for CO₂-injeksjon? Hvis vi skal tenke litt framover, og hvis vi kommer i gang igjen for fullt på Mongstad – hvis det er det punktutslippet som blir benyttet – har man så god oversikt over hvilke felter dette passer for, at man kan si at det er der det passer, og at mengdene passer også?

Gunnar Berge: Vi er selvfølgelig først og fremst opptatt av de feltene hvor vi har eierandeler, for der har vi også full tilgang på den informasjonen som er nødvendig for å gjøre den type vurderinger. Men f.eks. Oljedirektoratet har en mer fullstendig oversikt, for de har tilgang på informasjon for absolutt alle felt. Men det er ikke vanntette skott mellom de ulike miljøene, så vi har relativt god oversikt, vil jeg si. Kanskje du, Kjell, kan fortelle litt mer detaljert om hva Petoro sitter på?

Kjell Pedersen: Ja, som sagt ble det identifisert seks felter i 2006. Noen av feltene er ikke lenger aktuelle, men andre kan ha kommet til. Det finnes nok en oversikt over hvilke felter det er. Men utfordringen er fremdeles den samme: Det er store ombygginger som må gjøres på de eksisterende feltene for å kunne håndtere CO₂-en, for det blir korrosivt, det får ting til å ruste når en blander den inn. Så det er veldig store kostnader med det – det er nok hovedutfordringen fremdeles. Meg bekjent foregår det ikke veldig mye arbeid knyttet til CO₂-injeksjon verken i Oljedirektoratet eller andre steder akkurat nå.

Bente Rathe: Det ble reist ett spørsmål til, og det var om vi fikk noen begrunnelse for hvorfor vi ikke fikk noe

ansvar i verdikjeden. Begrunnelsen var vel at Gassnova var etablert et par år tidligere og skulle ha den rollen – den var kanskje litt utydelig for oss ennå – knyttet til CO₂ etc. Det var vel begrunnelsen vi fikk, at dette var tiltenkt Gassnova.

Helge Thorheim (FrP): Ut fra det som Pedersen svarer nå, kan man trekke den konklusjon at hvis vi nå skal ha et fullskalaprojekt for CO₂ på Mongstad, må vi egentlig tenke på deponering i strukturer – og ikke først og fremst som trykkstøtte i felter?

Kjell Pedersen: Jeg tror det er riktig. Dessverre, men jeg tror det er de økonomiske realitetene.

Helge Thorheim (FrP): Da har jeg ikke mer. Takk.

Møtelederen: Da går ordet videre til Hans Fredrik Grøvan og Kristelig Folkeparti.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Takk.

Hvis Petoro hadde fått tildelt en rolle, som dere gjorde en henvendelse om i 2005, hvordan kunne det ha virket inn på prosjektet sånn som det ble videre utviklet? Har dere gjort dere noen tanker omkring det? Hva slags betydning kunne dere hatt for det prosjektet som da var under etablering?

Bente Rathe: Etterpåkløkskap er den beste vitenskap. Det er helt umulig, i hvert fall ut fra det ståstedet jeg har i dag, å si at Petoro kunne ha gjort denne jobben bedre enn noen andre. Som jeg sa i sted: Vår fordel på det tidspunktet var at vi hadde en bred portefølje og hadde en del informasjon om det. Vi visste etter hvert hvilke felter som kunne være interessante, men samtidig hadde vi verken penger eller kompetanse til å gjøre den jobben fullt ut – den måtte vi skaffe oss.

Kjell Pedersen: Jeg tror – hvis jeg kunne få legge til noe der – at en må huske på at den rollen som vi beskrev, var en del av en verdikjede som inkluderte injeksjon for økt utvinning. Når den falt bort i 2006, og det ble et prosjekt på Mongstad som gikk ut på forskning og på rensing av Mongstad, var det ingen naturlig rolle for Petoro å være med der. Da var det helt riktig at det ble gitt til Gassnova, som jo var dannet i 2005 for å kunne ivareta statens arbeid knyttet til CO₂. Det var ikke noe alternativ at Petoro skulle være inne i den rollen på det tidspunktet, mener jeg. Det som var vår tanke om rollen, var en hel verdikjede, og det var mange forskjellige ledd som måtte samles til én økonomisk sammenheng.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): En litt annen innfalls-vinkel: I denne undersøkelsen som Riksrevisjonen har gjort, har de pekt på utfordringene knyttet til risikostyring og kontroll av variabler. Ut fra deres erfaring – ble statens interesser og behovet for risikostyring ivaretatt på en god måte gjennom avtaleverket, sånn som det her foreligger – ut ifra deres erfaringer med den type kontrakter og avtaler?

Gunnar Berge: Det blir veldig ofte å svare her at vi har, føler vi, veldig dårlige forutsetninger for å si noe kvalifisert om det. Jeg beklager, men gitt den rollen vi har hatt, er vi ikke i stand til å gjøre det. Beklager, men det tror jeg blir hovedsvaret.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Jeg er ferdig med spørsmålene.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet. Per Olaf Lundteigen – vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk skal du ha.

Jeg forsto det sånn at Pedersen sa at da det ble avklart at Mongstad bare var forskning og fangst og ikke deponi, falt Petoros – hva skal en si – interesse bort, for da var verdikjeden som var Petoros ansvar, ikke lenger med. Er det rett forstått?

Kjell Pedersen: Hvis du med deponi mener injeksjon for økt utvinning, er det riktig. Deponi er fremdeles på tale, selvfølgelig – en må bare bli kvitt CO₂-en. Men det er noe annet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men som trykkstøtte – det er det vi snakker om.

Kjell Pedersen: Ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Rathe sa innledningsvis om den tredje vurderinga, om lønnsomhet i verdikjeden, at basert på en ny prisbane på olje kunne det være lønnsomt. Kunne du bare si kort hva som var nøkkeltallene i prisbanen på det tidspunkt da det ble vurdert i tredje omgang å være lønnsomt?

Bente Rathe: Vi brukte 30 dollar fatet. På det tidspunktet så vi en økende CO₂-prising. Det var 25 euro for en kvote. Samtidig la vi til grunn statens egne avkastningskrav da vi foretok disse vurderingene. Under noen av disse vurderingene så vi at med noen av disse forutsetningene kunne det være lønnsomt å gå videre.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Fint. Dette var altså i september 2005. Så leverte dere i oktober 2005 det notatet til regjeringa hvor dere sa at dere kunne ønske dere en rolle. Det har blitt klarlagt her – kan en si – at den rollen ikke var teknisk, den var mer organisatorisk. Det var en rolle dere ikke fikk, men som Gassco fikk.

Lå det i den modellen dere snakket om, at dere skulle få en annen insentivstruktur, sånn at en kunne sikre at prosjektet fikk en sånn organisering at en fikk fordeler og ulemper, og sånn at en fikk den nødvendige framdrift i det? Hva lå det fra deres side i den rolledelinga? Jeg forsto det sånn at Gassco egentlig fulgte opp rolledelinga. Det tyder på at det ikke var en sånn strategi som jeg nå prøvde å si noe om. Hva var egentlig deres ønske når det gjaldt rolle her?

Kjell Pedersen: Mongstad-prosjektet var ikke unnfanget da vi snakket om disse tingene. Det var noe helt nytt for oss. Det kom ikke på banen før etter 2006 og den vurderingen av verdikjeden som vi gjorde i industrien. Den ble gjort ferdig og levert til departementet av Gassco i juni 2006. Da hadde vel Statoils prosess med Mongstad-prosjektet så vidt startet opp. Mongstad-prosjektet som sådant var ikke inne i de første vurderingene om rollene.

Mongstad var bare ett av stedene man kunne rense, i tillegg til Kårstø, i tillegg til Tjeldbergodden og i tillegg til de eventuelt andre gasskraftverk som ville bli bygd i Norge.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Møtelederen: Da er det Sosialistisk Venstreparti. Karin Andersen – vær så god.

Karin Andersen (SV): Takk skal du ha.

Jeg går ut fra at dere fulgte høringene i formiddag. En av påstandene som kom fram under høringen med Bellona, var at måten dette har blitt håndtert på, totalt sett er et brudd på petroleumsloven fordi man ikke – sånn jeg oppfattet dem – har ivaretatt norske interesser på dette området på en helhetlig måte. Jeg vet ikke – om dere hørte det – om dere kunne tenke dere å kommentere det som ble sagt.

Gunnar Berge: Vi observerte det, selvfølgelig. Jeg vil si, kanskje mer på bakgrunn av min rolle i Oljedirektoratet i ti år: Det er i veldig stor grad Oljedirektoratet som har som ansvar å påse at petroleumslovens forutsetninger blir oppfylt også på det punktet. Jeg tror det blir veldig vanskelig å vinne fram med et sånt synspunkt, at man ikke har levd opp til petroleumslovens forventninger.

En skal også være klar over at i det beslutningssystemet en har i Norge når det gjelder utbygginger på sokkelen, må det leveres en PUD. Hvis den er over en viss størrelse, behandles den ikke bare av regjeringen og Kongen i statsråd, men går til behandling i Stortinget. Der fastsettes som regel kravene til den konkrete utbyggingen. Dette har selskapet å forholde seg til. Oljedirektoratet har som oppgave å påse at disse forutsetningene blir etterlevd. Så jeg må for min del si at jeg ikke deler den vurderingen.

Karin Andersen (SV): Jeg oppfattet at påstanden som kom, mer hang sammen med vurderingen av hvordan staten har jobbet med å etablere de helhetlige verdikjedene.

Jeg kan stille et litt mer teknisk spørsmål. Det dere sier, er at vi ikke har noe punktutslipp i dag som er stort nok til å tas i bruk der dere ser det er mest anvendelig, mens det som ble sagt fra Bellona, var at man kan erstatte en fjerdedel av den gassen som man bruker i dag, med CO₂. Det er tallene og påstanden. Er det tekniske problemer som gjør at det må være to ulike systemer fordi det er ulik trykkstøtte, eller er det andre grunner som gjør at disse kombinasjonene ikke kan brukes?

Kjell Pedersen: Jeg kan kanskje forsøke å svare på det, uten å ha en stor, teknisk innledning.

Det er noen oljer som reagerer godt med CO₂, og noen

som reagerer feil med CO₂, mens de godt kan reagere helt godt med vanlig hydrokarbonngass. Derfor utelukker en en del av disse feltene. En del av de volumene som i dag blir injisert, kan en ikke erstatte med CO₂.

Når det er sagt, må en også huske på at når en injiserer CO₂, vil den produseres tilbake på et eller annet tidspunkt. Da vil den mikses med den gassen som en ellers skal selge, som har en verdi, og som da blir verdiløs. Da må en rense denne gassen. Det er det vi gjør på Sleipner, for å kunne få solgt den. Så det er ikke helt enkelt bare å si at vi erstatter all den gassen som vi nå injiserer, med CO₂, og så får vi den samme effekten og den samme økonomien igjen. Det en sparer ved å selge den i utgangspunktet, kan en gjerne tape ved at en ødelegger den resterende gassen som kommer opp sammen med CO₂, og som en siden skal selge til markedet. I dette regnestykket kan en nok komme opp med litt forskjellige tall, men det er ikke sånn at en bare kan erstatte den, og at reservoaret, altså oljen, har samme effekten.

Jeg vet ikke om jeg svarte på spørsmålet ditt, men det var iallfall et forsøk.

Møtelederen: Da er det Miljøpartiet De Grønne. Rasmus Hansson – vær så god.

Rasmus Hansson (MDG): Takk, leder.

Kan dere kommentere litt hvordan statens eierinteresser på sokkelen generelt forvaltes i forhold til den modellen som nå er valgt for å forvalte CO₂-fangst?

Gunnar Berge: Det vi i hvert fall kan si, er hvordan modellen er, hvordan forvaltningen av eierandelene foregår. Det går tilbake til 1984 og 1985, da SDØE-instituttet ble vedtatt, hvor man, grovt sett, delte hele Statoils portefølje og sa at halvparten skal staten forvalte selv, og så får Statoil beholde resten.

Det var Statoil som sto for hele forvaltningen fram til 2001, til Petoro ble opprettet. Det er Petoro som forvalter disse eierandelene i dag, men Petoro har ingen operatøroppgave. Derfor er det andre som ivaretar denne oppgaven. I all hovedsak er det Statoil. Dessuten har Statoil som oppgave, på vegne av Petoro, å avsette produktene. Det er klart det fra tid til annen kan være utfordringer knyttet til denne modellen, men i det store og hele mener vi at denne modellen har fungert på en effektiv og god måte – og uten unødig ressursbruk.

Rasmus Hansson (MDG): Jeg har ikke noen flere spørsmål.

Møtelederen: Vi er da ferdig med denne spørreunden. Da er det en runde med oppklarende spørsmål – foreløpig fra Are Helseth.

Are Helseth (A): I høringene tidligere i dag har miljøorganisasjonene gitt uttrykk for at man i 2006 kunne startet med fullskala fangst med en gang, gå rett på det. Det er et synspunkt som er notert. Det ble også uttalt – jeg mener det var fra Bellona – at Petoro var klar til å kjøpe den CO₂-

fangsten som da måtte bli, slik at man hadde starten på en verdikjede. Kan Petoro bekrefte det?

Gunnar Berge: Det tror jeg knapt vi kan bekrefte. Men det jeg har merket meg, er at det skjer en viss sammenblanding av ting når man diskuterer dette. Man viser til at man skiller ut CO₂ på Sleipner – man gjør det også på Snøhvit. Men vi skal være klar over at det er en helt annen teknologi enn det vi snakker om når det gjelder rensing av gassutslipp fra gasskraftverk. Det er to forskjellige verdener, så å si, så jeg vil i hvert fall ikke kunne hevde at den teknologien som gjør det mulig å rense gass fra et gasskraftverk, var tilgjengelig, og at man bare kunne ta den i bruk. Jeg har i hvert fall ikke grunnlag for å hevde det, og viser altså til at det er en helt annen og mer avansert teknologi det dreier seg om, enn det vi har erfaring fra når det gjelder Snøhvit og Sleipner.

Kjell Pedersen: Jeg tror beskrivelsen fra Hauge kanskje var mer en beskrivelse av tankene rundt en mulig verdikjede og prosessene rundt det, enn at noen var klare til å kjøpe eller selge CO₂. Det var altfor tidlig, men det var en del av den verdikjedetankegangen som var på det tidspunktet, der Petoro kunne ha den rollen. Men ut over det hadde vi ikke tatt standpunkt til om det var mulig.

Møtelederen: Per Olaf Lundteigen – vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Vi har fått klargjort nå at etter det notatet dere laget i oktober 2005, hvor dere ønsket en rolle, så har ikke Petoro vært inne. Et av spørsmålene våre er likevel at vi spør om gjennomføringsavtalen mellom staten og Statoil var egnet til å sikre statens interesser i prosjektet. Ønsker dere å si noen ting om den problemstillingen, som er en av de sentrale problemstillingene komiteen skal ta stilling til?

Gunnar Berge: Jeg vil for min del si at vi føler vi vanskelig kan si noe om det. Det ville igjen bli – beklager uttrykket – synsing, men sakens alvorlighetsgrad tilsier vel i og for seg at man bør bidra med noe mer enn det hvis man skulle si noe, så jeg tror vi avstår fra nærmere kommentar til det, Lundteigen.

Møtelederen: Helge Thorheim – vær så god.

Helge Thorheim (FrP): Dere har jo jobbet med dette med CO₂-fangst tidligere og bl.a. vurdert det i forbindelse med Gullfaks. Nå sier Bellona og Zero til oss at det i dag ikke er noe problem å gå direkte på storskalaprojekter, dvs. at man ikke trenger å gå via ytterligere utredninger på et testsenter. Stoltenberg hevder at testsenteret er meget viktig framover for å utvikle teknologiene, mens vi har hørt at teknologiene er der og er såpass bra man kan bare sette den rett ut. Kan dere kommentere noe på det? For å ta f.eks. Mongstad, er vi der nå at ja, nå går vi rett på storskalaprojekter med en gang – under forutsetning, selvfølgelig, av at det er økonomisk brukbart?

Kjell Pedersen: Det er alltid en fare å tro en vet mer enn det en gjør, men basert på min industrielle erfaring vil jeg nok si at å gå direkte på et storskalaanlegg for å ta ut CO₂-en av et eksisterende raffineri som er under drift, er i hvert fall ikke uten risiko.

Møtelederen: Da har vi ingen flere spørsmål. Da har dere, Berge og Rathe, anledning til å komme med en kort kommentar til slutt, hvis dere ønsker det. Hvis det er noe dere vil si som ikke er sagt nå, har dere sjansen til det.

Bente Rathe: Nei, jeg føler at vi egentlig har fått fram hvor liten rolle vi har hatt i dette, og derfor blir noen av våre svar også litt preget av det – ikke av uvillighet – så det håper jeg at dere forstår.

Møtelederen: Vi forstår det. Dere har svart på de spørsmålene som dere var invitert til å svare på, og det har avklart noen forhold for komiteen. Vi sier tusen takk for at dere kom.

Da er det pause til 13.40, da vi begynner med Statoil – presis, mine gode kolleger, 13.40.

Høringen ble avbrutt kl. 13.25.

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.40.

*Høring med Statoil ASA ved konsernsjef
Helge Lund*

Møtelederen: Da er tiden kommet, og jeg ønsker Statoil hjertelig velkommen til denne høringen.

Spesielt velkommen til Statoils konsernsjef, Helge Lund, som er den som formelt er blitt invitert til høringen for å svare på komiteens spørsmål. Men han har med seg konserndirektør Arne Sigve Nylund, kommunikasjonsdirektør Øistein Johannessen, seniorrådgiver Kai Bjarne Lima, direktør for anskaffelser Jon Arnt Jacobsen og prosjektsjef Eli Aamot. Hjertelig velkommen alle sammen!

Jeg er i henhold til reglementet i Stortinget forpliktet til å gjenta noen formaliteter som dere kanskje har hørt noen ganger i løpet av dagen, men jeg gjør det likevel. Etter den innledningen som vi vil be Helge Lund om å holde, og som er satt til 10 minutter, starter utspørringen. Det er sakens ordfører, som er Abid Q. Raja, som får 10 minutter til disposisjon. Så får en representant for hvert av partiene 5 minutter hver. Jeg gjør oppmerksom på at det er utspørreren som selv styrer sin tid, den styres ikke av meg. Det er veldig viktig at det er korte spørsmål, men også korte svar, slik at vi rekker mest mulig.

Jeg har en lampe her, som er litt vanskelig å se, men når den lyser, er det 30 sekunder igjen av taletiden. Jeg sier også – dette er helt teknisk, og vi burde snart løse dette i Stortinget – at vi må passe på å skru disse mikrofonene av og på, ikke på grunn av oss her i rommet, men på grunn av sendingen ut, ellers hører vi den rett og slett ikke.

Så en viktig sak: Hvis noen av de som nå er til stede, sitter inne med hemmelig informasjon, fortrolig informasjon, som de forstår har betydning for saken, plikter dere å gjøre oss oppmerksom på det, slik at komiteen kan håndtere en slik situasjon hvis den skulle oppstå.

Da er vi klare til å starte denne delen av høringen, som handler om Statoils deltakelse i Mongstad-prosjektet. Jeg gir ordet til Helge Lund. Du har 10 minutter – vær så god!

Helge Lund: Takk skal du ha, komitéleder.

Som ansvarlig selskap, ikke bare anerkjenner vi klimautfordringen, vi er også opptatt av å bidra til å løse den. Og karbonfangst og -lagring, eller CCS, er et virkemiddel for å møte klimautfordringen, men også for å ivareta våre verdier og våre aksjonærs interesser.

Et teknologigjennombrudd som fører til betydelige kostnadsreduksjoner, er nødvendig for en industrialisering av CCS. Vi må se etter og arbeide sammen om å få til en forretningsmodell for CCS, hvor hovedelementer i den er økte kostnader for utslipp, klare rammebetingelser for utvikling av CCS og også teknologiutvikling.

Statoil inngikk i 2006 gjennomføringsavtale med Olje- og energidepartementet, som en del av tillatelsen for å etablere Energiverk Mongstad. Bakgrunnen var å øke energieffektiviteten på Mongstad og levere strøm lokalt og til Trollfeltet. Vi mente at den meste effektive løsningen var å bygge et integrert kraftvarmeverk, som ga økt energieffektivitet, og som i seg selv – og det er viktig – var et viktig miljøtiltak. I utslippstillatelsen fra myndighetene var det imidlertid et krav om at CO₂ fra et slikt anlegg måtte fanges, noe økonomien i raffineriet ikke kunne bære. Som følge av dette ble gjennomføringsavtalen inngått. Denne innbar tre hovedting, nemlig at vi skulle utvikle en hovedplan, eller på norsk en Masterplan, et testsenter på Mongstad og etablering av et fullskala CO₂-fangstanlegg, som vi da senere kalte CCM.

Vi har siden 2006 levert på våre forpliktelser i henhold til gjennomføringsavtalen – etter min vurdering både på en profesjonell og industrielt forsvarlig måte. Vi leverte Masterplanen i 2009, og sammen med Gassnova, Shell og det sørafrikanske Sasol ferdigstilte vi et verdensledende teknologisenter for CO₂-fangsteknologi, som ble åpnet i 2012.

Videre var vi i Statoil i gang med å forberede grunnlaget for en investeringsbeslutning for fullskala fangstanlegg på Mongstad, altså CCM. Dette arbeidet pågikk for fullt fram til regjeringen besluttet å stoppe prosjektet i september 2013.

Det har vært vårt ansvar å sikre en industrielt forsvarlig prosess, både når det gjelder prosjektgjennomføring, teknologikvalifisering, kostnader og integrering i Mongstad-komplekset samt også helse og miljø. Og siden Mongstad-anleggene er meget konkurranseutsatt, var det i tillegg enighet om at byggingen av et fremtidig CO₂-fangstanlegg ikke skulle forverre raffineriets internasjonale konkurranseposisjon.

CCM var et mega industri- og teknologiutviklingsprosjekt og ga således oss som prosjektgjennomfører et meget stort ansvar. Storskala etterrensing av CO₂ fra røykgass

var i 2006 en lite utprøvd teknologi. Både TCM og CCM hadde en ambisiøs tidsplan, noe vi har understreket ved flere anledninger, deriblant ved avtaleinngåelse i Masterplanen av 2009, og også ved ulike prosjektmilepæler.

Som selskap har vi lang erfaring med teknologiutvikling og gjennomføring av krevende, store og komplekse prosjekter. Vi har et omfattende styringssystem og prosesser med klare krav for hvordan prosjektet skal gjennomføres, basert på mange års erfaring som prosjektutvikler samt generell industrierfaring.

Fangstprosjektet på Mongstad har fulgt våre veletablerte prosesser og styrende dokumentasjon for gjennomføring, altså gjennomført på samme måte som vi gjennomfører andre store prosjekter. Vi mener vi med CCM har hatt et godt samarbeid med Gassnova, OED, forskningsinstitusjoner og leverandører. Arbeidet blir ledet gjennom en styringskomité bestående av Statoil- og Gassnova-representanter, hvor alle vedtak skulle være enstemmig. Det ble avholdt ordinære saksforberedende møter med Gassnova i forkant av styringskomitémøtene. Det ga dermed ikke Statoil mulighet for å sette en agenda alene – staten hadde også avtalefestet full revisjonsadgang. Det har også vært regelmessig kontakt med OED, og fra 2011 ble det etablert såkalte høynivåmøter med OED, hvor også jeg selv deltok som leder i selskapet, og hvor status og fremgang ble diskutert.

Integrering av fullskalaanlegget i eksisterende aktiviteter på Mongstad gjorde CCM ekstra utfordrende på mange områder. Mongstad er et meget komplisert industrianlegg med flytende hydrokarboner med strenge krav til sikkerhet og drift. Det var avgjørende at CCM ikke utgjorde en for stor operasjonell risiko eller sikkerhetsrisiko for den øvrige virksomheten. Etterrensing av CO₂ innebærer bruk av store mengder kjemikalier, og ville medføre utslipp av kjemiske forbindelser som kunne medføre kreftfare.

Skulle vi bygge et fullskalaanlegg, måtte vi ha full oversikt og kontroll over utslipp og risiko dette kunne medføre for miljøet, naboer og ansatte, noe vi ikke hadde den gang. Manglende kunnskap knyttet til utslipp fra aminbaserte fangstanlegg gjorde at vi i 2010 anbefalte et mer omfattende teknologikvalifiseringsløp. I våre øyne var det den eneste forsvarlige tilnærmingen i forhold til den manglende kunnskapen vi avdekket. Denne teknologikvalifiseringen førte til at vi fikk utsettelse av prosjektet, men åpnet for flere teknologier og en bredere anbudskonkurranse mellom verdensledende leverandører av fangstteknologi. Gjennom TCM har vi også avdekket flere forhold som underbygger vår anbefaling om en grundig teknologikvalifisering og før konseptvalget ble tatt for CCM. Jeg har nevnt utslippsproblematikken, men vi har også fått læring fra oppskalerings-, oppstarts- og driftsfase, kostnader samt identifisert og løst utfordringer knyttet til materialvalg og korrosjon, noe komiteen fikk erfare, tror jeg, ved besøket på Mongstad nylig.

Fem av verdens ledende selskaper har konkurrert om å bli leverandør av fangstteknologi på CCM. Selskaper som Mitsubishi, Alstom, Siemens, Aker Solutions og Huaneng-CERI Powerspan har alle jobbet hardt for å kvalifisere sine teknologier samt konkurrert om å bli valgt som

leverandør. Målet var å ha kvalifisert minst én leverandør til konseptvalg som var planlagt våren 2014. I tillegg har flere leverandører konkurrert om å bygge hjelpesystemer og infrastruktur. Både TCM og CCM har bidratt til betydelig læring. Til tross for at CCM ble avsluttet, er det viktig at vi tar med oss lærdommene videre og deler med industri og forskningsinstitusjoner. Vi har bidratt til å modne frem fem ulike selskapers unike teknologi, identifisert ulike problemstillinger knyttet til bygging og drift samt utviklet måle- og analyseverktøy for utslipp fra aminbaserte anlegg.

Flere av verdens CCS-prosjekter i dag, som bl.a. Boundary Dam, Quest og Peterhead, har alle oppsøkt TCM for læring og erfaringsoverføring. Et CO₂-fangstanlegg på Mongstad omfatter hjelpesystemer og infrastruktur og måtte tilpasses spesifikasjonskrav som følge av at CCM skulle integreres i et varmt olje- og gassindustrikompleks. Eksempelvis utgjorde hjelpesystemer og infrastruktur opp mot to tredjedeler av de totale TCM-kostnadene, og vi forventet at det ville utgjøre ca. halvparten på CCM. Våre kostnadsestimater ville basert seg på det vi mottok fra leverandørene, som deltok på anbudskonkurransen for fangstanlegg, infrastruktur og hjelpesystemer. Kostnadsnivået i Norge spiller også inn, både nasjonalt og regionalt.

Forventninger til teknologiske og økonomiske fremskritt knyttet til karbonfangst var svært høye i 2006 – og det er viktig at vi minner oss selv på det – ikke bare i Norge. I 2009 lanserte EU et finansieringsprosjekt for å etablere 10–12 CCS-anlegg som skulle vært i drift i 2015. Ingen av disse er i dag realisert. Det illustrerer tydelig at utfordringene vi har jobbet med, ikke er særnorske.

CCM har blitt sammenliknet med ulike prosjekter internasjonalt, bl.a. Boundary Dam i Canada. Det er ikke unikt at det bygges CO₂-fangstanlegg, det er blitt gjort før. Det unike med Mongstad er størrelsen og integreringen mot raffineriet.

Det er viktig at vi lykkes med CO₂-fangst og -lagring – en krevende utfordring som krever aktivt samarbeid for å løses. Det er behov for en felles innsats for å sikre kostnadsreduksjoner, slik at vi legger et sterkere grunnlag for storskala industriell utvikling.

La meg til slutt si – for oss som tror på CCS – at etterpåklokskap ikke må brukes til å gjøre det beste til det godes fiende. At vi ikke har lyktes med alt, må ikke ta bort det faktum at vi har lyktes med mye, og at det vi har levert og vil levere på Mongstad, vil gi verdifulle bidrag til å utvikle en nødvendig teknologi: CCS. Takk.

Møtelederen: Takk til Helge Lund. Da går vi løs på spørringen, og først er det 10 minutter til saksordfører Abid Q. Raja fra Venstre.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, komitéleder, og takk for god innledning, Helge Lund, og takk for at du er her og er villig til å svare på spørsmål.

Jeg har bare 10 minutter til rådighet, så jeg ber om presise og korte svar, så jeg kommer gjennom noen flere spørsmål.

Aller først: Riksrevisjonens rapport. Er det noe du ser der som er åpenbart feil etter deres inntrykk?

Helge Lund: Jeg mener at aktørene på prosjektet har jobbet etter god industriell praksis, og det er deler av de konklusjonene, som er i den rapporten, som vi da ikke er enig i.

Abid Q. Raja (V): Hvilke – kan du være litt mer konkret?

Helge Lund: Jeg mener at vi har hatt gode incentiver og rammebetingelser for å gjøre et forsvarlig industriell industriprosjekt.

Abid Q. Raja (V): Hvilke gode incentiver har staten stilt opp med for at Statoil skulle lykkes med dette prosjektet?

Helge Lund: Vi har gode incentiver selv. Som jeg var inne på, er det viktig for Statoil som et olje- og gasselskap med mye hydrokarboner i ressursbasen vår, at vi er med på å utvikle en teknologi som kan redusere utslipp også i et perspektiv hvor CO₂-kostnadene – eller kostnadene knyttet til utslipp – vil gå opp, slik vi la til grunn den gangen og fortsatt tror på.

Abid Q. Raja (V): Det er deres egne incentiver, men hvilke har staten stilt opp med for at man skulle få på plass et fullskala anlegg – at man skulle lykkes med dette? Hvilke incentiver er det?

Helge Lund: Jeg tror denne problemstillingen rundt karbonfangst og -lagring er for stor til at ett selskap eller ett land kan gjøre det alene. Jeg tror derfor at man må samarbeide. Det er ikke åpenbare samarbeidsmodeller, som man har brukt andre steder, som kan brukes. Jeg mener gjennomføringsavtalen la til grunn at vi skulle bruke vår beste industripraksis for å løse denne store oppgaven.

Abid Q. Raja (V): Men hvilket incentiv? Hva er incentivet her for at man skulle lykkes?

Helge Lund: Ja, incentivet er jo da å beskytte de verdiene vi har. Vi har også et stort ønske om å fremstå og være en industriell aktør, og omdømme er også viktig i denne sammenheng.

Abid Q. Raja (V): Riksrevisjonen sier at staten har stilt opp med for få incentiver overfor Statoil til at man kunne lykkes. Riksrevisjonen sier at det var lite gunstig at Statoil både ledet styringsgruppen, var prosjektleder og på sett og vis hadde vetorett. Er alt dette veldig gunstig sett fra Statoils side?

Helge Lund: Dette var et prosjekt hvor vi la inn mye ressurser. Staten la også inn mye ressurser. Vi har hatt opp mot 100 av våre beste fagfolk engasjert i dette prosjektet, og det var naturlig, slik denne samarbeidsmodellen ble, at

vi måtte ha enstemmighet rundt store beslutninger. Det ga staten rettigheter og plikter, og det ga Statoil rettigheter og plikter, så jeg mener denne avtalen var god for begge parter.

Abid Q. Raja (V): Hvis du var staten, Helge Lund, ville du virkelig skrevet under på avtalen i 2006, slik den lå, hvis målet ditt først og fremst var å få på plass et fullskala anlegg?

Helge Lund: Det er ikke min jobb å spekulere i hva jeg ville gjort hvis jeg var representant for staten. Dette var forhandlinger som gikk over en lang periode, og jeg mener at avtalen som til slutt kom på plass, var en balansert avtale som reflekterte de utfordringene som både staten og Statoil hadde.

Abid Q. Raja (V): Du må forstå meg rett. Jeg er ikke kritisk overfor Statoil. Det er et selskap som gjør det det er ment å gjøre. Men jeg sjekker: Har staten stilt opp med noen incentiver for at man skulle lykkes? Det er noe av hovedkritikken Riksrevisjonen kommer med. Kan du påpeke noen incentiver staten har stilt opp med – ut over de incentivene dere selv har, som du har redegjort for, for det trenger du ikke gjenta?

Helge Lund: Nå må vi minne oss selv på at Statoil har investert 1,2 mrd. kr i TCM-anlegget som var en viktig forutsetning og en milepæl for hele dette prosjektet. Vi har igjen brukt opp mot 100 personer for å delta i dette. Vi diskuterte jo også overskridelsesmekanismer som selvfølgelig også var et incentiv i tillegg for Statoil.

Abid Q. Raja (V): Men dette er TCM, og det forstår jeg, men det er ikke det jeg snakker om. Zero og Bellona var her tidligere i dag, og jeg regner med at du har hørt dem forklare seg for komiteen her, og de sier at det ikke var nødvendig å gå veien om TCM hvis målet først og fremst var CCS fullskala.

Helge Lund: Ja, jeg er helt uenig i den vurderingen. Jeg tror det er viktig at man krabber før man kan gå. Det er en stor utfordring å oppskalere teknologi på prosessanlegg. Jeg tror det vi har lært på TCM, også viser hvor viktig det var ikke å gå direkte på et stort CCM- og fullskala anlegg.

Abid Q. Raja (V): Stoltenberg var her og sa at man har lyktes med noen av målene og ikke med andre. Men hva tenker du? Hva var det viktigste målet med Mongstad – fra statens side?

Helge Lund: Ja, etter avtalen og slik vi inngikk den, var det jo to hovedmålsettinger. Det var å identifisere og kvalifisere teknologi for karbonfangst og -lagring, og det var å bidra til et løp hvor man kunne redusere kostnadene med dette.

Abid Q. Raja (V): Og fullskala?

Helge Lund: Og fullskala som lå inn ...

Abid Q. Raja (V): Så fullskala har ikke kommet på plass, og da har man mislykkes med delmålet?

Helge Lund: Dette var en del av avtalen – fullskala – og det har vi ikke realisert.

Abid Q. Raja (V): Ja, jeg sier ikke nødvendigvis at dere ikke har realisert. Det kan jo hende staten har hatt et ansvar her også.

Men tilbake til avtalen og 2006, Helge Lund. Statoil er et selskap som har andre formål enn staten har, men utviste dere god lojalitet i kontraktsforhold, eller fikk dere presset til dere en mest mulig optimal avtale for dere på bekostning av staten og skattebetalernes penger?

Helge Lund: Her var staten opptatt av å finne og gjøre fremskritt på CCS. Det var vi også som selskap. Vi hadde foreslått et prosjekt – et stort energieffektiviseringsprosjekt – som vi kun fikk realisert, hvis vi inngikk denne avtalen, og vi forhandlet den. Jeg mener og gjentar igjen at dette etter vår vurdering er en balansert avtale.

Abid Q. Raja (V): Men Helge Lund: Med den forrige regjeringen, før den rød-grønne, var det ikke noen sjans i havet å få på plass et gasskraftverk uten CO₂-fangst og -lagring samtidig. Det var Bondevik-regjeringen. Soria Moria-erklæringen var tydelig på at man ikke kan få på plass noe gasskraftverk uten CO₂-fangst og -lagring. Brukte dere bevisst trusselen om å legge ned raffineriet og eventuelt at man trengte dette kraftverket for å få på plass en optimal avtale for dere, som var gunstig sett fra deres ståsted, på bekostning av staten?

Helge Lund: Det ligger ikke i vår natur å true oss til noe. Vi hadde foreslått på den tiden kanskje Nord-Europas største energieffektiviseringsprosjekt. Vi kunne ikke realisere det med et krav om full rensing. Det ville ikke raffineriet og Mongstad kunne bære. Utfra de forutsetningene ville vi ikke realisert det prosjektet hvis vi ikke hadde fått på plass en gjennomføringsavtale.

Abid Q. Raja (V): Enorme penger har gått med til planlegging av et fullskala anlegg. Det var delmålet, og det var det som var lansert som månelandingen. Sett i ettertid, hvis man skrur tiden tilbake: Hvordan skulle man innrettet seg før den avtalen ble inngått for at man skulle kommet i mål?

Helge Lund: Min vurdering er at avtalediskusjoner rundt incentiver og avtaleverket er en avsporing med tanke på det som var hovedproblemstillingen og hovedutfordringen, nemlig modning av en teknologi som var umoden, og hvor vi gjennom de siste årene har lært mye både om teknologiene, om kostnader og om integrering i større anlegg.

Abid Q. Raja (V): Både Zero og Bellona var her og sa at man kunne gå i gang med fullskala. Vi har jo sett f.eks. SaskPower i Canada, og det er også andre anlegg – det var jo andre testanlegg på det tidspunktet. Så vi kan vel legge til grunn, slik andre aktører har sagt, at det ikke er nødvendig å ha et testsenter for å få til fullskala. Hvis målet først var fullskala, kunne man gått i gang med det samtidig. Er du ikke enig i det?

Helge Lund: Jeg deler ikke vurderingen til Bellona og Zero. Anlegget i Canada begynte, så vidt jeg forstår, med omtrent den samme størrelsen som på Mongstad. Det har blitt betydelig nedskalert i størrelse.

Abid Q. Raja (V): Det er en million som skal fanges og lagres på SaskPower, og tanken var en million fra kraftvarmeverket, og så skulle man ha en million til fra raffineriet. Men jeg skal la det ligge. Jeg skal gå over på det siste temaet, for jeg har bare ett minutt igjen.

Du har vel gjort deg noen tanker om hvorvidt et fullskalaprojekt burde gjennomføres når man fikk på plass disse kostnadsrammene – 25 mrd. kr for investering og opp mot 1,7 mrd. kr i drift årlig. Når anbefalte du staten å droppe dette prosjektet?

Helge Lund: Det har ikke vært vår rolle i CCM å anbefale staten om man skulle gjennomføre prosjektet eller ikke.

Abid Q. Raja (V): Ga du ingen signaler om at dette bør man ikke gjennomføre?

Helge Lund: Vi har inngått en avtale med staten, gjennomføringsavtalen. Vårt eneste fokus har vært å gjennomføre den avtalen.

Abid Q. Raja (V): Men dere er prosjektledere, og som prosjektledere: Har ikke dere et ansvar for å si at dette ikke er et gunstig prosjekt å gjennomføre – 25 mrd. kr for å gjøre dette? Ga du ingen signaler, tenkte dere ikke noen ting rundt dette? Føler dere ikke noe ansvar for at man skulle sagt klart i fra om at dette må man droppe nå?

Helge Lund: Nå må jeg minne om at vi ikke en gang var helt avsluttet med teknologikvalifiseringen og alle analysene rundt den. Vi hadde ikke en gang kommet til en konseptbeslutning. Det var en uttrykt vilje fra staten at de ønsket å gjennomføre CCM. Vår rolle var å fokusere på at det prosjektet skulle modnes og utvikles på best mulig måte, men det var staten som måtte ta beslutningen om vi skulle gå videre eller ikke.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, da er tiden min ute. Jeg har kanskje noen tilleggsspørsmål senere.

Møtelederen: Da går ordet til Arbeiderpartiets Jette F. Christensen – vær så god.

Jette F. Christensen (A): Takk, og takk for innledningen til Helge Lund.

Jeg oppfatter at Statoil hele veien har vært begeistret og engasjert i dette prosjektet, sammen med et stort flertall på Stortinget og regjeringen. Du får korrigere meg hvis jeg tar feil. Jeg lurer konkret på: Hvorfor måtte vi stoppe det prosjektet nå? Og: Er du enig i at det var rett tidspunkt å stoppe?

Helge Lund: Jeg verken kan eller vil kommentere statens beslutning. Vår rolle var som prosjektgjennomfører industrielt ansvarlig for å legge en god plattform for gjennomføringen av det. Det er nesten et spørsmål som du må stille til staten. Vi tok beslutningen om at man skulle stoppe CCM-prosjektet til etterretning, og har senere arbeidet med å legge til rette for at den beslutningen skal kunne gjennomføres på en best mulig måte.

Jette F. Christensen (A): I løpet av høringen har det vært flere henvisninger til og sådd en del tvil om hvorvidt dette tallet på 25 mrd. kr var reelt. Da må jeg nesten spørre konsernsjefen i Statoil: Er det det? Sagt på en annen måte: Hva får man for 25 mrd. kr som man ikke får for 5 mrd. kr?

Helge Lund: Først vil jeg si at da vi gjorde masterplanen, eller hovedplanen, for flere år siden, var det fortsatt stor usikkerhet knyttet til estimatet. Det var vår beste vurdering på den tiden og indikerer at vi opererte med et intervall på 20 mrd. kr–25 mrd. kr, at det var betydelig usikkerhet knyttet til det. Men at det ville bli en stor investering, var helt klart for oss, ikke minst for at man skal gjennomføre et slikt stort prosjekt på et anlegg som fra før også har veldig stor operasjonell kompleksitet.

Jette F. Christensen (A): I løpet av høringen har vi også hørt en del andre versjoner av kreftfaren rundt amin, og det er nærmest insinuert at kreftfaren knyttet til amin er overdrevet fra Statoils side med vilje. Stemmer det?

Helge Lund: Jeg synes det er vanskelig å sitte og høre på. Vi har helse, miljø og sikkerhet som første prioritet. Vi jobber med hydrokarbonførende systemer med høy risiko hver dag. Det ble stilt spørsmål om kreftfare knyttet til utslipp av aminer. Det måtte vi selvfølgelig gå inn i og forstå fullt ut ved å bruke de beste ressursene eksternt og internt. Det er to problemstillinger. Den ene er problemstillingen i seg selv, og den andre er om de teknologiene vi arbeidet med, faktisk kunne levere innenfor de intervallene og de kravene som ble satt bl.a. fra Klif. Jeg tror dere vil forstå at vi som industrielt ansvarlig ikke kunne ta noen som helst risiko på det området. Jeg vil på det sterkeste tilbakevise at vi ikke skulle ta den faren og risikoen på alvor.

Jette F. Christensen (A): Det var konkret og bra – takk! Kan du si litt mer utdypende om forskjellen mellom den typen teknologi som ble benyttet i Canada vedrørende kull, og den teknologien som vi jobber med på Mongstad? Og kan du si noe om hvorvidt det er mulig direkte å sammenlikne de to prosjektene.

Helge Lund: Jeg er ikke ekspert på anlegget i Canada, men jeg tror jeg vil oppfordre komiteen til å studere det prosjektet noe mer grundig. Min forståelse av det prosjektet er at man startet med et veldig stort anlegg med store energimengder. Så har man underveis i prosjektløpet opplevd mange av de samme utfordringene som vi har møtt på Mongstad – høy kompleksitet, høye og stigende kostnader med usikkerhet knyttet til det vi har diskutert rundt helse, miljø og sikkerhet. Og så vidt jeg forstår, er det prosjektet nå betydelig mindre. Det er riktig at det er store CO₂-mengder, men det er betydelig lavere energimengder enn det vi snakker om på Mongstad. Det er også slik at dette er et kullkraftverk. Jeg tror også det er høyere CO₂-intensitet og derfor har en annen utfordring enn det vi har på Mongstad. Det er sikkert en del likheter, men det er også betydelige forskjeller på de to anleggene, som jeg tror det er viktig å forstå.

Møtelederen: Da går ordet videre til Høyres representant, Michael Tetzschner.

Michael Tetzschner (H): Takk. Jeg følger opp et av spørsmålene fra min kollega fra Arbeiderpartiet, der Lund sa at han ikke ville gi uttrykk for noe syn på beslutningen om å innstille fullskalaprojektet. Betyr det at Statoil ikke har noe offisielt syn på om det er bra eller ikke bra at man ikke nådde målet om fullskala rensing?

Helge Lund: Vel, vi inngikk en avtale i 2006, hvor vi skulle bidra til å realisere det, også en fullskala.

Michael Tetzschner (H): Nå spurte jeg hva Statoil mener i dag. Har dere et offisielt syn på om det er bra eller ikke bra at det er skrinlagt nå?

Helge Lund: Ja, vi tar det til etterretning at den beslutningen er tatt.

Michael Tetzschner (H): Så dere har ikke noe offisielt syn på det?

Helge Lund: Ikke utover at vi tar den beslutningen til etterretning.

Michael Tetzschner (H): Helge Lund sa også at vi nå i hvert fall har fått et testsenter som er verdensledende. Hva er det som gjøres på Mongstad, som ikke gjøres noe annet sted i verden?

Helge Lund: Jeg er ikke kjent med et anlegg som renser en gasstrøm etter forbrenning på den måten som vi gjør på Mongstad – i den skala. Så jeg mener at vi har lært betydelige ting gjennom å bruke to typer aminteknologier i den perioden, når det gjelder både drift, kostnader og helse-, miljø- og sikkerhetsproblematikk, som vi har diskutert.

Michael Tetzschner (H): I den skala – men det betyr altså at det ikke er aktiviteter som gjøres på Mongstad, som

man er alene om i verden? Det er bare en skaleringsforskjell?

Helge Lund: Jeg kjenner ikke alle prosjekter rundt dette i verden, men jeg er ikke kjent med et anlegg som har den konfigurasjonen og den oppskaleringen som er på Mongstad.

Michael Tetzschner (H): Det lå i forutsetningene fra Stortinget at man skulle ta punktutslipp og rensse både fra kraftvarmeverket, fra raffineriet og fra crackeren. På hvilket tidspunkt forsvant crackeren ut av planleggingen?

Helge Lund: Noen får hjelpe meg med tidspunktet, men begrunnelsen for at det gikk ut, var etter vår vurdering en uforholdsmessig stor økning i kompleksiteten, ved at man inkluderte crackeren også.

Så vet jeg ikke om Jon Arnt Jacobsen kan svare på tidspunktet?

Jon Arnt Jacobsen: Det var som en del av den læringen og den prosessen som ble gjort. Sammen med Gassnova så man at kompleksiteten med cracker var såpass omfattende, og kostnadene var såpass omfattende, at man fokuserte på det som var vilkåret med utslippstillatelsen, nemlig CHP-en.

Helge Lund: Meld. St. 9 var vel i 2010–2011?

Michael Tetzschner (H): Tidspunktet for stortingsmeldingen er jo ikke det samme som når man i prosjektet eventuelt avdekket at det var komplekst.

Jeg går over til mitt siste spørsmål: Når stilte Statoil som betingelse at konsesjonskrav og utslippstillatelse skulle bortfalle?

Jon Arnt Jacobsen: Vi har ikke stilt noen krav om at det skulle bortfalle. Det var en naturlig prosess å tilpasse utslippstillatelsen til den prosessen som foregikk, med tanke på arbeid på både TCM og CCM. Men det er sikkert andre som er bedre i stand til å svare på det enn undertegnede.

Michael Tetzschner (H): Det siste svaret er ganske interessant, for det har jo vært et gjennomgangstema at Statoil ikke ville gått videre med samme utslippsregime og samme betingelse for konsesjon. Men dere kunne altså levd med en videreføring av de konsesjonsbetingelsene som ble stilt? Som kjent, ble konsesjonsvilkårene endret i 2010.

Helge Lund: Når det gjelder selve energivarmeverket og beslutningen rundt det, er det slik at vi i 2006 ikke ville kunne gjort en investeringsbeslutning på det med det kravet som lå til full rensing på den tiden.

Michael Tetzschner (H): Ja, men hvis det er riktig, må man jo ha stilt som betingelse at disse restriksjonene falt bort?

Helge Lund: Ja, det var uttrykt klart fra vår side på det tidspunktet at vi ikke kunne gjøre en full investering på et energivarmeverk med et krav om full rensing.

Møtelederen: Takk.

Da er tiden ute. Da går ordet til Fremskrittspartiet og Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Jeg vil også takke for en grei og god innledning. Det at dere framholder verdiene til Statoil, synes jeg er fint. De bør jo reflekteres gjennom dette som vi holder med her også, selvfølgelig.

Du nevnte dette med incentiv, at det var en avsporing – jeg tror det var det du sa. Jeg vil likevel litt tilbake til dette, for det ligger noe som har med incentiv å gjøre i avtalen. Det er at staten tar de vesentligste kostnadene. Men Statoil har ansvar for risikoen for overskridelse i det fulle prosjektet, CCS-prosjektet.

Det er jo store kostnader som er antydnet – 20–25 mrd. kr. På hvilket presisjonsnivå er de kostnadene? Jeg tror du nevnte selv at det var litt grove anslag, men er de på et 50 pst.-nivå, slik at det like gjerne kunne kostet 10–15 mrd. kr som 20–25? Og for å spørre slik: Kan det negative incentivet for staten være med på å gjøre at Statoil – for å gardere seg, for ikke å ha noen risiko for overskridelse – kanskje har litt høye kostnader?

Helge Lund: Det viktige for oss i dette prosjektet var, som i alle andre prosjekter, å gjennomføre det på den beste industripraksis som vi kjenner til. Vi er vel nå verdens største offshoreoperator, vi gjennomfører mange store prosjekter, og vi bruker en fast metodologi for å redusere risiko gjennom alle faser av prosjektet.

Det har vi også gjort her. Vårt mål har hele tiden vært at vi skulle ligge tettest mulig opp til den måten å gjennomføre prosjekter på for å redusere risikoen for oss, men ikke minst for å redusere risikoen for staten, som jo skulle betale for dette anlegget.

Når det gjelder presisjonen da vi gjorde masterplanen, er usikkerheten rundt det anslaget betydelig. Vi har ikke gjort noe nytt anslag nå. Det var jo noe vi måtte gjøre etter at vi hadde fått anbud på disse teknologiene. Det ville ligget noe fram i tid.

Helge Thorheim (FrP): Jeg vil følge det opp lite grann siden.

Men litt tilbake til denne crackeren som ble tatt ut: Der ligger det jo en 700 000 tonn, og en 500 000 tonn ligger på kraftvarmeverket, til sammen 1,2 millioner tonn CO₂ som man kan få vekk. Vi ønsker selvfølgelig som endelig løsning at dette blir deponert. Nå har dette blitt utsatt ganske mye.

Jeg forsto ikke helt begrunnelsen som var gitt her om hvorfor crackeren var tatt ut, annet enn at det var noe komplisert å gjøre det. Men av andre blir det hevdet det motsatte, at det ikke ville være noe problem – kanskje at det tvert imot er en høyere grad av CO₂ som kom fra crackeren enn i gassen fra kraftvarmeverket.

Helge Lund: Jeg tror først og fremst du må se på kompleksiteten ut fra totalanlegget på Mongstad. Det er et veldig komplisert industrielt anlegg, med terminaler, raffinerier, varmekraftverk osv., med veldig, veldig høye krav til sikkerhet og profesjonell trygghet. CCM i seg selv er et gigantisk prosjekt som skulle gjennomføres på dette anlegget.

Så jeg tror først og fremst du må se på cracker og at vi tok ut det, ut fra kompleksitet i den dimensjonen, mer enn akkurat rensesbiteren, men også ut fra risikoen på kostnadsiden var det mest riktige på det tidspunktet å anbefale at vi tok ut.

Helge Thorheim (FrP): Hvis vi nå tenker framover, hva bør vi gjøre nå for å få den endelige løsningen, slik som det var tenkt – altså todelt? Den ene delen har vi jo på plass, med TCM, men vi har ikke på plass resten. Jeg regner med at dere som selskap har tenkt litt gjennom dette. Nå er det jo regjeringen som har stoppet prosjektet, men la oss nå si at man ønsker å få det i gang igjen.

Hva bør man gjøre, og vil man så inkludere crackeren igjen for å ta vekk mest mulig av dette punktutslippet og få det ned i strukturene våre?

Helge Lund: Punkt en: Vi er fortsatt av den mening og oppfatning at det er viktig også for et oljeselskap å arbeide med å utvikle teknologi, kunnskap og kompetanse knyttet til CCS. Vi vil fortsette å studere både hvilken rolle vi skal ta og hvor vi kan bidra mest, og bidra både her og internasjonalt i å utvikle den teknologien videre.

Jeg er ikke beredt på i dag å si hva dette konkret sett betyr for Mongstad. Det får vi komme tilbake til senere. Så er det selvfølgelig også viktig at de som sitter som eiere i TCM, også får mest mulig ut av det anlegget når det først er bygd.

Helge Thorheim (FrP): Men dere som selskap, har dere tro på den endelige løsningen for Mongstad med CCS?

Helge Lund: Jeg vil ikke legge noen valører på det i dag, men bare gjenta at vi ønsker å arbeide videre for å kvalifisere CCS-teknologi og -infrastruktur.

Møtelederen: Da er tida ute, Thorheim.

Da går vi til Kristelig Folkeparti – Hans Fredrik Grøvan.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Jeg vil også få lov til å takke for innledningen.

Jeg har lyst til å gå litt tilbake til starten på prosjektet. Hvor realistisk mente du at prosjektet med å få til et fullskala renseanlegg var da det ble igangsatt?

Helge Lund: Jeg tror det er viktig at vi minner oss selv på at på den tiden var det stor optimisme knyttet til CCS som virkemiddel og som metode. Det var store planer i EU og andre steder knyttet til dette, og det var det også i årene etterpå. Så kom finanskrisen og store endrin-

ger i energimarkedene, som etter hvert har gjort at dette har vært vanskeligere å realisere. Når det er sagt, har vi vært tydelige på, hele veien, også da gjennomføringsavtalen ble inngått i 2006, at tidsplanen var ambisiøs, og at dette er et meget, meget krevende prosjekt som derfor har trengt en industriell, forsvarlig tilnærming.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Strategien med både å bygge gasskraftanlegget og samtidig utvikle ny teknologi for CO₂-håndtering: Slik du ser på det i dag, var det en smart og en realistisk strategi?

Helge Lund: Vi mente i forbindelse med St.prp. nr. 38, var det vel, for 2008–2009 at det også var alternative måter hvor man hadde en mer distribuert tilnærming, altså at man også investerte i flere typer teknologier. Samtidig har vi hele veien vært opptatt av at noen av de store utfordringene som man ofte har i teknologiutvikling industrielt, er oppskalering. Derfor har vi ment – og vi mener – at det var viktig at man gjorde et anlegg så stort som TCM.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Men her kunne en også tenke seg alternative tilnærminger – er det slik jeg kan oppfatte det?

Helge Lund: Absolutt. Det tror jeg også er noe man må se på fremover, i tillegg til det man har på TCM – hvordan man skal tenke fremover når det gjelder størrelse, og hvordan man får mest mulig fleksibilitet for å utvikle ulike teknologier.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Du har vært tydelig på at det var staten som tok beslutningen om ikke å gå videre med fullskala rensaneanlegg. Det er vi selvfølgelig enig i, men dere sitter jo sentralt i prosjektet. Hva tenker du likevel om hovedårsakene til at den beslutningen ble tatt av staten?

Helge Lund: Jeg vil tro – basert på det som vel også er kommunisert – at kostnadene var for store i forhold til det man fikk ut av prosjektet totalt sett. Det har jeg forstått av begrunnelsen, og den tar vi til etterretning.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Viste det seg, slik som du ser det i dag, i alle fall, å være langt mer komplisert å få dette til enn dere trodde på forhånd, eller var framdriften omtrent som forventet?

Helge Lund: Det har jo tatt lengre tid, og det har blitt dyrere enn det vi forutså i 2006. I den forbindelse er det også avdekket betydelige kunnskapshull, som vi måtte bruke tid og ressurser på å avklare, bl.a. det som vi allerede har drøftet knyttet til helse, miljø og sikkerhet – og da spesielt kreftfare. Så det var nok i 2006 og etterfølgende år større optimisme knyttet til hva aminteknologien kunne levere, enn det vi ser i dag, også i forhold til kostnadsdimensjonen, så langt.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Hvis du skal si litt om den største nytteverdien, slik som Statoil ser på prosjektet slik det framstår i dag – hva vil du trekke fram sett fra Statoils side?

Helge Lund: Jeg vil si at vi har bidratt til å teste ut to aminteknologier i stor skala. Jeg mener vi har lært hvordan de fungerer i praksis operasjonelt. Jeg mener vi har laget en verktøykasse når det gjelder å forstå utslippsiden – helse-, miljø- og sikkerhetsproblemstillinger knyttet til det. Jeg synes det er veldig positivt og gledelig at også anlegg og prosjekter utenfor Norge faktisk vender seg til TCM for å få den kompetansen. Jeg tror også vi har industriell erfaring og har lært ting knyttet til f.eks. korrupsjon og den type forhold når det gjelder CO₂-anlegg.

Møtelederen: Da er tida ute.

Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Helge Lund: Jeg merket meg innledningen din, de første setningene, hvor jeg forsto deg dit hen at du definerte Statoils merke – for å si det på den måten. Du sa at Statoil ikke bare anerkjente klimautfordringene, men en ville medvirke til, være med på, å løse dem. Det er jo nå fra FNs klimapanel dokumentert vitenskapelig at det er bedre vitenskapelig grunnlag for at klimautfordringene er menneskeskapte, enn at sigarettøyking er helsefarlig.

Det er forbrenning av det fossile karbonet som her er den store utfordringa. Det ville jo da være en veldig kostbar og sterk forpliktelse for Statoil, som er et børsnotert selskap, å gå inn i og være med på å løse det. Har jeg forstått det rett?

Helge Lund: Du har forstått det rett, i den forstand at jeg synes det er rasjonelt og riktig av et børsnotert selskap – hvis man tror på din forutsetning, hvis man tror på høyere CO₂-priser – å skulle være med og løse det, men det er en altfor offensiv rolle for et børsnotert selskap å skulle gjøre det alene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så da snakker vi om grader. Da er vi tilbake til Jens Stoltenberg som uttalte på NRK Radio i dag at i forbindelse med gjennomføringsavtalen kunne det ikke stilles større krav til Statoil, fordi det var et børsnotert selskap, og at det miljøpolitiske i prosjektet ikke var så sentralt i forhold til Børsen. Men det vi visste på den tida, var at Statoil allerede hadde CO₂-fangst som egne mål i organisasjonen – etter som jeg har forstått. En hadde en ikke ubetydelig forskning på dette området, og CO₂-fangst var viktig for Statoils omdømme. Kunne ikke dette da medvirke til at en la mer vekt på det miljøpolitiske, og at det kunne medvirke til å øke børsverdiene, men noe fram i tid, og dermed også kunne opptråd noe annerledes i forbindelse med gjennomføringsavtalen?

Helge Lund: Jeg tror ikke at dette er et enten-eller. Jeg mener at vårt engasjement på Mongstad har vært rasjonelt som et børsnotert selskap. Jeg mener at vi ligger i front i

oljebransjen når det gjelder å ta denne problemstillingen alvorlig. Vi har jobbet lenge med CCS, vi har – sammen med mange andre – studert hvordan CO₂ oppfører seg i reservoarene, og vi mener dette er viktig.

Så vil jeg gjenta min vurdering av at det ikke er avtalestrukturen mellom staten og Statoil som har vært problemstillingen. Det har vært krevende, men konstruktiv jobbing mellom Gassnova og Olje- og energidepartementet gjennom disse årene, men det er mer størrelsen på utfordringen – teknologisk og industrielt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Og en av de store utfordringene var aminer. Du sa i stad at dere holdt dere innenfor intervallet til Klif. Så ble det sendt et sentralt brev fra Statoil til Olje- og energidepartementet, og det interessante for oss var at kort tid etter det kom det et brev fra Klif, hvor en ikke gikk god for de resonnementene dere der ga. Hva sier du til det?

Helge Lund: Jeg mener at vi har gjort vår beste vurdering, og våre beste fagfolk har jobbet med denne problemstillingen, og at det var fortsatt usikkerhet knyttet til utslippene og deres effekter. Vi mente, som et industrielt ansvarlig selskap, at det var viktig for oss å få avklart det, både når det gjaldt utslippssiden og effekten av det, og når det gjaldt hvorvidt teknologiene som vi skulle teste, faktisk kunne levere innenfor de intervallene som var definert.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Betyr det siste du nå sier, at du nyanserer den første uttalelsen din? Du sa at når det gjelder aminer, holdt en seg innenfor intervallet fra Klif, og det skulle gi inntrykk av at Statoil var helt i tråd med, forsto og var enig med Klif. Og så kom det en kontrabeskjedd. Vil du nyansere det – at dere holdt dere innenfor intervallet fra Klif?

Helge Lund: Nå vet ikke jeg om jeg sa det. Det jeg i tilfelle mente å si, var at vi ikke bare måtte forstå utslippssiden og konsekvensene av det, men også om de teknologiene vi arbeidet med, faktisk var i stand til å levere innenfor de kravene som var satt av Klif.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er sagt her at Statoil hadde egne patenter på CO₂-fangst, og det har vært medvirkende til at en rekke internasjonale, store selskaper ikke har vært interessert i å være med på testanlegget. Hva sier du til det?

Helge Lund: Det er min beste vurdering at det ikke er tilfellet. Generelt sett på teknologi jobber vi stort sett med leverandørindustrien – det er de som gjør teknologiutviklingen. De eier den, og vi anvender den. Vi har en umoden teknologi, som vi hadde da, og som vi jobber med nå, som ikke var moden for å kunne brukes på Mongstad. Vi har fem av de beste selskapene i verden, som nå har jobbet med teknologitesting. Så jeg tror at vi ser her at det har vært interesse rundt Mongstad-prosjektet fra leverandører.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forstod at tida var ute – eller?

Møtelederen: Ja. Da går vi videre, og det er Sosialistisk Venstreparti og Karin Andersen.

Karin Andersen (SV): Du startet med å si at CO₂-fangst og -lagring var viktig av klimahensyn, men også av hensyn til Statoils framtid som vellykket selskap. Hvis det er viktig, må man jo anta at utviklingen av dette på bakken i Statoil er viktig. Hvordan kan det da ha seg at det virker liksom som om det ikke har noen mening om det store prosjektet er stoppet eller ikke? Det høres ut som om det ikke spiller noen rolle. Hvis det er noe av det viktigste man skal gjøre framover, hvorfor mener man da ikke at det er bra eller dårlig at det er stoppet?

Helge Lund: Jeg prøver å understreke at rollene var veldig klart definert i dette prosjektet. Vi har ikke i vår organisasjon følt at det har vært vårt mandat å gi regjeringen råd om de skulle bruke ressurser på fullskala eller ikke. Vi har klart en avtale med staten, hvor vi er prosjektgjennomfører, og vi skal gjennomføre prosjektet på en forsvarlig måte. Det er det som har vært hovedformålet og ønsket vårt.

Så ligger det i det jeg sier, at storskala rensing ikke blir gjennomført på Mongstad. Det betyr ikke at Statoil legger ned sitt engasjement på CCS. Vi mener det er like viktig som det var i 2006, men det har vist seg mer komplisert og krevende å gjennomføre. Vi vil fortsette å arbeide for å realisere det, og vi studerer nå på hva som er den beste rollen vi kan ta i det fremover, og hvilken strategi vi skal legge.

Karin Andersen (SV): Jeg sitter fremdeles og hører på en måte at da har ikke Statoil egentlig vært engasjert i å fange CO₂ gjennom dette prosjektet på Mongstad, fordi engasjementet er like stort enten det prosjektet står på beina eller ikke. Så hva har man da fra Statoils side lagt inn i dette prosjektet for å lykkes?

Helge Lund: Jeg synes ikke det er grunn til å sette spørsmålstejn ved Statoils industrielle engasjement. Jeg vil tro at vi er det oljeselskapet i verden som har investert mest i karbonfangst og -lagring. Jeg minner om at bare på TCM har vi investert rundt 1,2 mrd. kr. Vi har brukt i en veldig krevende tidsperiode for olje- og gassbransjen, med stort ressurspress, opp mot 100 meget dyktige fagfolk for å være med og utvikle denne teknologien. Jeg synes det taler for et engasjement hos både enkeltmedarbeidere, i organisasjonen generelt og i Statoil som institusjon og selskap. Man har høy ledelsesmessig oppmerksomhet også – og først og fremst – fordi vi tror at CO₂-prisene over tid vil gå opp. Verdien av de ressursene vi har i bakken, vil gå opp hvis vi evner som industri å håndtere karbonproblematikken, og der er CCS et viktig virkemiddel.

Karin Andersen (SV): Er det da slik å forstå at engasjementet til Statoil egentlig er knyttet til TCM? Og er

det da sann at den nødvendige teknologien som nå er utviklet der, vil Statoil ta i bruk sjøl andre steder enn på Mongstad?

Helge Lund: Engasjementet til Statoil har vært å levere på den avtalen vi har inngått, og å få være med og utvikle ny kunnskap for karbonfangst og -lagring. Vi har aldri trodd at Mongstad skulle løse CCS-problemstillingen, men at det vil være et viktig steg på veien. Jeg mener at vi har lært noe som samfunn og som industri som vi kan ta med oss videre i arbeidet med å løse klima- og energiproblematikken.

Karin Andersen (SV): Når det gjelder spørsmålet om amin og stansingen og utsettelsen av prosjektet i sammenheng med det, har det vært reist kritikk mot det. Da er et aktuelt spørsmål å stille om det er en økonomisk fordel eller ulempe for Statoil om Mongstad og hele prosjektet som sådant også hadde blitt stanset før. Er det en fordel for Statoil at prosjektet får fortsette lenge med de rammebetingelsene dere har hatt?

Helge Lund: Det aller viktigste for oss har vært at man ikke skulle sette i gang med et storskala anlegg uten at man forstår konsekvensene for helse, miljø og sikkerhet, og spesielt den problemstillingen som var reist knyttet til kreftfremkalling. Det var en isolert problemstilling som man måtte vurdere. Vi tenkte ikke økonomi på det. Vi tenkte: Den problemstillingen må vi som ansvarlig selskap være komfortabel med før vi går videre.

Karin Andersen (SV): Men hvorfor ...

Møtelederen: Da var tida ute.

Karin Andersen (SV): ... utsatte man det da lenger når man hadde det spørsmålet avklart?

Helge Lund: Jeg mener at vi ikke har utsatt det noe lenger enn det vi måtte i forhold til å få avklaring på det spørsmålet.

Møtelederen: Da er det den siste, og det er Miljøpartiet De Grønne og Rasmus Hansson.

Rasmus Hansson (MDG): Takk, leder, og takk til Helge Lund og Statoil for deres framstilling.

Utgangspunktet for Mongstad-prosjektet var jo en langvarig politisk diskusjon, hvor hovedpoenget var kravet om fullskala rensing av gasskraft. Mongstad-prosjektet ble presentert som et klimapolitisk gjennombrudd – storskala månelanding, som kjent – og vi ble forespeilet fangst av 2 millioner tonn CO₂ som et resultat av dette prosjektet. Da Statoil inngikk disse forhandlingene, var dere da forberedt på muligheten for at denne politikken faktisk kunne bli gjennomført og krav som fullskala rensing, som SFT også foreslo lagt inn i utslippstillatelsen, faktisk ville bli realisert?

Helge Lund: Vår vurdering var at å gjennomføre energivarmerverket med krav om fullskala rensing ikke ville være økonomisk forsvarlig ut fra den konkurranse-situasjonen som vi så på Mongstad.

Rasmus Hansson (MDG): Men så dere helt bort fra den politiske muligheten, at det som var et meget betydelig krav i det politiske miljø, faktisk ville bli en realitet?

Helge Lund: Vi mente at dette prosjektet var et godt prosjekt miljømessig gjennom betydelig bedre energieffektivitet og som også over tid ville styrke konkurransekraften til Mongstad med det bilde vi så fremover da, og vi hadde en fornuftig dialog med myndighetene knyttet til dette. Og så landet den problemstillingen med den gjennomføringsavtalen som er i fokus i dag.

Rasmus Hansson (MDG): Det utslippskravet dere landet med, var altså 100 000 tonn per år. Det ble opphevet i 2010. Hva var det for slags krav Statoil stilte da for ytterligere å fjerne kravene i utslippsavtalen?

Jon Arnt Jacobsen: Vi stilte ikke noen krav til utslippstillatelsen. Jeg prøvde å si i stad at den endringen i utslippstillatelsen som kom gjennom prosjektets gjennomføring, var en konsekvens av hvordan gjennomføringsplanen utviklet seg.

Rasmus Hansson (MDG): Men hvem skulle ha interesse av å kutte ut det gjenværende kravet om rensing på 100 000 tonn hvis ikke Statoil fremmet dette kravet?

Jon Arnt Jacobsen: Vi forholder oss til de krav som myndighetene setter, og myndighetene generelt sett setter et krav ut fra en vurdering av beste tilgjengelige teknologi, for det er det som er realistisk.

Rasmus Hansson (MDG): Men det gjenstår altså å forstå hva som var grunnlaget for denne beslutningen om å fjerne det resterende kravet om å rense 100 000 tonn per år, og hvor den kom fra, gitt at utgangspunktet var en massivt etablert politisk forventning om at man skulle fullrense 1 million tonn, og i virkeligheten da også – som ikke fullt så mange oppfattet – 1 million tonn til fra crackeren. Det ble til ingenting i 2010. Hvor kom den beslutningen fra?

Jon Arnt Jacobsen: Kravet til konsesjonsvilkårene for kraftvarmerverket – det er et kraftvarmerverk – var fullskala rensing av kraftvarmerverket. Masterplanen hadde som oppgave å utrede teknologi forbundet med det, men også å vurdere andre kilder på Mongstad. Men konsesjonen for kraftvarmerverket relaterte seg til kraftvarmerverket.

Rasmus Hansson (MDG): Det har blitt satt mange spørsmålsteget ved kostnadsestimatet på 20–25 mrd. kr for gjennomføring av dette prosjektet. Gikk Olje- og energidepartementet hardt inn på å teste ut realiteten i det kostnadsestimatet?

Jon Arnt Jacobsen: Det som kjennetegner dette prosjektet fra starten av, er at det har vært en gjensidig forpliktende avtale for begge parter. Vi har jobbet tett sammen med Gassnova og med departementet, og både Gassnova, departementet og Statoil har selvfølgelig vært interessert i å få et mest mulig realistisk bilde av kostnadene, gitt to viktige ting som var premisser for dette: Det ene var at det skulle gjennomføres på en industrielt fornuftig måte, det andre var at det ikke skulle medføre konkurransemessige ulemper for Mongstad-raffineriet – som for øvrig ikke bare gjelder raffineriet, men også er knyttet opp mot Troll, Gjøa og Kvitebjørn.

Det har vært referert til crackeren her. Et av problemene med crackeren er at dette er veldig sensitive ting. Hvis du begynner å få tripp på det, slår det ut gjennom hele anlegget – så dette er et svært komplisert system.

Rasmus Hansson (MDG): Ok. Resultatet ...

Møtelederen: Tida er ute, men du kan få et kort spørsmål, Hansson.

Rasmus Hansson (MDG): Fint. Sluttresultatet av dette prosjektet, som kom med veldig høye løfter, er at man altså har mislyktes i å fullrense eller rense et eller annet sted mellom 1,5 til 2 millioner tonn. Anser Statoil det som et viktig nederlag?

Helge Lund: Vi har jo inngått en gjennomføringsavtale knyttet til ikke bare testsenteret, men også en fullskala rensing. Og vi må jo se nå at det har vi ikke fått til. Vi skulle ønske at vi kunne ha fått det til. Det har vi ikke fått til.

Men jeg har også lyst til å understreke at vi har fått mye nyttig læring som vi kan ta med videre fremover, og som også andre kan trekke på.

Møtelederen: Da er den første delen av utspørringen over, og vi går over til en ti minutters sekvens med oppfølgingsspørsmål. Da er det først Abid Q. Raja, som er sakens ordfører, deretter meg selv.

Abid Q. Raja (V): Tusen takk for det, komitéleder, og takk for svarene så langt, Lund. Jeg vil utfordre deg til et spørsmål til.

Som ekstremt oppegående aktør i et stort selskap, når forsto du/dere at fullskala rensing ikke ville bli gjennomført på Mongstad? Tenkte du/dere ved budsjettframleggelsen for 2011 at Stoltenberg vil være villig til å bruke 25 mrd. kr i investering, og opp mot 1,7 mrd. kr i drift årlig, hvor kun en halv million tonn CO₂ skal fanges og lagres, eller tenkte du at mest sannsynlig vil dette ikke bli gjort når det avgjørende tidspunktet for å gå i gang vil komme?

Helge Lund: Vi har ikke spekulert i regjeringens beslutningsgang, men vi har vel hele tiden vurdert at kostnadene knyttet til dette vil være det som er et hovedforhold i ...

Abid Q. Raja (V): Du må vel ha tenkt om dette er noe Stoltenberg-regjeringen virkelig vil gå i gang med og gjennomføre, og som staten vil bruke 25 mrd. kr på? Du må vel ha tenkt noen tanker om dette?

Helge Lund: Jeg tror at dette er det spørsmålet som helt siden masterplanen kom på plass, er hovedspørsmålet, nemlig hvorvidt investeringsstørrelsen kunne rettferdiggjøre hva vi fikk igjen bare ut fra læring.

Abid Q. Raja (V): Kunne det det?

Helge Lund: Det har jeg ikke følt som vårt ansvar i denne saken å mene noe om.

Michael Tetzschner overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da er det jeg som av habilitetsgrunner tildeler ordet, og jeg har gleden av å introdusere komitéleder Kolberg, som stiller spørsmål på vegne av Arbeiderpartiet.

Martin Kolberg (A): Til Helge Lund og alle andre sentrale direktører i Statoil: Vi er kommet i den situasjon at et stort prosjekt som regjeringa og Stortinget har stilt seg bak, ikke er blitt gjennomført sånn som vi tenkte det. Det som ligger under i denne høringen, sies jo ikke i Riksrevisjonens rapport, for det er ikke Riksrevisjonens anliggende, og jeg tillegger ikke dette jeg nå skal si, til Riksrevisjonen – det understreker jeg – men jeg hører hele tiden at Statoil egentlig ikke har hatt interesse av dette. Det hevdes også, i alle fall med indirekte ord, og veldig tydelig fra Bellonas representant her, at det nesten er på grensen til sabotasje. Det ble f.eks. sagt at et aminprosjekt – kanskje Eli Aamot kan si noe konkret om det etterpå – nærmest ble gjort for å forsinke og fordyre prosjektet på en slik måte at hadde man bare brukt tre måneder på å klarere dette, hadde det vært greit, men man brukte så lang tid at det forsinket hele prosjektet.

Dette er et problemkompleks som er helt sentralt for denne komiteen når vi skal mene noe overfor Stortinget. Det er dette saken egentlig handler om. Og da er mitt spørsmål til Helge Lund: Jeg vil gi deg den tiden du trenger til å kommentere dette, for det er viktig at vi hører dine ord før vi avslutter dette.

Helge Lund: Jeg har først lyst til å si at jeg tar veldig sterk avstand fra det. Jeg har også lyst til å si at en ting blir ikke mer sann jo flere ganger man gjentar den. Jeg har i dag forsøkt å redegjøre for komiteen for hvorfor dette er viktig for Statoil industrielt sett. Jeg har også forsøkt å understreke at jeg tror vi har en offensiv tilnærming til dette, også relativt sett i bransjen. Jeg selv bruker betydelig tid og energi, også sammen med noen av mine medarbeidere, innenfor FNs arbeid med dette. Og de avtaler som Statoil inngår, de holder vi.

Jeg tror også dette er svært lite hyggelig å høre for de opp mot 100 medarbeiderne som i lange perioder har job-

bet hver eneste dag under stort sett ganske kraftig motvind for å løse ekstremt vanskelige teknologiske utfordringer – at man stiller spørsmål ved både Statoils og organisasjonens integritet og vilje og evne til å gjøre dette. Det er betydelig vanskeligere å gjennomføre store prosjekter og å utvikle teknologi enn det er å snakke om det i avisen. Det er også slik at man kan ikke vedta teknologi.

Jeg må også si at jeg tror samfunnet har spart betydelige ressurser på at vi gjør det grundig og faktisk forsøker å lære mens vi utvikler oss, slik som egentlig har vært den regelen vi har fulgt for norsk sokkel i all tid. Jeg mener også at det at vi har arbeidet med TCM, har gitt nyttig læring som også har gitt innspill til arbeidet med en fullskala rensing.

Så jeg vil bare si så sterkt jeg kan, at på alle nivåer i bedriften har vi tatt dette meget, meget alvorlig. Jeg tror ikke jeg vil si mer.

Martin Kolberg overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Til resten av komiteen: Jeg er bevisst på at dette tok litt tid, og vi skal sørge for at alle får stilt sine oppfølgingsspørsmål.

Da er Michael Tetzschner neste.

Michael Tetzschner (H): Det var jo litt fristende å kommentere det siste svaret, som gikk ut på at det er mye lettere å snakke om innovasjon og teknologiutvikling, at det også må gjelde nyttårstaler. Jeg noterer meg den kritikken som kanskje ligger implisitt i de store erklæringene.

Jeg har et konkret spørsmål, og det er følgende: Er du enig i at aminproblematikken nå kan strykes av listen over problemer som er til hinder for fullskalarensing?

Helge Lund: For at komiteen skal få et helt presist svar, tror jeg at jeg skal sende spørsmålet videre til Eli Aamot.

Eli Aamot: Jeg vil gjøre en liten «recap», for jeg synes at det har vært en del beskyldninger som ikke har rot i virkeligheten. I 2009, da vi leverte hovedplanen, hadde vi en teoretisk betraktning om grunnen til at dette kunne representere en kreftfare. Så jobbet vi med internasjonale forskningsinstitutt, fikk ...

Michael Tetzschner (H): Unnskyld, tiden tillater ikke historikk. Jeg stilte deg et spørsmål: Er aminproblematikken nå, as we speak, ute av listen over hindringer?

Eli Aamot: Vi har et verktøy som gjør at vi kan vurdere teknologien opp mot tålegrensene som Klif satte i 2011, så nå kan vi faktisk vurdere om vi kan bruke den teknologien. Det er fremdeles sånn at vi er nødt til å gå inn og ta hvert enkelt utslippspunkt og måle for å se om de møter tålegrensene. Tredjepartsverifikasjon, som Frederic Hauge etterlyste, står her, men når det gjelder kreftfare har vi ingen risiko ...

Michael Tetzschner (H): Unnskyld, det gjelder ikke Hauge, det gjelder mitt spørsmål: Er amin fortsatt en problemstilling som ikke er løst, eller er den løst?

Eli Aamot: Amin er en problemstilling vi kan håndtere, men vi kan fremdeles ha utfordringer knyttet til amin-teknologi.

Michael Tetzschner (H): Takk.

Møteleder: Men jeg griper inn litt her, for jeg vil gi Eli Aamot sjansen til å svare på dette. Tidligere i denne offisielle høringen her i Stortinget er det nå blitt sagt at Stortinget nærmest er feilinformert. Da vil jeg gjerne høre dem som har vært ansvarlige for amin og det som påstås som forsinkelser, forklare seg på det punktet. Det er helt nødvendig.

Vær så god, Aamot.

Eli Aamot: Takk, leder.

2009 – de teoretiske grunnlagene ligger der: I løpet av 2009 fram mot 2010 får vi eksperimentelle resultater som tilsier at dette kan være et problem. Dette presenteres på en workshop i regi av International Energy Association, og vi får bekreftelse fra andre som også har observert disse forbindelsene.

I juni utarbeider vi utslippssøknaden for TCM. Vi får utslippstall fra Aker Clean Carbon. Vi ser nye spredningsmodeller, og vi ser at for TCM går det greit. Vi manglet fremdeles tålegrens for Norge. Vi brukte tålegrens fra Canada. Vi så at for TCM går det greit, men for 40 ganger mer eksos ser vi et problem. Vi følte det var vår plikt å informere OED om det. Det gjorde vi i vårt brev av 27. august.

Vi jobber fremdeles gjennom 2010, og vi får nye resultater i 2011, som gir gode nyheter for én stoffgruppe, dårlige nyheter for en annen. Vi oppdaterer kunnskapsgrunnlaget i et nytt brev til OED. De endelige tålegrensene fra Klif kommer i mars 2011. I løpet av 2011 går EUs energiplattform gjennom kunnskapsgrunnlaget, som resulterer i denne rapporten, og påpeker de samme kunnskapshull som vi har påpekt overfor OED.

Så jeg har ikke sett noe sted at noen har motbevist de kunnskapshullene vi har påpekt. Vi har gjennom teknologikvalifiseringsprogrammet på Mongstad utarbeidet verktøy – måleverktøy, spredningsmodeller – som gjør at vi nå kan håndtere en teknologi, sånn at vi er sikre på at når vi setter den i drift, vil den møte tålegrensene. Det har også vært brukt på Boundary Dam.

Det ble utfordret her på at vi må ta risiko når vi jobber med teknologikvalifisering. Men når det gjelder kreftrisiko, tar vi i Statoil ingen risiko.

Takk.

Møtelederen: Da er neste Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Helge Lund har jo på en grei måte beskrevet Statoil som selskap. Det er et selskap som er børsnotert, og som leder for det selskapet har han

ansvaret for å ivareta eiernes interesser gjennom aksjekursen på kort og lang sikt.

Petoro har noe andre interesser. Det er det norske samfunnets interesser. Har det oppstått konflikt mellom disse hensynene i løpet av saken – de hensynene som Petoro skal ivareta, og hensynene som Statoil skal ivareta?

Helge Lund: Petoro ivaretar sine mandater, og dem vil ikke jeg snakke for. Jeg mener vi har ivaretatt våre mandater som vi har fra våre aksjonærer, hvor staten er en stor aksjonær. Jeg mener at det er et stort sammenfall av det som er interesser for Norge overfor Statoil i denne sammenheng. Vi skal ta opp ressursene på norsk sokkel mest mulig effektivt og betale skatt, slik at politikerne kan fordele de verdiene på en best mulig måte. Jeg mener også at det har rammet inn vår virksomhet knyttet til karbon, fangst og lagring, fordi vi som et børsnotert selskap har en interesse av å utvikle teknologi på dette området.

Møtelederen: Da er det Karin Andersen, og så Rasmus Hansson.

Karin Andersen (SV): Utgangspunktet her, sa i hvert fall Petoro, var litt svakt, fordi mengden CO₂ i utgangspunktet var for liten, selv om dette var et stort punktutslipp.

Da er jo spørsmålet når Statoil nå sier at grunnen til at crackeren ble tatt ut, som jo representerer det største punktutslippet, var tekniske problemer: Var det noe man skjønnte i ettertid? Var ikke det også kunnskap man i utgangspunktet hadde, om at det kunne oppstå tekniske problemer knyttet til å koble den på, slik at man risikerte at mengden CO₂ inn i injiseringen kunne bli liten, og dermed at kostnaden ved gevinsten også kunne bli ganske urimelig?

Helge Lund: Jeg vil si det på den måten at problemstillingen knyttet til kompleksitet har vært identifisert fra dag én – at man skal utvikle karbonfangst og -lagring på et anlegg som er varmt, eller som produserer. Så den problemstillingen har ligget der hele tiden. Så lærte vi ting gjennom utarbeidelse av Masterplanen og etterpå og som gjorde at vi kom til den anbefalingen at man tok ut crackeren.

Så, ja, kompleksitetsutfordringen var identifisert. Den ble ytterligere styrket gjennom løpet og ledet til den konklusjonen som du spør om.

Møtelederen: Da er det Rasmus Hansson, og så er det Hans Fredrik Grøvan.

Rasmus Hansson (MDG): Takk leder.

Hovedkonklusjonen til Riksrevisjonen i denne gjennomgangen er at Statoil har hatt svært stor innflytelse i fellesprosjektet med staten, og altså, slik Riksrevisjonen ser det, begrensede incitamenter for å sørge for at man kommer i mål.

Uansett hva man mener om det, må det i hvert fall være klart at Statoil bærer et betydelig medansvar for at hoveddelen av dette prosjektet dessverre har vært mislykket. Det er jo noe alle beklager, men sånn er det. Tilbake står vi med et testsenter som forrige statsminister, Jens Stoltenberg, nå

la veldig stor vekt på betydningen av, men som det av andre stilles en del spørsmål ved.

Kan du fortelle litt om hva Statoil har av planer for å utnytte testsenteret i klimasammenheng, i en kort framtid på la oss si de neste to–tre årene, som er det som er mest politisk interessant nå?

Helge Lund: Vi er jo en 20 pst. aksjonær i teknologisenteret på Mongstad, og det er en forpliktelse der frem til 2017. Vi må jobbe sammen med de andre eierne for å få en mest mulig hensiktsmessig bruk av det fremover, og jeg finner det ikke riktig at vi forskutterer det nå.

Møtelederen: Hans Fredrik Grøvan.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Ja takk, leder,

Selv om staten nå har besluttet å stoppe fullskalaanlegget, har vi fått et klart inntrykk av at Statoil jobber videre med å vurdere hva slags posisjon en skal ta i forhold til en fortsettelse med den teknologien.

Ut fra den kunnskapen dere har i dag, og sitter på, hvor langt inn i framtiden ligger nå et sånt fullskalaanlegg som Mongstad skulle blitt?

Helge Lund: Jeg tror ikke jeg tør å gi en spesifikk anvendelse av det, men det er jo helt klart at siden vi inngikk gjennomføringsavtalen i 2006, hvor det var stor optimisme knyttet til både teknologien, amin og takten i antallet prosjekter, vil dette ta betydelig lengre tid enn det vi trodde på den tiden. Men når man ser på dimensjonene av klima- og energiutfordringen, ligger det et stort incentiv for samfunnene for å løse dette. Vi ser at vi er mer avhengig av hydrokarboner i energisystemene våre enn det man kanskje skulle ønske, så dette er et område som vi og andre vil ha fokus på fremover.

Hovedutfordringer for at dette skal få større global anvendelse, er selvfølgelig at man ikke bare løser spesifikke teknologiutfordringer, men også klarer å få til en betydelig kostnadsreduksjon, slik at ikke dette blir et rikmannstiltak, men faktisk et tiltak som man kan gjennomføre i en bredere sammenheng.

Helge Thorheim (FrP): Da Helge Lund hadde sin introduksjon, mener jeg han nevnte at det unike med dette anlegget var størrelsesordenen. I Lubbock i Texas ble det bygd et anlegg i 1980 på 400 000 tonn. Det har nå gått i en 30 års tid. Jeg kjenner personlig ikke dette i detalj, men jeg vil tro at der ligger den erfaringen man trengte på et stort anlegg, for anlegget vi snakker om på Mongstad, er også på 400 000 tonn.

Månelandingsprosjektet vi skulle ha – jeg kaller det det, for det er andre som har gjort det før meg – har to faser. Det er TCM og CCS. Da tidligere statsminister Stoltenberg var inne i dag tidlig, omtalte han vel det som nå var gjort – med at man har fått på plass TCM – nesten som en månelanding i seg selv. Jeg tror nok folk flest, når de hørte på nyttårstalen til den tidligere statsministeren, regner med at dette er den endelige løsningen dette prosjektet skal ha, altså deponeringen av CO₂.

Hvis vi sier at månelandingen ikke er kommet i havn, er det noe du kan slutte deg til – at det er den ikke?

Helge Lund: Vi forsøker å ikke delta i det politiske ordskiftet – hvis vi kan slippe det – og jeg har ikke noe behov for å gå inn i begrepsbruk som det. Vi har vært opptatt av én ting, og det er å gjennomføre avtalen vi har inngått, og sørge for at vi lærer mest mulig av engasjementet.

Så er det sikkert noen likheter mellom prosjektene i Texas og på Mongstad, men det er også mange forskjeller. Der kan man antakeligvis bruke dette for økt utvinning. Det er betydelig mer krevende her enn det det er der. Vi må bygge lange transportrør for å få ut CO₂. Statoil og andre selskaper har brukt betydelig energi og krefter på å se hvordan man kan bruke CO₂ for å få til økt oljeutvinning i Norge. Det er igjen et område hvor det er mye lettere å snakke i store overskrifter enn det faktisk er å gjennomføre i praksis. Vi har allerede en ressursutnyttelse i Norge som ligger i verdenstoppen. Vi har satt oss nye mål. En av de store forskjellene er at vi ofte bruker vann og injiserer, noe som vil gi økt trykk og dermed høyere utvinning. Det er enorme infrastrukturinvesteringer som må til. Vi må i tillegg gjøre etterarbeid på plattformene våre ute på felte – i tillegg til at det er reservoarproblemstillinger. Så vi har ikke kunnet klare å regne oss frem til at dette er i nærheten av noe som kan være kommersielt fornuftig nå – med de rammebetingelsene som vi har for CO₂-utslipp. Det er ikke mangel på forsøk.

Møtelederen: Da er vi ferdige med alle spørsmål og svar.

Da er det slik at Helge Lund, eller dem du bemyndiger, får anledning til et kort innlegg til slutt. Normalt er rammen på 5 minutter, men vi klarer oss kanskje med 3 minutter etter denne lange høringen.

– Vær så god.

Helge Lund: Utgangspunktet for gjennomføringen av arbeidet med CCM og TCM var en målsetting om å effektivisere energiforbruket på raffineriet på Mongstad. Dette er et godt miljøtiltak og styrker energiforsyningen i regionen. I tillegg var målet å bidra til utvikling av CCS-teknologi ved å etablere et teknologisenter og fullskala fangst-anlegg. CO₂-fangst og -lagring er viktig både med hensyn til klimautfordringen og for å sikre Statoils markedsposisjoner, som jeg har vært inne på i dag.

Jeg tror det er viktig å minne om at CCM har vært et megaprojekt, og vi har hele tiden vært veldig klar og åpen på at det er krevende fordi man skulle integrere det i et eksisterende anlegg, og at tidsplanen dermed var ambisiøs og krevende hvis vi skulle jobbe etter industrielt forsvarlige retningslinjer. Veldig store ressurser er satt inn på dette, og hele selskapet og våre ansatte har stått bak det gjennom denne perioden. Jeg mener vi har lært betydelige ting. Vi fikk ikke til alt vi hadde ønsket, men vi har lært ting som vi og andre kan ha nytte av fremover. Vi vet nå også at vi må sette mye av støtet inn på å arbeide med teknologier og metoder som gjør at vi kan bringe kostnader ved CCS betydelig ned. Det er hovedutfordringen, og det er det som vil

gi CCS en bred anvendelse. Jeg tror det er slik med denne teknologien, som på de fleste teknologier og områder, at man lærer ikke hvis man ikke prøver industrielt. Det har vi, staten og våre partnere gjort her. Vi vil fortsette med det perspektivet, og så vil vi komme tilbake til den presise innretningen fra Statoil. Takk.

Møtelederen: Tusen takk til Helge Lund og Statoils representanter.

Da er vi ferdig med denne delen av høringen, og da er det pause til kl. 15.15.

Høringen ble avbrutt kl. 15.06.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.16.

Høring med styreleder Einar Steensnæs og tidligere styreleder Johan Nic. Vold i Gassnova

Møtelederen: Da fortsetter vi høringen. Nå ønsker vi hjertelig velkommen Gassnovas representanter. Det er nåværende styreleder Einar Steensnæs og tidligere styreleder Johan Nic. Vold, og dere har med dere både nåværende administrerende direktør, Tore Amundsen, og tidligere direktør, Bjørn-Erik Haugan.

Dere har sikkert sittet på rommet ved siden av og fulgt med, men jeg er likevel forpliktet til å gjenta noen formaliteter, og det går ut på at Steensnæs og Vold får 5 minutter hver til å innlede, og deretter starter utspørringen. Saksordføreren, som er Abid Q. Raja, starter utspørringen og har 10 minutter til disposisjon. Deretter har representantene for de forskjellige partiene 5 minutter hver til rådighet. Det er viktig at vi svarer mest mulig kort, slik at vi kommer igjennom alle spørsmålene komiteen ønsker svar på. Det er nødvendig for meg igjen å si at man skrur av og på disse lampene. Det har å gjøre med lyden ut – og ikke så mye med lyden her i rommet.

Dernest er det særlig viktig for meg å påpeke at hvis dere sitter med noen hemmelige informasjoner, informasjoner som angår saken og som dere forstår at komiteen bør få vite, men som dere ikke kan si her i en åpen høring at dere har kunnskap om, så plikter dere å gjøre komiteen oppmerksom på dette, slik at komiteen i tilfelle kan håndtere det på riktig måte.

Det var de nødvendige formalitetene, og da er vi klare til å starte høringen med Gassnovas representanter, og jeg gir ordet først til Johan Nic. Vold. Vær så god.

Johan Nic. Vold: Takk for det. La meg først si at Norges innsats innen CO₂ er av stor global verdi. Foruten den betydelige kompetanse og erfaring som følger fra Statoils lagring på Snøhvit og Sleipner, er dette i dag knyttet hovedsakelig mot tre elementer – CLIMIT, testsenteret på Mongstad og arbeidet med fullskala.

TCM er unikt i den forstand at det er det eneste sted i verden som kan teste forskjellige fangsteknologier samtidig. TCM kan simulere rensing av kullkraftverk så vel

som gasskraftverk. TCM ble ferdigstilt innen kostnadsrammen, dog med bruk av hele prosjektreserven som eierne la til grunn ved investeringsbeslutningen – 4,6 mrd. kr, med 1,3 mrd. kr som prosjektreserve.

TCM er en internasjonal milepæl. Det ligger ytterligere perspektiver i TCM ved å benytte tilgjengelige muligheter til å ta inn flere teknologier, få inn flere eiere og flere leverandører i eksisterende anlegg. I denne planleggingsprosessen fikk Gassnova gjennomslag for at det likevel ikke skulle legges opp til lagring av CO₂ fra TCM. På det tidspunktet var kostnadene altså satt til over 3 mrd. kr.

I sum er TCM et anlegg som vi med rette kan være stolt av. Selv om TCM er den teknologiske kjerne i den norske CCS-virksomhet, er det slik at byggingen av fullskala anlegg er et nødvendig skritt mot å bli kommersiell. CLIMIT og TCM blir altså meningsfylte når denne kunnskapen kommer til anvendelse i full skala. Det er neppe uenighet om at kompleksiteten til CO₂-håndtering på Mongstad ble undervurdert i arbeidet med gjennomføringsavtalen. Gassnova pekte gjentakende ganger på disse svakhetene. Dog var – og er – det denne avtalen som var det avtalemessige grunnlaget. Den innebar en incentivstruktur hvor staten som byggherre skulle bære kostnader innenfor vedtatt budsjett. Men avgjørende er det nok likevel at det å planlegge et første steg mot fullskala innenfor gjerdet til et operativt raffineri, og på annenmanns grunn, innebærer et betydelig sett av ekstra kostnadsmessige og tidsmessige utfordringer. Dette var tema i en hyppig dialog mellom Gassnova og OED.

Kompleksiteten i prosjektet økte høsten 2010, da Statoil la fram en rapport knyttet til potensielle betydelige helseeffekter av anvendelse av aminteknologi. I etterkant av dette ba OED om Gassnovas råd og vurderinger knyttet til Statoils oppdaterte synspunkter. Dette ledet til en tett dialog med OED, hvor Gassnova redegjorde for ulike alternative strategivalg. I denne møteprosessen klargjorde OED at de ønsket å stå fast på den prosjektstrategi og det avtaleverk som fulgte av gjennomføringsavtalen.

Med dette utgangspunkt anbefalte Gassnovas styre i et brev av 20. januar at det ble åpnet for flere alternativer i parallell med Mongstad. De framholdt at det endelige veivalg for et fullskala anlegg da kunne foretas med tilgang til alternativer som i større grad ville kunne tilfredsstille statens målsettinger og belyse forhold knyttet til tiltakskostnader i form av krone per tonn for et slikt første anlegg. Vi pekte videre på at dette veivalget også måtte ses i sammenheng med resultatene fra det påbegynte teknologikvalifiseringsarbeidet.

Styret var særlig opptatt av at dette arbeidet måtte gjøres generisk, dvs. at Mongstads spesifikke elementer måtte holdes utenfor, resultatene måtte bli tilgjengelig for markedet og kunne benyttes i arbeidet med andre alternativer, og at dette programmet burde ha fokus på utvikling av selve leverandørmarkedet. Og som kjent laget OED en stortingsmelding i etterkant av denne prosessen, Meld. St. 9 for 2010–2011.

Nå er det naturlig å overlate ordet til Einar Steensnæs.

Møtelederen: Einar Steensnæs – vær så god.

Einar Steensnæs: Takk, komitéleder.

Jeg slutter meg til de synspunktene som tidligere styreleder, Johan Nic. Vold, har gitt uttrykk for når det gjelder viktigheten av å satse på CCS, særlig når det gjelder betydningen av den norske innsatsen på dette området.

Riksrevisjonen har i det aktuelle dokumentet som er til behandling i komiteen, Dokument 3:14 for 2012–2013, både analysert og kommentert en rekke forhold når det gjelder statens arbeid med CO₂-håndtering. De har også gitt sine anbefalinger når det gjelder hvordan man skal rette opp svakheter, i både rutiner og rammebetingelser.

Det framgår av dette dokumentet at Gassnova har hatt klare synspunkter på svakheter i avtaleverket som gjelder framdrift og kostnadskontroll, og at vi, for vår del, har gitt uttrykk for et ønske om en sterkere styringsmulighet under gjennomføringen av prosjektene på Mongstad.

Norges satsing på CO₂-håndtering har vært krevende, både teknologisk og finansielt, kanskje kan jeg legge til, også politisk – og derfor også risikofyllt, på alle disse tre områdene. Det har vært avvik når det gjelder både framdriftsplan og de kostnadsrammer som ble gitt på et tidlig tidspunkt, og dette er det all mulig grunn til å ta på stort alvor. Men jeg vil understreke at det er forskjell mellom det man gir av anslag på et tidlig tidspunkt i prosjektet, og det som er forpliktende budsjettammer.

Det har gjennom ulike innlegg og kommentarer kommet til uttrykk også synspunkter om at den norske satsingen på CCS-teknologi nærmest har vært mislykket, og at det høye ambisjonsnivået og kostnadene har redusert interessen for videre industriell deltakelse, også internasjonalt. Vi i Gassnova er ikke enige i disse påstandene. Tvert imot: Vi har høstet verdifull erfaring, både med testanlegget TCM og gjennom arbeidet med Mongstad fullskala.

Vi registrerer fremdeles stor interesse fra industrielle aktører for å bruke TCM, og internasjonalt høster dette testsenteret betydelig anerkjennelse, noe som har blitt sagt gjennom hele dagen.

Gjennom den norske satsingen på CO₂-håndtering har flere teknologileverandører fått testet sine teknologier, slik at de nå kan installeres i fullskala demoprojekter, dvs. at det som er oppnådd på Mongstad, har fått betydning for flere av de CCS-anleggene som er i drift i dag, bl.a. anlegget i Canada, SaskPower, som det har blitt referert til.

Forskningsprogrammet CLIMIT henvender seg til norske bedrifter, forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler og inviterer til samarbeid om forskning som vil kunne bidra til kostnadsreduksjoner og påskynde kommersialisering av CCS-teknologi.

Da Stortinget i 2007 sluttet seg til målsettingen om fangst og lagring av CO₂, var visjonen å bidra til en teknologitvilling som kan gi kostnadsreduksjoner og en bred anvendelse av CCS. På dette feltet har vi oppnådd mye. I dag ser vi riktignok at både tidsplan og kostnader som ble anslått i innstillingen, var mer krevende enn hva man da kunne se for seg. Men dette er ikke forhold som er spesielle for Norge. Det er også erfaringer man har høstet internasjonalt.

CCS dreier seg om frontteknologi, med den usikkerhet og risiko som dette innebærer, både teknisk og økonomisk. Og ut fra tilgjengelig kunnskap i 2007, da Stortinget behandlet Innst. S. nr. 205 for 2006–2007, var planene for den norske satsingen på CO₂-håndtering ambisiøse, ja, men ikke urealistiske.

I EU har den finansielle krisen hatt en negativ virkning på framdriften av flere CCS-anlegg. De hadde ambisiøse planer også der. Det skulle vel stå tolv anlegg ferdig i 2015. Ingen CCS-anlegg er kommet i drift i EU-området til nå. Men CCS fastholdes i EU som et sentralt virkemiddel i EUs klimasatsing.

Også Det internasjonale energibyrået har i sin rapport, World Energy Outlook, vist til CCS som et viktig integrert virkemiddel for å bekjempe klimaproblemene knyttet til bruk av fossile brensler.

Tilgang på teknologi og nødvendige økonomiske ressurser er viktige forutsetninger for å lykkes med en norsk satsing på den teknologien. I bunnen for en slik satsing og en slik ressurstilgang må det ligge en politisk forståelse og en politisk vilje til å bidra på et område hvor Norge kan utgjøre en forskjell når det gjelder viktige klimatiltak. Når det gjelder denne politiske forståelsen og denne politiske viljen, er utfordringene de samme i 2014 som i 2007.

Møtelederen: Da sier vi takk for disse to innledningene, og vi går i gang med utspørringen. Det er saksordføreren, Abid Q. Raja fra Venstre, som starter. Han har 10 minutter.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, komitéleder.

Takk for innledningene, og takk for at dere er her for å svare på spørsmål.

Først vil jeg gjerne at Steensnæs og Amundsen svarer:

Steensnæs, du har jo allerede kommentert Riksrevisjonens rapport. Er det noe i Riksrevisjonens rapport som dere mener er feil?

Einar Steensnæs: Jeg var i intervju med Riksrevisjonen, som grunnlag for deres rapport, og Riksrevisjonen ga oss anledning til å rette opp i referatene der vi måtte mene oss feilsitert eller feiloppfattet. Det var noen få endringer, men jeg mener at Riksrevisjonens rapport – på en utfyllende og korrekt måte – gjengir de synspunktene vi har gitt uttrykk for.

Abid Q. Raja (V): Takk.

I Riksrevisjonens rapport framgår det bl.a. at staten ga fra seg vesentlig styringsrett, og at dere har begrenset handlingsrom for å utøve kostnadskontroll på grunn av det skjeve styrkeforholdet mot Statoil, som er både prosjektleder og leder av styringskomiteen og har vetorett, ettersom viktige beslutninger krever enighet fra Statoil.

Mener dere at Riksrevisjonen beskriver dette på en riktig måte?

Einar Steensnæs: Det vi har gitt uttrykk for, er at det var noe skjevt i styrkeforholdet når det gjelder f.eks. stemmegivingen i styringskomiteen. Vi har også vært kritiske

til at Statoil har vært prosjektleder og samtidig vært leder av styringskomiteen på CCM.

Når det derimot gjelder TCM, mener vi at avtalene som ligger til grunn for det prosjektet, har vært tilfredsstillende.

Abid Q. Raja (V): Jeg er på CCS, på fullskala ...

Disse utfordringene som blir beskrevet her – har dere sagt fra om dette til OED, til departementet?

Einar Steensnæs: Ja, det har vi.

Abid Q. Raja (V): Hva har deres reaksjon vært? Hvordan har de kontret dette og hjulpet dere til å komme i den posisjon at dere kunne ivareta statens interesser på en fullverdig måte?

Einar Steensnæs: Gassnovas oppgave er å gi råd til departementet. Det står i vårt mandat, og vi gir råd i tråd med den kunnskap, den innsikt vi har, og de vurderinger vi gjør. Det er departementet og regjeringens ansvar å fatte beslutninger, og vi vurderer ikke om disse beslutningene er gode eller dårlige.

Abid Q. Raja (V): Så deres råd og faglige vurderinger har, slik jeg forstår det, ikke blitt lyttet til, eller i alle fall ikke blitt fulgt opp, slik at det har blitt slik dere har ønsket?

Einar Steensnæs: Vi har forskjellig syn på Gjennomføringsavtalen og på de elementer i Gjennomføringsavtalen som vi mener kunne vært bedre sett fra statens side, men det betyr ikke at vi ikke har hatt de nødvendige verktøy til å utføre den oppgaven. Hadde vi vurdert det slik at premisene for å gjøre jobben vår som rådgiver og et forvaltningsselskap som skulle ta ansvar for disse prosjektene, manglet, er det klart at vi da måtte ha gitt beskjed. Men vi har påpekt svakheter uten at det har fratatt oss muligheten for å gjøre jobben vår.

Abid Q. Raja (V): Det er klart at innenfor det mandatet som er igjen, har dere klart å gjøre jobben, men slik dere optimalt sett gjerne skulle hatt det, har det ikke blitt.

Til et annet tema, men også noe til det samme: I hvilken grad ble deres faglige råd lyttet til av staten under avtaleinngåelsen i 2006?

Einar Steensnæs: Jeg tror jeg vil gi ordet til tidligere styreleder eller tidligere direktør.

Johan Nic. Vold: Det var jo lenge før Gassnova SF ble opprettet, slik at jeg har ingen kommentarer til tiden før det.

Abid Q. Raja (V): Var det slik at dere i det hele tatt var med? Var dere med i forhandlingene, eller var dere aldri innenfor forhandlingsrommet eller ble spurt om råd?

Bjørn-Erik Haugan: På det tidspunktet som ble sagt her, eksisterte ikke selskapet. Da var dette et forvaltningsorgan direkte underlagt Olje- og energidepartementet med

en bemanning på ca. fem personer. Jeg ble konsultert i forbindelse med forhandlingene, i forbindelse med spørsmål om teknologiens modenhet og til dels også når det gjaldt prosjektgjennomføring, men i liten grad når det gjaldt de kommersielle termene og sammenknytningen med utslippstillatelsen.

Abid Q. Raja (V): Hvis vi nå ser bort fra SF-delen, men ser på Gassnova-delen, var det slik at du var med på forhandlingene for staten?

Bjørn-Erik Haugan: Jeg var med på enkelte møter. Jeg var ikke en del av det faste forhandlingsteamet. Det var Olje- og energidepartementet, sammen med Miljøverndepartementet, som gjennomførte forhandlingene.

Abid Q. Raja (V): I en så stor og komplisert avtale som man skulle inn i, ville det ikke vært naturlig at dere var med på å bistå staten i dette?

Bjørn-Erik Haugan: Det kan ikke jeg kommentere. Det var departementets avgjørelse hvilke møter jeg deltok og ikke deltok i.

Abid Q. Raja (V): Ble dere skjøvet litt ut?

Bjørn-Erik Haugan: Det vil jeg ikke si. Vi var en fersk og ganske ny organisasjon på det tidspunktet, opprettet relativt kort tid før og under oppbygging med organisasjon. Jeg føler at vi ble konsultert i de spørsmålene vi hadde kompetanse på.

Abid Q. Raja (V): Hvordan ser du på det i ettertid – ettersom du sier at dere var inn og ut av forhandlingene, at dere var avhengige av om departementet ville ha deres råd eller ikke – når du hører Riksrevisjon og andre si at den Gjennomføringsavtalen ikke var det som skulle til, hvis målet først var fullskala?

Bjørn-Erik Haugan: Jeg tror at når man inngår forretningsmessige forhold, og dette er en forretningsmessig avtale, er det alltid slik at begge parter i ettertid kunne ønsket seg noe bedre. Det var departementet som gjorde de jevnlig godhetsvurderingene av den avtalen som lå på bordet, til like med det Statoil gjorde, slik at det er ikke min sak å vurdere det, sånn sett, fra statens side. Det er det departementet som må gjøre.

Abid Q. Raja (V): Nå ble utgangspunktet – 2006-avtalen – som det ble, men deretter var det jo noen andre avtaler som kom på plass. Har synspunktene dere har gitt uttrykk for overfor departementet i den prosessen – for jeg regner med at det har vært en del – medført at det er blitt slik dere har ønsket?

Einar Steensnæs: Generelt vil jeg si at vårt samarbeid med Olje- og energidepartementet har vært meget tett og meget nært. Vi føler at vi er blitt både lyttet til og brukt slik som intensjonen har vært. Siden jeg ble styreleder i

juli 2011, har jeg hatt jevnlig møter, ikke bare med embetsverket, men også med politisk ledelse og statsråden, så jeg må si meg meget godt fornøyd med måten vi har blitt lyttet til på og fått anledning til å gi direkte råd til både embetsverket og politisk ledelse.

Abid Q. Raja (V): Det er jo veldig fint at departementet har gode ører og lytter, men det jeg stiller spørsmål om, er om dere, når dere har gitt uttrykk for hva dere vil, om man da har fått det på plass, slik at dere har vært i den posisjon at dere har kunnet utøve kostnadskontrollen og være statens aktør?

Einar Steensnæs: Ja, det vil jeg svare et absolutt klart ja til. Hvis det motsatte hadde vært tilfelle – om svaret hadde vært nei – hadde jo det vært meget alvorlig. Da måtte jo både styre og administrasjon tatt opp til revisjon om en kunne ta ansvar for den oppgaven vi var blitt tildelt.

Abid Q. Raja (V): Men det er jo akkurat det du i sted svarte bekreftende på, at dere har hatt begrenset handlingsrom for å utøve kostnadskontroll på grunn av det skjeve styrkeforholdet opp mot Statoil, og at det har vært komplisert og vanskelig fordi Statoil har vært både prosjektleder, ledet styringskomiteen og alt det andre som vi var inne på tidligere, som Riksrevisjonen påpeker.

Einar Steensnæs: Ja, jeg bekreftet at det har vært forskjellige vurderinger i Gassnova i forhold til hvordan departementet anså dette. Den uenigheten har vi levd med, men jeg vil jo på en måte presisere at dette ikke har bidratt til at vi ikke har hatt nødvendig styring med prosjektene. Vi har påpekt svakheter, men det er noe helt annet enn å si at vi dermed ikke har hatt mulighet for å utføre vår oppgave. Det er ikke tilfellet.

Abid Q. Raja (V): Jeg ser at det i Riksrevisjonens rapport står at kraftvarmeverket ikke er optimalt tilrettelagt for CO₂-fangst. Bjørn-Erik Haugan har kommentert dette i BT tidligere. Hvorfor grep dere ikke inn og fikk dette tilrettelagt fra starten av?

Bjørn-Erik Haugan: Hvis jeg skal svare på det ... På det tidspunktet hvor Gjennomføringsavtalen ble inngått, var kraftverket ferdig planlagt med tanke på bygging. Ut fra en teknisk, industriell, ideell situasjon ville man planlagt kraftverk og fangstanlegg sammen. Det betyr ikke at det ikke er mulig å gjennomføre en etterinstallasjon, etterplanlegging, av et fangstanlegg sånn som er blitt gjennomført i dette prosjektet. Det var det jeg sa, at ut fra en ideell situasjon hvor man starter med en ledig tomt og planlegger og bygger de to enhetene integrert, så må man regne med at det er noen andre løsninger som blir valgt – og kanskje noen andre kostnader – enn om det hadde blitt planlagt sammen.

Abid Q. Raja (V): Så det burde ... Hvis Statoil la fram sin plan for å bygge kraftvarmeverk, og staten da krevde at dette skulle være CO₂-fangst og fullskala lagring, burde

man kanskje gjort noe om på disse planene slik at de var optimalt tilrettelagt, noe Riksrevisjonen påpeker at de ikke var, og slik du også uttalte, altså at kraftvarmeverket ikke var optimalt tilrettelagt for CO₂-fangst og -lagring?

Bjørn-Erik Haugan: Dette må vurderes i forhold til den forhandlingssituasjonen som både Stoltenberg og Helge Lund har redegjort for. Jeg har ikke så veldig mye å tilføye til det. Det er mulig å bygge et fangstanlegg på Mongstad tilknyttet det kraftverket som står der.

Abid Q. Raja (V): Siste spørsmål: Hvis man skrur tiden tilbake, Steensnæs – og eventuelt Nic. Vold – hva skulle vært gjort annerledes fra 2006 om målet først var å få på plass fullskalaanlegg?

Johan Nic. Vold: For det første vil jeg kanskje gjenta at det har vært en todelt utvikling – det å skape mer teknologi til glede for det store behov som er globalt innenfor CCS. Jeg tror ikke problemstillingen er at man gjorde noe galt isolert sett, men ambisjonen om å bygge på Mongstad, altså på et raffineri som var i drift, var en veldig krevende ambisjon. Etter mitt syn har vi nå fått frem at det ville vært for dyrt relativt til andre måter å gjøre dette på. Sånn sett synes jeg at det – isolert sett – er en god konklusjon, at vi kommer i en situasjon hvor vi ikke bygger et anlegg som er for dyrt. Hvorfor sier jeg det? Jo, det er fordi at jeg tror veldig sterkt at vi har viktige bidrag innenfor CCS. Hvis vi kommer med det første fullskalaprojektet, hvor enhetskostnadene er for dyre, så er det etter mitt syn et veldig dårlig signal til resten av verden.

Møtelederen: Takk. Da er saksordføreren tid ute, og vi går videre til Arbeiderpartiets representant, Are Helseth.

Are Helseth (A): Tusen takk. I denne saken presenteres vi på mange områder for ganske sprikende virkelighetsoppfatninger. Når det gjelder fullskala fangst av CO₂ på Mongstad, er uttrykk som går igjen «veldig komplisert», «vanskelig teknologi» og «vanskelig å oppskalere», og at det derfor er riktig å gå trinnvis fram, først med et testsenter. Så får vi høre fra Canada og Texas. Der har de gjort det lenge. Det går veldig bra. De får det til, og det er billig. Går det an å forklare – for en som ikke er teknolog – hvorfor dette kan være så forskjellig?

Tore Amundsen: Nå er det slik at anlegg som slipper ut CO₂, er veldig forskjellige. I Canada er det et kullkraftverk som slipper ut CO₂, i Texas er det et petrokjemisk anlegg. Det er i det hele tatt veldig få anlegg i verden med utslipp av CO₂ fra virksomheten, som i dag har installasjon av CO₂-fangst. Man må vurdere de enkelte anleggene for seg, men det vil alltid være slik – enten det er i Canada eller på Mongstad – at den som skal bygge ut et stort industrielt anlegg, og gjøre en investering på flere milliarder kroner, vil måtte være trygg på at teknologien man tar i bruk, er kvalifisert.

I 2006 var ingen slik teknologi kvalifisert. Man kjente

prinsippene for dette, man visste omtrent hva som skulle til, men man hadde ikke kvalifisert teknologien i tilstrekkelig grad til at man kunne gjennomføre et prosjekt med en akseptabel risiko. Etter som årene gikk etter 2006, ble det gjort mye utprøving og uttesting av slik teknologi rundt omkring i verden, ikke bare på Mongstad, men flere andre steder. Den teknologien som er tatt i bruk i Canada – og vel å merke, anlegget i Canada er ennå ikke i drift, det er under bygging fortsatt – ble også kvalifisert i disse årene.

Så dette vil være veldig forskjellig. Man må se på hvert enkelt sted for seg, og man må ha stor respekt for at dette er ganske ny teknologi – komplisert teknologi – og krevende å vurdere.

Are Helseth (A): Så går jeg til spørsmålet om aminer og kreftfare igjen, for der har vi også blitt eksponert for et veldig stort sprik. Jeg tror jeg siterer Bellona riktig når jeg sier at Bellona uttalte for komiteen at dette var en fiktiv historie, mens Statoil har sagt at de tar ingen risiko når det gjelder kreft. Er vi her utsatt for en reell faglig uenighet, slik som vi ser på alle samfunnsområder, også i medisinen av og til, eller er det forskjellig tolkning av en forevar-problematikk – og at man setter den veldig lavt?

Johan Nic. Vold: Jeg kan kanskje begynne. Jeg synes at det i det praktiske liv er forskjell på hva en industriell aktør som skal foreta en stor investering og stå ansvarlig for den, kan gjøre på det grunnlaget, og hva jeg og du og andre kan mene om noe. Så jeg synes faktisk at Statoil svarte bra og riktig på dette, etter min vurdering.

Når det gjelder Gassnova, fikk styret en grundig gjennomgang av disse problemstillingene fra organisasjonen. Vi ga også et tilsvarende svar til departementet 7. oktober, tror jeg det var. Én av konklusjonene der var at vi som Gassnova ikke hadde kompetanse til å gå imot de vurderingene som Statoil gjorde – vi var ikke satt opp på den måten. Vi føyer til at det var enda en grunn til å ha alternative prosjekter som skulle vurderes – men det er kanskje mer teknisk.

Bjørn-Erik Haugan: Jeg kan kanskje tilføye at kompetanse er viktig, men gitt konsekvensene av en feilbedømming av risikoen – som åpenbart, gitt at det var spørsmål om kreft, ikke ville være akseptabelt med staten i en sentral rolle – støttet vi anbefalingen om å forske videre på dette. Og vel å merke: Alle de som er blitt referert her i dag, ikke bare Statoil, pekte på betydelige kunnskapshull. Staten har støttet kunnskapsutvikling på dette området med betydelige midler og dermed redusert risikoen for denne type teknologi i ettertid. Det var en riktig beslutning.

Are Helseth (A): Dere har i testsenteret jobbet sammen med Statoil. Det har vært brukt mye av Statoils prosjektmetodikk. Det har blitt hevdet at den er så ekstrem og så omfattende for å få risiko helt ned mot null, og at det kan bidra til at kostnadene blir veldig høye. Vil dere si at denne prosjektmetodikken er for nøyaktig, for krevende, for ambisiøs?

Johan Nic. Vold: Jeg har hatt et langt liv i offshore-bransjen – og jeg har også lært at vi av og til ikke har vært krevende nok når det gjelder overskridelser, men det er klart at én forskjell er at i offshore-bransjen har vi en spesiell prosess som de fleste bruker, som er veldig avhengig av intern kvalifisering. Det har gjerne litt å gjøre med den voldsomme usikkerheten, eller ansvaret, en har når det gjelder HMS-delen, og det har litt å gjøre med betydningen av å få disse prosjektene på plass i tide. I kraftbransjen har man en annen modell, den er mye mer basert på å bruke leverandørene og gi dem ansvar. Det er to forskjellige måter å gjøre dette på, og det er klart at det er naturlig for Statoil å bruke sin prosjektstrategi.

Møtelederen: Da er tiden ute, og vi går over til Høyre og Michael Tetzschner.

Michael Tetzschner (H): Takk for det, leder.

Jeg har merket meg at på side 108 i forvaltningsrapporten omtales de rammebetingelsene som Gassnova måtte leve under:

«Gassnovas styre uttaler i intervju at finansieringsmodellen er uheldig og skaper spenninger i organisasjonen og at de flere ganger har tatt opp dette med Olje- og energidepartementet.»

Hva siktes det til her, mer detaljert? Og hva kom ut av denne kontakten som ble foretatt mot departementet, ikke bare én gang, men flere ganger?

Einar Steensnæs: Det som det siktes til her, er at Gassnova er satt opp slik at vi er avhengige av et betydelig antall innleide konsulenter for å kunne gjøre jobben vår. Da er det slik at når det gjelder prosjektene, er det større tilgang til administrative ressurser enn det en har i en fast stab. Det er klart at det skaper en forskjell i en organisasjon når en ser mulighetene for å få støttefunksjoner og følge opp alle behov som en har i et prosjekt, i forhold til i den løpende driften. Da blir det forskjeller på ressurstilgang mellom ansatte som sitter i kontorene så å si ved siden av hverandre. Det er én side av saken. Det andre er at Gassnova, for sin del, ser betydningen av å bygge opp kompetanse i eget selskap. I det konsulentene avslutter et prosjekt, tar de med seg den kompetansen de har bygd opp gjennom prosjektgjennomføringen, og forsvinner ut av selskapet. Det er de poengene vi har gitt uttrykk for overfor departementet – det at vi ønsker en større grad av fast ansatte, istedenfor å være avhengige av innleide konsulenter. Jeg håper, og vi ser vel spor av, at vi kanskje blir hørt på det punkt.

Takk.

Michael Tetzschner (H): Stoltenberg henviste også til at Gassnova hadde sendt en – skal vi kalle det – bekymringsmelding, eller i hvert fall et brev, som tok opp en rekke forhold som han anså som uheldige, når det gjaldt Gassnovas muligheter til å være en god representant for staten. Han sa også at det ble tatt hensyn til disse punktene. Han viste da til et konkret brev fra 20. januar – et år jeg ikke helt tar i farten nå – men er det en problemstilling dere gjenkjenner?

Jeg kan også legge vekt på at det er problematisk at det vises til dokumenter som ikke dokumenteres, men det er en problemstilling vi kommer tilbake til.

Johan Nic. Vold: Dette brevet fra 2011 står på side 17 i stortingsmeldingen – fullt gjengitt.

Michael Tetzschner (H): Og hvilke endringer var det som ble gjort, som følge av det brevet?

Johan Nic. Vold: Vår anbefaling i det brevet var å gjøre to ting. Det ene var å ha en utredning av flere alternativer enn Mongstad. Vi mente at regjeringen trengte andre prosjekter å måle Mongstad mot, for dermed å kunne se hvorvidt man brukte pengene på en riktig måte. Det andre var en anbefaling om dette teknologikvalifiseringsprogrammet som vi nå har fått resultatene av, disse 1,6 mrd. kr som er brukt, som det har vært referert til før i dag. Det var de to anbefalingene vi ga i det brevet.

Michael Tetzschner (H): Har Gassnova på noe tidspunkt overveid alternative modeller som kunne gitt de statlige interessene sterkere gjennomslagskraft?

Johan Nic. Vold: I drøftelsene med departementet har vi lagt fram flere synspunkter på andre måter å gjøre dette på. Det ene har vært å se på og å bruke leverandørmarkedet i større grad enn det som er vanlig i offshoreindustrien. Det ønsket departementet ikke.

Vi har også tatt til orde for at man kunne stoppe opp på Mongstad og se mer på resultater ved TCM før man gikk videre. Vi har sagt at det er mulig å bruke disse midlene på andre prosjekter på global basis, hvis hensikten er å være med og bidra til fullskala til lavest mulig kostnader.

Michael Tetzschner (H): På hvilket tidspunkt reiste dere problemstillingen at det kunne være aktuelt å stoppe opp på Mongstad?

Johan Nic. Vold: I samtaleprosessen sa vi at et av alternativene som man har, er å stoppe. Det var høsten 2010. Da fikk vi en klar tilbakemelding om hva staten ønsket å gjøre.

Møtelederen: Tiden er ute. Vi går til Fremskrittspartiet. Helge Thorheim – vær så god.

Helge Thorheim (FrP): Dette er et svært prosjekt og et interessant prosjekt, med stor oppmerksomhet. Når det også tas inn i en nyttårstale, blir det bare enda større og mer interessant.

Det var en skuffelse da man i fjor stoppet prosjektet. Vi har vært interessert i å få vite hvorfor det ble stoppet. Stoltenberg bekreftet vel i dag at det var økonomien som var avgjørende for å stoppe prosjektet. Har dere vært inne i bildet og anbefalt departementet/regjeringen å stoppe på grunn av økonomien i dette prosjektet, eller er det Statoil/departementet som har diskutert dette? Når jeg spør om det siste, er det fordi det har kommet fram også her at departementet og Statoil har hatt betydelig kommu-

nikasjon direkte – uten dere. Jeg oppfattet det i hvert fall slik – kanskje dere har vært med. Helge Lund sa her i dag at de hadde hatt direkte kontakt med departementet – jeg husker ikke om han sa regjeringen, men han sa iallfall departementet – der jeg også har vært med, sa han. Det er iallfall på et betydelig høyt nivå.

Tilbake til mitt spørsmål. Var dere rådgivere og anbefalte regjeringen å stanse dette i fjor?

Einar Steensnæs: Gassnova er rådgiver for departementet. Vi har gitt uttrykk for alt som er av utfordringer for fullskala Mongstad. Det har vært kjent. Johan Nic. Vold, tidligere styreleder, har for sin del uttrykt hva styret sa i hans tid. I min styretid har det vært tett oppfølging opp mot departementet, men styret i Gassnova og Gassnovas ledelse har vært innstilt på å fullføre fullskala Mongstad. Vi ser ikke på fullskala Mongstad som et isolert prosjekt, men som et steg 2 i et samlet prosjekt.

En får ikke det fulle tilfang av erfaringer og det en ønsker å oppnå, nemlig en teknologi som lar seg anvende kommersielt i global målestokk. En må teste dette ut i fullskala. Derfor har vi vært helt klare på hvor viktig det har vært å ha et fullskalaprojekt.

Kostnadene har vi forståelse for, de har vært veldig høye. Men ikke på noe tidspunkt har vi gitt et råd til departementet om at de skulle stoppe fullskala Mongstad.

Helge Thorheim (FrP): Ok.

Vi har vært litt inne på dette med incentiver. I avtalen ligger det et litt negativt incentiv for staten, i og med at Statoil har måttet ta risiko for overskridelser i prosjektet. Det negative incentivet ligger vel i, i den forstand, at Statoil kanskje vurderer kostnader litt høyt – for å være sikker på å ta høyde for alle kostnadene. I og med at det var kostnadene som veltet prosjektet, ifølge Stoltenberg, er dette et naturlig spørsmål: Har dere som rådgivere for departementet etterprøvd disse kostnadene – enten selv eller ved å bruke eksterne konsulenter – for å se på: Er disse 20–25 mrd. kr et riktig anslag, er det godt anslag, eller kunne det vært redusert betraktelig?

Johan Nic. Vold: Dette er et svært tema. Jeg får kanskje litt tid til å si litt – og kanskje flere vil si litt.

Jeg vil først begynne med å si at Gjennomføringsavtalen har vi flere ganger sagt ikke var helt optimal. Jeg vil bare gjenta at det var den man fikk laget. Vi kan ikke lage andre avtaler enn det noen kan forhandle om. Derfor sa jeg i min innledning: Det var denne som var grunnlaget. Så det tror jeg vi må legge der, for å være helt ærlig.

Når det gjelder selve – skal vi si – kostnadene for fullskala, tror jeg at det at vi skulle bygge på Mongstad, har vært en større driver enn selve avtalestrukturen. Det å gå inn på et raffineri som er i full drift, og forsøke å planlegge dette, er ikke det beste man gjør hvis man skal ta det første steget.

Det er kanskje riktig, for jeg har hørt det flere ganger i dag – 25 mrd. kr. Jeg tror det er riktig å minne om at det i den såkalte masterplanen kom fram – som vi har hørt før – en totalvurdering av det bredeste prosjekt som kunne

gjøres. Det fikk dette anslaget på 20–25 mrd. kr. Det var ekstremt høyt i forhold til andre typer prosjekter som vi hadde kunnskap om på den tiden. Det førte til en arbeidsprosess, en samordning og en strømlinjeforming av prosjektet, hvor man gikk tilbake til forpliktelsene som Statoil hadde fått i utslippstillatelsen. Dermed forsvant i realiteten de 25 mrd. kr, etter mitt syn. Nå er jo noe av dette etter min tid, men de forsvant.

Vi vet egentlig ennå ikke hva den endelige kostnaden skulle være, for nå var det et arbeid mot 2014, den såkalte DG2, hvor man skulle få det første nye budsjettanslag, og mot 2016, da man skulle treffe en beslutning. Men disse tallene har vi jo ikke – bare for å oppklare når det gjelder de 25 mrd. kr.

Møtelederen: Tiden er ute, Helge Thorheim, men dette er en veldig sentral problemstilling, så jeg tror Gassnova skal få snakke ferdig, uansett.

Einar Steensnæs: Jeg gir ordet til direktøren.

Møtelederen: Ok. Tore Amundsen – vær så god.

Tore Amundsen: Det er riktig som Johan Nic. Vold sier, at anslaget på 20–25 mrd. kr var et veldig grovt anslag, med stor usikkerhet. Statoil gjorde det, basert på utredningen i masterplanen, som tok sikte på CO₂-håndtering fra to kilder, raffineriet og kraftvarmeverket. Så forlot man den designen og konsentrerte seg om CO₂-håndtering på kraftvarmeverket.

Per i dag er det ikke gjort noe kostnadsanslag over den designen. Dette kostnadsanslaget skulle etter planen legges fram våren 2014, i forbindelse med en beslutning om valg av konseptteknologi. Man vet ikke i dag hva CO₂-håndtering på kraftvarmeverket ville komme til å koste.

I masterplanen ble det klart at kraftvarmeverket bare ville slippe ut ca. 500 000 tonn per år og ikke ca. 1 million tonn per år, som det ville ha gjort hvis begge turbiner gikk samtidig.

Kostnadene ved det anlegget man til slutt prosjekterte, måtte vi gå ut fra ville bli lavere enn de 20–25 mrd. kr. Til sammenligning kan det være interessant å vise til Gassnovas prosjektering av Kårstø. Kårstø er et gasskraftverk med et utslipp på 1 million tonn CO₂ per år, når det går – kraftverket har jo stått stille noen år. Gassnovas anslag for Kårstø var på ca. 10 mrd. kr.

Møtelederen: Helge Thorheim, jeg tror du må reservere oppfølgingen din til etterpå.

Da er det Kristelig Folkeparti. Hans Fredrik Grøvan – vær så god.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Takk for innledningene.

Dere har allerede vært inne på at det var krevende å utvikle ny teknologi for CO₂-håndtering samtidig som en bygde gasskraftanlegget, og at det kanskje var andre tilnærminger det var mulig å gjøre med tanke på den valgte måten. Hvordan ble dere møtt da dere stilte spørsmål ved denne måten å gjennomføre dette prosjektet på?

Bjørn-Erik Haugan: Jeg må nesten få lov til å – snakker vi nå om fullskalaanlegget, er det det du refererer til?

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Ja.

Bjørn-Erik Haugan: Jeg tror det er veldig viktig å understreke både det som Statoil sa, og det som er blitt sagt tidligere her, at dette prosjektet gjennomføres i henhold til avtalen etter en industriell modell. Det er en veldig systematisk og velprøvd arbeidsmetodikk hvor man lister opp en del problemstillinger og utreder dem med økende klarhet og tilsvarende økende klarhet på kostnader. Den metodikken er i ryggmargen på de selskapene, f.eks. Statoil. Vi måtte bare ta til etterretning at det er den metodikken Statoil benytter, som de bruker på alle sine prosjekter. Den fører med stor sikkerhet fram til et resultat.

Vi har i og for seg ikke hatt noen innvendinger mot den metodikken, men som Johan Nic. Vold var inne på tidligere, er det en ganske arbeidskrevende modell. Det er den måten oljeselskapene arbeider på. Hvis man hadde tenkt seg at her skulle man motivert Statoil til å jobbe etter en annen metodikk enn det selskapet normalt benytter, hadde man beveget seg ut i et terreng med en helt annen type risiko. Da måtte man kanskje hatt et prosjekt sammen med en annen operatør på et annet sted. Så det er en hypotetisk problemstilling. Så lenge man jobber med et slikt selskap, får man deres profesjonalitet på prosjektgjennomføringen.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Det har vært en del spørsmålsstillinger i løpet av dagen i dag om Statoil var reelt interessert i å få til en fullverdig renseteknologi, et fullskalaanlegg. Hva slags oppfatning har Gassnova av Statoils interesser når det gjelder å lykkes med dette prosjektet?

Einar Steensnæs: Vår oppfatning er at Statoil er et profesjonelt selskap som i alle sine prosjekter ønsker en god gjennomarbeiding, ønsker å være sikker på at risikoen er akseptabel, og at alle forhold – ikke bare det som går på økonomi, men også det som går på helse og andre typer risikoer – er vurdert på en skikkelig måte. Statoil arbeider etter en modell som tar høyde for dette, som en seriøs aktør på sokkelen. Den metoden og prosedyren de følger offshore, ønsket de også å følge på Mongstad, og det er det Gassnova tar til etterretning. Det er krevende, men det er Statoils måte å arbeide på.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Vi leser i denne undersøkelsen fra Riksrevisjonen at Gassnova hadde litt ulike roller før og etter masterplanen i 2009. Kan dere si lite grann om den rollen Gassnova hadde før Statoils masterplan kom? Hvordan var dere koblet på i den første perioden?

Bjørn-Erik Haugan: Da snakker vi fortsatt om fullskala?

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Ja.

Bjørn-Erik Haugan: Da var det slik at det første arbeidet – som Helge Lund sa – som Statoil var ensidig ansvarlig for, var å levere en masterplan, som skulle stå ferdig ved årsskiftet 2008/2009. Den kom i første kvartal 2009. Det prosjektet ble gjennomført av Statoils organisasjon. Deretter gikk vi inn i en samordningsfase hvor man i samarbeid mellom Statoil og Gassnova gikk gjennom de anslagene, de teknologiene og de valgene som var gjort her. Det førte jo i neste omgang til en forenkling av det arbeidsomfanget vi har hørt om tidligere, at man renserte på planene om å rense på raffineriet og konsentrerte seg om det utslippstillatelsen dreide seg om, nemlig kraftverket.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Dere har tidligere sagt at dere meldte fra til Olje- og energidepartementet om at rigging av Gassnova når det gjelder den rollen dere hadde bl.a. i dette prosjektet, ikke var optimal. Hva slags tilbakemelding fikk dere fra OED på framføringen av den vurderingen og den analysen?

Einar Steensnæs: Generelt er rollefordelingen mellom Gassnova og Olje- og energidepartementet slik at vi – uten noen forbehold – gir vår oppriktige mening og vurdering av alle forhold som går på disse prosjektene på Mongstad, og så er det Olje- og energidepartementet og regjeringen som tar beslutningen. Det forholder vi oss til uten at vi etterprøver eller har noen vurdering av om den beslutningen er god eller dårlig.

Møtelederen: Unnskyld, Hans Fredrik, da er tiden din ute.

Da går vi til Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen – vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Tusen takk, leder.

Til Johan Nic. Vold først: Forsto jeg deg rett i at det var feil å bygge fangst- og lagring av CO₂ på Mongstad etter at gasskraftverket var planlagt uten at fangst og lagring var med fra starten?

Johan Nic. Vold: Nei, det jeg forsøkte å si litt om, var hvis jeg skulle bygge et fullskalaanlegg. Vi har lært underveis at det å bygge det på et levende raffineri, ville være langt dyrere enn å bygge et annet sted. Det var grunnen til at vi anbefalte at man så på alternative prosjekter, slik at staten hadde flere valgmuligheter og kunne illustrere kostnadsforskjeller.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det var altså en vurdering på et senere tidspunkt enn det vi snakker om.

Til Steensnæs: Hvilke råd ga dere til OED som ikke ble fulgt, fram til det rådet dere ga om at dere skulle ha ja til fullskalabygging? Jeg kan gå tilbake til det. Hvilke viktige råd ga dere til OED som OED ikke fulgte, fram til det at dere ga det avgjørende rådet om å fullføre fullskala?

Einar Steensnæs: Nå får de andre utfylle med historien her, men i farten kan jeg ikke se at vi på noe punkt ikke har blitt hørt og fått gjennomslag for våre viktige råd.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men du sa i din første innledning at Gassnova hadde klare synspunkter på svakheter ...

Einar Steensnæs: Ja, det er noe annet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så vi snakker her om valører av ord som det egentlig er umulig for oss å håndtere, siden vi ikke kjenner det konkrete innholdet i det. Det ble ikke gitt sentrale råd fra Gassnova til OED som dere nå vil si at det hadde vært vesentlig at OED hadde fulgt?

Einar Steensnæs: Jeg skiller her mellom det vi ønsker oss som verktøy, altså som styringsverktøy, og innretninger for å gjøre jobben vår. Det er da med tanke på Gjennomføringsavtalen og hvordan vi så for oss at vi kunne ha spilt en bedre rolle i styringskomiteen, f.eks. å ha lederskapet i styringskomiteen for CCM, altså fullskala Mongstad, og kanskje også at stemmerettsreglene hadde vært utformet på en litt annen måte, gitt statens eierskap. Men når det gjelder rådene til selve prosjektene og framgangen og det som har å gjøre med de faglige rådene som Gassnova skal gi, kommer jeg ikke i farten på noe der Olje- og energidepartementet ikke har tatt våre råd til etterretning.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er altså ikke noen tvil om at dere følte dere som fullverdige og de viktigste rådgiverne til OED i denne saken?

Einar Steensnæs: Nei, det tror jeg må gå an å si. Vi følte at vi hadde øret, og at de lyttet til våre råd, men jeg var selvfølgelig klar over at gjennom Gjennomføringsavtalen var det også en kanal direkte fra Statoil inn til Olje- og energidepartementet. Så det var nok flere som var ørehviskere i de viktige avgjørelsene departementet skulle ta.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men unnskyld, nå må du velge om du er den viktigste, eller om det er noen andre som er viktigere. Jeg velger å minne om det første du sa, at dere var den viktigste, dere var troverdige, og det var ikke noe tvil om det.

Einar Steensnæs: Den som kan svare best på dette, Lundteigen, er jo departementet selv, når det gjelder hvem de anså for å være viktigst.

Per Olaf Lundteigen (Sp): De skal få svare når den tid kommer. Så kommer vi til spørsmålet om det var noe som kunne vært gjort annerledes. Da ble det sagt at dere sa en burde fullføre fullskala Mongstad. Dere ga altså et råd til departementet om å fullføre fullskala Mongstad. Var det riktig forstått?

Einar Steensnæs: Nei. Vi ble aldri spurt av departementet hvorvidt de skulle terminere fullskala Mongstad, eller om det burde fortsette.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men da sa dere vel hva dere mente om det, for dere er jo de som skal gi kvalifisert kunnskap til regjeringen?

Einar Steensnæs: I alle våre styrereferater – som jo sendes både departement, Riksrevisjonen og alle – står det at etter hvert styremøte er det orientert om hvordan vi jobber for å gjennomføre fullskala Mongstad. Det er altså ingen indikasjoner på at ledelse eller styre i Gassnova indikerte at nå synes vi at dette burde termineres.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så hvis dere hadde blitt spurt, hadde dere svart at en skulle fullføre, men dere ble ikke spurt, og dere tok ikke noe eget initiativ til å si at en burde gjennomføre fullskala?

Einar Steensnæs: Dette er komplisert, men for å si det sånn: Jeg har jo forståelse for departementets avgjørelse, for å si det slik ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, det har vi forstått!

Einar Steensnæs: Men du spør jo hypotetisk. Vi måtte få vite mer om hva som lå bak departementets begrunnelse, for å kunne gi et sånt råd. Men jeg har forståelse for ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Bare helt til slutt: Jeg forsto det sånn at Gassnova ikke kunne gå god for det kostnadsanslaget på 20–25 mrd. kr som det ble sagt. Jeg forsto Tore Amundsen rett angående det, gjorde jeg ikke? Dette var noe som skulle bli klart i løpet av 2014.

Møtelederen: Du må være veldig kort nå, Amundsen.

Tore Amundsen: Det er riktig at det ikke var lagt frem noe kostnadsanslag på det CO₂-håndteringsprosjektet som Statoil prosjekterte nå frem til 20. september i fjor.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Greit.

Møtelederen: Da går vi over til Sosialistisk Venstreparti og Karin Andersen.

Karin Andersen (SV): Utgangspunktet her er Riksrevisjonens rapport, som kommer med en rekke anbefalinger. Noen av dem er fulgt opp. Er det sånn at Gassnova oppfatter at prosjektet hadde gått annerledes hvis en hadde hatt et prosjekt som Riksrevisjonen ikke hadde hatt noen merknader til?

Einar Steensnæs: Det er ingen som melder seg til å svare her.

Karin Andersen (SV): Nei?

Einar Steensnæs: Dette er veldig teoretisk. Jeg vil vel ut fra min erfaring, den er jo begrenset til de 2 ½ årene jeg har vært styreleder, si nei til det. Det er i alle fall ikke gitt at dette ville hatt et annet utfall. Men det er klart at det har noe med tryggheten å gjøre. Vi har ingen indikasjoner på at prosjektet har blitt dyrere, at noe har vært forsømt, eller at det har vært andre mangler ved prosjektgjennomføringen på grunn av at vi ikke har hatt de posisjonene som vi i utgangspunktet kunne tenkt oss. Så svaret på ditt spørsmål, et teoretisk spørsmål, er vel nei. Det er det nærmeste jeg kommer.

Karin Andersen (SV): Så dere mener at det ikke har hatt avgjørende betydning for den situasjonen vi er i i dag?

Einar Steensnæs: Med min kunnskap, og hvis ikke andre langs rekken her har andre synspunkter, vil jeg si nei – det har ikke hatt noen avgjørende betydning.

Karin Andersen (SV): På morgenen i dag var Jens Stoltenberg her og sa at man nå i 2014 var ved et veiskille, fordi det var Mongstad-spesifikke utgifter knyttet til fullskala som nå kom, og at de – altså sett bort fra kostnads-estimatene som jeg skjønner at dere ikke har gått inn i – i så fall hadde begrenset overføringsverdi. Er dere enig i det, rent teknisk sett?

Tore Amundsen: Ja, det er riktig at vi står ved et veiskille. Det teknologikvalifiseringsprogrammet som ble gjennomført frem til i fjor høst, kvalifiserte fem teknologier, uavhengig av hvor de teknologiene skulle brukes – om de skulle brukes på Mongstad eller andre steder.

Fra og med i fjor høst og fremover vil man måtte prosjektere anlegget ut fra Mongstads forutsetninger. Da vil selvfølgelig den kunnskap som blir fremskaffet, være veldig knyttet til Mongstad og i mindre grad kunne anvendes andre steder. Den kunnskapen som er blitt fremskaffet gjennom dette programmet frem til i fjor høst, lar seg jo anvende i stor grad andre steder hvor man vil bygge CO₂-håndteringsanlegg, og bl.a. er det også gjort i dette kanadiske prosjektet. De har fått tilgang bl.a. på den kunnskapen som er fremskaffet rundt aminproblematikken.

Karin Andersen (SV): Under utspørringen av Bellona – jeg regner med at dere hørte på den – kom det også fram at det var gitt varslinger til Gassnova med ganske alvorlige anklager. Har dere noen kommentarer til det som ble sagt fra Bellona angående det?

Einar Steensnæs: Ikke noe annet enn at en del av de problemstillingene som Bellonas representant tok fram, har styret tatt tak i. Det er en mer kompleks problemstilling enn det som framkom, og det som også har vært kjent, tror jeg, utenfor Gassnovas ledelse og styret. Men som sagt er de forhold som bl.a. gikk på interne rutiner for kvalitetskontroll, anskaffelser, konsulentinnleie, habilitet – alt dette er det tatt tak i. Vi har hatt en egen revisjonsgjennom-

gang – en revisjon utenfor den faste revisor for Gassnova, som har bekreftet at dette nå er rettet opp i, og at rutinene er blitt forbedret. Jeg må vel kunne si i dag at den tvil eller uro det måtte ha vært i organisasjonen om disse forhold, nå er borte.

Karin Andersen (SV): Men har den kritikken som har kommet opp rundt styringen av prosjektet, vært relevant, som bl.a. Riksrevisjonen påpeker? Har kritikken i dette vært relevant sett i forhold til det vi nå sitter og diskuterer?

Einar Steensnæs: Riksrevisjonen har i sin rapport ikke rettet noen kritikk, de har bare tatt til etterretning at de svakheter som var i interne rutiner, nå er blitt rettet opp. De tar det til etterretning.

Bellonas beskrivelse kan jeg ikke si meg enig i.

Karin Andersen (SV): Hvis det da er litt tid igjen, så har ...

Møtelederen: Nei, det er dessverre ikke det.

Karin Andersen (SV): Nei, ok.

Møtelederen: Da er Miljøpartiet De Grønne siste parti ut. Rasmus Hansson – vær så god!

Rasmus Hansson (MDG): Takk, leder, og takk til Gassnova for at dere kom hit.

Stoltenberg sa i morges mer eller mindre ordrett at det er en dårlig idé å bruke 25 mrd. kr på et fullrenseanlegg på Mongstad, hvor man bare kan rense en halv million tonn. Dere sier nå at dette tallet, 20–25 mrd. kr nærmest er fordampet, ikke lenger er reelt. Og etter at den fordampingen har skjedd, har man altså fattet en beslutning om å stanse prosjektet. Så jeg har to spørsmål knyttet til dette, og det er fint om dere kan svare kort:

Ble det faktum at kostnadsanslaget på 20–25 mrd. kr ikke lenger var reelt, kommunisert til Stortinget? Og har dere noen formening om på hvilket grunnlag stopp-beslutningen ble fattet, ettersom man refererer til økonomi, men tallet ikke er reelt?

Einar Steensnæs: Begge spørsmålene dine bør rettes til den tidligere olje- og energiministeren, som kommer på torsdag, så vidt jeg vet, for begge forhold har med regjeringsbeslutninger å gjøre.

Rasmus Hansson (MDG): Et oppfølgingsspørsmål til det: Med forbehold om at jeg tydeligvis ikke forstår Gassnovas rolle helt, er jeg litt forbauset over at dere som rådgivende organ sentralt i dette veldig viktige prosjektet ikke aktivt tar opp et sånt forhold med statsråden.

Einar Steensnæs: Hvilket forhold tenker du på nå?

Rasmus Hansson (MDG): Jeg tenker på det faktum at det 20–25 mrd. kr-anslaget ikke lenger er reelt. Så blir det fattet beslutninger eller gjort vurderinger på økonomisk

grunnlag uten at man vet hva det økonomiske grunnlaget er.

Einar Steensnæs: Jeg vil bare si kort at jeg tror vårt syn på dette er kjent, også i Olje- og energidepartementet. Det er klart de 20–25 mrd. kr, som var anslått i masterplanen, bygde på, slik som administrerende direktør har gjort rede for, en helt annen total gjennomgang med to turbiner i varmekraftverket og en helt annen renseprosess. Og etter at det ble klart at varmekraftverket gikk for halv kapasitet, ville også anslaget blitt annerledes. Dette var helt klart både for Olje- og energidepartementet og for alle som var engasjert i dette prosjektet.

Rasmus Hanson (MDG): Ok.

Så til Johan Nic. Vold: Du påpekte at det er en dyr og dårlig idé å bygge et gasskraftverk for så å ettermontere fullskala rensing. SFT foreslo allerede i utgangspunktet at det skulle stilles krav om fullskala rensing fra dag én på gasskraftverket, som jo ville lagt til rette for at kraftverk og renseanlegg ville blitt bygd på en gang. Hvorfor ble ikke denne vurderingen gjort, eventuelt av dere, på et langt tidligere tidspunkt?

Johan Nic. Vold: Som jeg var inne på tidligere, ble Gassnova SF opprettet lenge etter at disse beslutningene var fattet. Så vi var ikke inne i den diskusjonen.

Rasmus Hansson (MDG): Men du ga uttrykk for at dette burde vært tatt opp på et senere tidspunkt i prosjektprosessen. Gjorde dere noe aktivt for å fremme det synspunktet?

Johan Nic. Vold: Jeg tror du har misforstått meg litt. Mitt poeng var at det å bygge på Mongstad, hvor det var et aktivt raffineri, var fordyrende, og det var på annenmanns grunn, det var fordyrende. Vår strategi og vår anbefaling, da vi ga anbefaling i forkant av stortingsmeldingen, var at vi må få fram alternative prosjekter, slik at staten har noe å måle pengebruken mot. For vi antok at det ville bli veldig dyrt, selv om vi ikke hadde det tallet som ligger midt mellom de 20–25 mrd. kr, og det tallet som skulle komme i 2014. Dessuten anbefalte vi at vi skulle fullføre dette programmet. Det som har skjedd siden den anbefalingen, er at det har vært brukt 1,6 mrd. kr på de resultatene som Tore Amundsen har redegjort for.

Rasmus Hansson (MDG): Ja vel, og til slutt: Mye av denne høringen går ut på å forstå hvilke insitamenter og også hvilket engasjement som har ligget bak forsøket på å komme i mål med det som jo har vært Norges uten sammenlikning største og mest ambisiøse miljøprosjekt, som hadde som formål å fange opp til 2 mill. tonn CO₂, som er bortimot 4 pst. av dagens norske CO₂-utslipp, og ville vært det suverent største klimatiltaket i Norge på lang tid – altså kjempeviktig rent klimapolitisk. Da er det litt forbausende å høre hvor fornøyd den ene aktøren etter den andre er. Det er forhenværende statsminister og Statoil, og du var muligens litt uheldig med uttalelsen, Vold, men du ga jo også

uttrykk for at det var stor stas at man hadde funnet ut at det ikke var noe lurt å bygge fullskala renseanlegg. Steensnæs uttrykte seg litt annerledes. Så jeg er litt forundret over at alle sentrale aktører er så fornøyd med resultatet.

Kan vi få Gassnovas vurdering av hva det betyr for utviklingen av norsk klimateknologi at dette prosjektet faktisk er blitt stanset?

Einar Steensnæs: Ja, jeg legger ikke skjul på at det er noe som mangler i denne betydelige norske satsingen på CCS-teknologi når nå fullskala Mongstad er terminert. Men så har da også både den avgåtte regjering og den nye regjeringen forsikret om at dette ikke betyr at en har gitt opp et fullskalaprojekt. En må bare finne en annen lokalitet for å gjennomføre dette. Det betyr at en blir satt noe tilbake. Vi var jo godt på vei til å få et kostnadsanslag, og det skulle gjennomføres et stortingsvedtak i 2016 som skulle beslutte dette. Nå er vi ikke tilbake til scratch, jeg vil understreke det. Disse pengene vi har brukt på planlegging i Mongstad-prosjektet, er på ingen måte bortkastet. Vi har gjort verdifulle erfaringer, men det er klart vi er tilbake hvor vi må lete etter alternative steder. Og da er det bare slik at vi i Norge har veldig få alternativer som på samme måte gir en fornuftig anvendelse av denne CCS-teknologien. Derfor må vi tenke innenfor Norge, men også utenfor Norge for å få dette til. Det er på en måte der vi står nå, og vi venter på en avklaring fra Olje- og energidepartementet om hva de tenker. Hvilke oppgaver, hvilket oppdrag får Gassnova nå? Vi er veldig ivrige etter å komme i gang. Vi ser at uten et fullskala prosjekt oppå dette test-senteret har vi på en måte ikke gjennomført det store månelandingsprosjektet.

Johan Nic. Vold: Bare ...

Møtelederen: Bare et øyeblikk, Vold. Vi har gått godt over tiden på disse spørsmålene, men det er fordi det er gode spørsmål og viktige svar. Derfor har jeg tillatt det. Så nå får Vold lov til å svare relativt kort. Det er viktig at vi hører tidligere styreleder på dette. Så går vi over på en kort spørreunde deretter. Vær så god, Vold.

Johan Nic. Vold: Jeg skal være veldig kort. Jeg synes ikke at det er stas. Jeg synes bare – gitt fakta – at det er en klok vurdering ikke å treffe den beslutningen nå hvis kostnadene er for høye, relativt til det vi trodde den gangen. Blant annet er det jo slik at driftsforutsetningene for gasskraftverket har endret seg enormt. Derfor har mitt syn vært at det er ekstremt viktig for Norge – i tillit til TCM, som jeg har mye større fidus til enn jeg hører at du har – at et slikt første anlegg, som vi er med på å støtte uansett hvor det er, må være en «godnyhet». Det må gjøre at andre aktører sier at vi er på rett vei. Nyheten som kommer, må ikke være at dette blir altfor dyrt. Jeg vil faktisk at det skal lykkes, jeg! Så jeg er litt lei meg for den måten du uttrykte deg på.

Møtelederen: Da har vi, som jeg har sagt, fått mange spørsmål og mange verdifulle svar. Derfor korter jeg nå litt

inn på denne spørreunden. Da er det korte spørsmål og korte svar hvis det er mulig, for å si det sånn.

Jeg begynner med Abid Raja. Vær så god.

Abid Q. Raja (V): Takk komitéleder. Jeg tror at det i den viktige runden mellom Helge Thorheim og Tore Amundsen ble sagt noe som ikke var helt rett. Jeg er helt sikker på at det ikke var bevisst, Amundsen, men du refererte altså til masterplanen som viser at kostnadsanslaget for både kraftvarmeverket og crackeranlegget for fangstanlegget er 25 mrd. kr. Men vi i Stortinget forholder oss også til en melding til Stortinget av 4. mars 2011, og jeg siterer at basert på dagens informasjon er

«foreløpig, grovt investeringsestimat for fullskala fangst, transport og lagring av CO₂ fra kraftvarmeverket på Mongstad på i størrelsesorden 20–25 mrd. kroner.»

Det samme gjengis i innstillingen. Da har man altså gått bort fra raffineriet, og man har i tillegg lagt på transport og lagring. Det er viktig at det blir sagt, så det ikke blir liggende som en feilinformasjon, så jeg bare retter på det.

Det andre er at Riksrevisjonen ikke estimerer dette til 1,6 mrd. kr, men fram til 2012, sier Riksrevisjonen, har planlegging og fullskala fangst på Mongstad og Kårstø med løsning for transport og lagring til sammen kostet 1,9 mrd. kr. Så kan man legge til kostnadene for 2013, og da har vi kanskje bortimot 2 mrd. kr.

Spørsmålet mitt er veldig kort og dreier seg om disse dokumentene, som nå i siste runde ble oversendt til kontrollkomiteen, som vi har bedt om innsyn i. Hvorfor ble det besluttet å be om å holde to av disse dokumentene hemmelige for oss og at vi skal ha taushetsplikt om dette?

Tore Amundsen: Ja, det kan jeg svare på. Det er to ...

Møtelederen: Ja, kan du svare på det? Vil du svare på det?

Tore Amundsen: Ja, jeg kan og vil svare på det.

Møtelederen: Ja, men da får du straks tillatelse til det hvis du vil det. Vær så god.

Tore Amundsen: De to rapportene inneholder noe kommersiell, konfidensiell informasjon fra Statoil som vi ikke kunne tillate at tilflytter offentligheten. Vi har i dag gått igjennom disse rapportene og sladdet ut den informasjonen som er konfidensiell, og de rapportene er nå oversendt departementet, slik at de kan ekspederes videre til komiteen.

Møtelederen: Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): I mitt spørsmål i stad fikk jeg et svar fra Tore Amundsen som jeg synes var direkte oppsiktsvekkende. Derfor har jeg behov for å avklare om jeg har forstått det rett eller ikke. For da regjeringen nå terminerte prosjektet, har Stoltenberg bekreftet at det var disse

20–25 mrd. kr. Som han sa, kan vi ikke drive rensing av en halv million tonn til 20–25 mrd. kr.

Hvis jeg oppfatter deg rett, sa du at det konseptet, som gjaldt 20–25 mrd. kr, egentlig var forlatt. Vi vet ikke kostnadene på det konseptet som eksisterer. Er det rett forstått? For hvis det er rett forstått, da synes jeg det er oppsiktsvekkende at regjeringen har tatt den avgjørelsen om et konsept med tilhørende kostnad som ikke lenger eksisterer.

Møtelederen: Med Steensnæs' tillatelse snakker Amundsen. Ja, Amundsen.

Tore Amundsen: Det er riktig som Raja korrigerer dette. I stortingsmelding nr. 9, tror jeg det var, ble tallet 20–25 mrd. kr for fangst, transport og lagring brukt for kraftverket alene. Da la man til grunn de kostnadsanslag som opprinnelig ble utarbeidet i forbindelse med masterplanen. Men dette var jo anslag med betydelig usikkerhet, og etter den prosjektgjennomføringsmodell som Statoil har fulgt, skulle det utarbeides et sikrere kostnadsanslag våren 2014 i forbindelse med beslutning om valg av teknologi og konsept. Hva det ville bli, vet vi jo ikke i dag. Men det vi vet, er at det anslaget som Stortinget ble informert om, selvfølgelig var beheftet med betydelig usikkerhet. Så må vi gå ut fra – ut fra det vi vet og visste den gangen – at det er godt mulig at det anslaget som var planlagt lagt frem i 2014, ville vise at dette uansett ville bli meget kostbart i forhold til det CO₂-volumet som kraftverket slipper ut i dag.

Møtelederen: Jeg anser dette som så vesentlig at Thorheim får oppfølging.

Helge Thorheim (FrP): Jeg har lyst til å spørre litt til, for Vold sa at han syntes det var en riktig beslutning som nå var fattet, at man må se etter et annet sted nå. Men dersom man hadde det nye kostnadsanslaget, la oss si at det hadde blitt en vesentlig lavere sum, kanskje Mongstad fortsatt vil være et godt sted å hente ut den CO₂-mengden – har dere kommet så langt at dere i deres hoder mer eller mindre har forlatt Mongstad når det gjelder CCS?

Einar Steensnæs: Som jeg sa i mitt tidligere innlegg, har styret i Gassnova og ledelsen i Gassnova hele tiden lagt til grunn at CCM, altså fullskala Mongstad, skulle gjennomføres. Hele tiden fikk Olje- og energidepartementet våre informasjon, våre vurderinger om kompleksitet, om kostnader osv. Det er departementets og regjeringens – skal vi si – prerogativ å ta beslutningen: Står denne kostnaden og disse risikoene i forhold til hva en oppnår? Den avgjørelsen tar en ikke i Gassnova, den tar en i regjeringen. Men som sagt, alle de opplysninger og alle de forhold som kunne influere på regjeringens avgjørelse, hadde departementet. Så har jeg for min del sagt at jeg har forståelse for at den avgjørelsen ble tatt, men samtidig har jeg behov for å uttrykke at da er det noe som mangler i den totale satsingen.

Michael Tetzschner (H): Bare for å oppsummere: Masterplanen i sin tid, med den prislappen som har vært gjentatt her – 25 mrd. kr – omfattet altså de tre komponentene kraftvarmeverket, raffineriet og cracker. Det er kanskje ikke helt presist i dag å argumentere for den gamle prislappen, når fullskala for lengst er «nedskalert» til bare å omfatte kraftvarmeverket. For det var vel også det som var situasjonen da man tok beslutningen om å stoppe nå, at det bare var rensing av kraftvarmeverket tilbake, for da var også raffineriet ute. Så vi har altså «nedskalert» underveis. Jeg vil bare få en bekreftelse på det.

Det andre jeg vil spørre om, er: Hadde Gassnova noen bemerkninger til at konsesjonskravene ble frafalt i 2010?

Johan Nic. Vold: Vi var ikke inne i den prosessen egentlig direkte som styre.

Bjørn-Erik Haugan: Det er ikke konsesjonen, det er utslippstillatelsen for å være helt presis. Den var knyttet til oppstart av kraftverket i 2010, slik at det var på det tidspunktet den måtte endres. Beslutningen om å endre prosjektomfanget ble tatt i tilknytning til behandlingen av masterplanen, altså tidligere. Så 2010 blir et viktig tidspunkt, for det er det tidspunktet man faktisk er nødt til å justere utslippstillatelsen.

Møtelederen: Da har vi to til – det er Lundteigen og Rasmus Hansson – og så er vi ferdige med denne spørserunden.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Steensnæs sa at alternative steder i Norge måtte vurderes med tanke på fullskala, og det var få. Hvor har vi alternative steder i Norge?

Einar Steensnæs: Det er muligens direktøren som kan svare på det, men vi har hatt et program for det som heter prosjekter utenfor Mongstad. Der endte en opp med tre interessante prosjekter, to på gasskraftverk som ennå ikke er bygd – ett i Hammerfest og ett i Møre og Romsdal – og så har vi sementverket i Brevik.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Greit. Så til Johan Nic. Vold: Jeg spurte Steensnæs i stad og han svarte på sin måte på spørsmålet, men kan du også svare? Hvilke råd ga dere fra Gassnova som ikke ble fulgt av OED?

Johan Nic. Vold: Tidligere i høringen sa jeg bl.a. at vi sa til departementet at man kunne vurdere en leverandørbasert modell, mer lik den som kraftselskapene bruker. Dog mente vi at denne ikke kunne benyttes med mindre Statoil som prosjektoperatør var enig i dette. Og så fikk vi, som jeg også sa i innledningen min, beskjed om at departementet ønsket å beholde det avtaleverket som var i gjennomføringsavtalen.

Møtelederen: Da er det Rasmus Hansson, og så er det Are Helseth.

Rasmus Hansson (MDG): Takk. Jeg forstår det sånn at det er betydelig interesse for teknologiutprøving på teknologiseret på Mongstad, men at man ikke har lyktes å få inn flere aktører på eiersida etter Sargas. Er det riktig? Du får korrigere dette hvis det er feil. Og så forstår jeg det også slik at oljeindustrien er godt representert blant dem som er interessert i teknologiutprøving, mens kraftsektoren ikke er det. Denne teknologien er jo tross alt primært utviklet med sikte på – i hvert fall er argumentasjonen slik – å løse klimaproblemer i kraftsektoren. Kan dere kommentere det?

Einar Steensnæs: Jeg gir ordet til direktøren.

Møtelederen: Vær så god, Amundsen.

Tore Amundsen: Det er riktig at etter 2010, da Sasol – ikke Sargas, men Sasol – kom inn på eiersiden, har vi gjort mange anstrengelser for å få inn flere eiere. Og så har vi vært spesielt interessert i å få inn energiselskapene i Europa. Men som kjent strir energiselskapene i Europa med store økonomiske problemer på grunn av endringene i energimarkedet i Europa, særlig som følge av økonomikrisen. Mange av dem har hatt sine egne CCS-program, Vattenfall f.eks., men det har ikke lyktes oss i å få dem med, rett og slett fordi de har hatt store egne økonomiske problemer.

Derimot har vi lyktes veldig bra så langt med å få interesse fra teknologileverandører i å bruke TCM. Det er ikke riktig som Bellona sa her i formiddag, at det er liten interesse for TCM. I øyeblikket forhandler TCM om videre bruk av det eksisterende aminrenseanlegget, og vi har fått innmeldt interesse fra 14 ulike teknologileverandører om å bruke ledig areal og tilgjengelig infrastruktur på TCM til å teste ut nye teknologier. Så det er stor interesse for teknologiseret, og det vil helt sikkert kunne være i bruk i mange år fremover.

Are Helseth (A): Et kort spørsmål helt til slutt: I den perioden vi snakker om, har Gassnova stilt til rådighet riktig mengde ressurser og hatt muligheten til å bygge en organisasjon som passer for oppgavene?

Einar Steensnæs: Ja, det tror jeg at jeg kort kan si ja til, men som sagt har Gassnova ønsket seg en annen profil, en bedre balanse med tanke på innleide konsulenter. Konsulenter må en alltid ha for å få nødvendig fleksibilitet i forhold til arbeidsmengde. Men vi ønsker oss – det er ikke til å legge skjul på og vi har gitt uttrykk for det overfor departementet – en oppbygging av kompetanse i eget selskap gjennom egne ansatte og redusere antall innleide konsulenter.

Møtelederen: Da er utspørringen over og Vold og Steensnæs kan komme med noen korte merknader på – skal vi si – inntil maksimalt 2 minutter hver.

Johan Nic. Vold: Jeg skal være veldig kort. For det første vil jeg bare si at da jeg var styreleder og holdt fore-

drag om totaliteten, sa jeg ofte at i mitt bilde er det TCM som er månelandingsprosjektet, det er der vi skal utvikle ny teknologi. Jeg håper at dere på Stortinget gjennom denne høringen og dette besøket har fått litt større forståelse for betydningen av CCS, og at vi alle må løfte for å få den videreutviklingen som de fem milliardene fortjener.

Det andre er: Når jeg har hørt på debatten tidligere i dag, vil jeg kanskje nevne en liten ting som ikke er en oppsummering, for det vet jeg at Steensnæs vil gjøre: I min tidligere inkarnasjon, som leder for Shell-gruppen i Norge, startet vi et stort prosjekt på Draugen, ikke en studie av mulige ting som jeg har hørt om tidligere, men et svært prosjekt med 40–50 mennesker som skulle forsøke å knytte et anlegg på Haltenbanken til å initiere i Draugen for å øke produksjonen. Det fikk vi ikke til, etter å ha brukt utrolig store ressurser. Og det bare illustrerer litt av det som også Kjell Pedersen sa – den veien er utrolig vanskelig å gå, særlig på eksisterende felt. Blant annet måtte vi bygge om hele plattformen, for den er jo ikke bygd for den korrosjonsutsettelse som CO₂ gir. Så må du simulere i hvilken grad du får ekstra oljeproduksjon, og så må du være så sikker på den simuleringen at du faktisk kan legge de ekstra verdiene til grunn.

Så det å gå inn på eksisterende felt offshore og gjøre ekstra utvinning basert på CO₂, er utrolig komplisert. Det er veldig lett på land i Texas.

Møtelederen: Steensnæs, vær så god.

Einar Steensnæs: Takk.

Det har jo vært veldig mye fokusering på problemstillinger og på utfordringer. Kritiske spørsmål har blitt stilt gjennom denne dagen til ulike instanser. Og sånn må det være. Det er jo det som Stortinget skal passe på.

Det er klart at Gassnova står sentralt. Vi har ansvaret for forvaltningen av ganske store midler på vegne av det norske samfunnet. Det er et ansvar vi er oss veldig bevisst. Vi skal bruke pengene på en forsvarlig måte, og vi skal kunne gjøre rede for dette. Så har det ikke gått riktig sånn som en hadde håpet, og tidsplaner er ikke blitt holdt. Alt dette er relevant med tanke på den høringen som skal gjennomføres, og det er viktig at alle kort kommer på bordet.

Men så er det også viktig at en nå ikke skyller barnet ut med badevannet. Det vil si at en fastholder at CCS vil være viktig for at de viktige klimamålene som Norge for sin del har satt, og som også passer inn i en internasjonal, en global, satsing, ikke blir glemte, og at den ikke blir nedprioritert som følge av dette.

Denne satsingen har gitt Norge anerkjennelse. Det er mye positivt – som dessverre kanskje ikke har fått samme oppmerksomhet i dag, naturlig nok – med den norske satsingen. For den har vært betydelig, og vi er internasjonalt anerkjent for denne satsingen. En ser hen til Norge i en situasjon hvor mange av landene som hadde djerpe planer for satsing på CCS, ikke kan gjennomføre dem, rett og slett av finansielle grunner. Da står Norge i en annen situasjon, og jeg trenger ikke å detaljere det.

Utfordringen framover vil ikke være mangel på tekno-

logi. Teknologien er til stede. Utfordringen framover vil først og fremst være finansielt – å finne penger. Norge har både pengene og teknologien – og viljen, tror jeg. Og det er det siste som er det aller viktigste – som jeg nesten legger inn som en appell – den politiske vilje til fremdeles å satse på CCS. Takk.

Møtelederen: Da uttrykker jeg på vegne av hele komiteen en takk til Gassnovas styreledere, nåværende og tidligere, og nåværende og tidligere direktører for alle svarene de har gitt. Dette tar vi med oss i det videre arbeidet.

Nå er vi selvfølgelig godt på overtid i forhold til vårt eget skjema, men det må være slik for at vi skal kunne få de riktige svarene. Jeg kjører ikke klokken så hardt.

Da er det rett og slett slik at vi nå tar pause fram til klokken er fem. Vi tar siste bolk – SINTEF og deretter Miljødirektoratet.

Høringen ble avbrutt kl. 16.43.

Høringen ble gjenopptatt kl. 17.00

Høring med SINTEF ved klimadirektør Nils A. Røkke og Miljødirektoratet ved direktør Ellen Hambro

Møtelederen: Da er kl. 17, og vi er klare til å fortsette høringen.

Vi skal nå høre SINTEF og Miljødirektoratet – dere er hjertelig velkommen. Fra SINTEF møter klimadirektør Nils A. Røkke – velkommen til deg, og fra Miljødirektoratet møter direktør Ellen Hambro – velkommen til deg.

Det er også to bisittere fra Miljødirektoratet. Det er Benedikte Strøm, som er seniorrådgiver, og Harald Sørby, som er seksjonsleder. Hjertelig velkommen også til dere.

Jeg er forpliktet til å komme med noen formaliteter i henhold til Stortingets forretningsorden. Det er å si at dere er invitert til å holde en innledning på 5 minutter hver, dvs. at Nils A. Røkke og Ellen Hambro har 5 minutter hver. Deretter starter utspørringen. Den foregår på det viset at sakens ordfører, som er Abid Q. Raja, som sitter her, har 10 minutter til disposisjon. Så er det representanter for de forskjellige partiene som har 5 minutter hver til disposisjon. Jeg gjør oppmerksom på at den enkelte spører selv disponerer sin tid. Det er altså ikke jeg som gir ordet fram og tilbake; det er vedkommende selv som disponerer tiden. Det er bra om spørsmålene og også svarene er kortest mulig, da rekker vi mest mulig.

Så noen praktiske ting. Det er en lampe her som det ikke alltid er like lett å følge med på, men den lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden. Det gjelder for oss på denne siden av bordet og også for dere på den andre siden av bordet. Pass på dette med mikrofonene, for dette «streames». Jeg vet ikke om fjernsynsstatjonene fortsatt er med oss – det tror jeg ikke – men i alle fall er «stortingsstreamingen» i gang, så det er av den grunn viktig at man sluk-

ker og setter på denne lampen, slik at lyden går ut på en ordentlig måte.

Dette var mest formaliteter. Dernest er en viktig ting å si at hvis dere vet at dere skal si noe som er fortrolig eller hemmeligstempelt, og som har betydning for saken, plikter dere å gjøre komiteen oppmerksom på det, slik at komiteen kan håndtere saken hvis situasjonen skulle kreve det.

Da er vi igjennom det som er av viktige formaliteter, og jeg foreslår at vi starter med Ellen Hambro – vær så god.

Ellen Hambro: Takk skal du ha.

Jeg tenkte jeg kort bare skulle innlede om vår rolle og befatning med saken, og med «vår» mener jeg SFT, Klif og Miljødirektoratet – vi har hatt tre forskjellige navn i løpet av denne perioden.

SFT er både regulerende myndighet etter forurensningsloven og rådgiver for Miljøverndepartementet. Vi mottok en søknad fra Statoil om utslippstillatelse til kraftvarmeverket i 2005, og siden kraftvarmeverket er omfattet av kvotesystemet, hadde Statoil krav på å få tillatelse til de kvotepliktige utslippene. Spørsmålet som var til behandling, var om det skulle stilles vilkår om CO₂-fangst i tillatelsen. Myndigheten til å stille et slikt krav er ikke delegert til SFT, det lå til departementet, men i henhold til en retningslinje skulle vi avgi innstilling til departementet i slike saker og redegjøre for økonomiske og tekniske muligheter for CO₂-fangst og presentere ulike alternativer og kostnader.

I august 2006 avga SFT en slik innstilling, der vi anbefalte at det ble fastsatt et krav om CO₂-håndtering fra den dagen kraftvarmeverket ble satt i drift. Hovedargumentet vårt da var at klimautfordringen var så alvorlig at det var viktig å unngå nye store punktkilder i Norge, dessuten at det var viktig å stimulere til utvikling og implementering av ny teknologi for CO₂-håndtering.

I vår anbefaling til departementet vurderte vi også muligheten av å igangsette kraftvarmeverket før fangstanlegget. Vi pekte på noen argumenter for det – bl.a. at det ville gi energieffektiviseringsgevinst for raffineriet, og dessuten ville det gi en positiv effekt på kraftforsyningen i området, men vi anbefalte det likevel ikke, fordi vi påpekte at det i så fall ville være en reell mulighet for at CO₂-fangst ikke kom på plass som forutsatt. I vår anbefaling til departementet ga vi også tydelig uttrykk for at man måtte ta høyde for at en realisering av CO₂-håndtering kunne vise seg å bli mer kostbar og ta lengre tid eller på annen måte bli mer krevende enn det vi la til grunn i anbefalingen i 2006. Etter det har vi hatt en litt mer tilbaketrasket rolle. Vi har vært konsesjonsmyndighet etter forurensningsloven for testsentret. Et fullskalaanlegg ville også måtte hatt en utslippstillatelse fra oss, og det å sikre tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om aminer har hele tiden vært en prioritert oppgave for oss som forurensningsmyndighet.

Vi har også vært rådgiver for departementet underveis i marsjen, men har hatt en mer tilbaketrasket rolle, fordi Gassnova ble opprettet for å ha en slik sentral bistandsfunksjon for regjeringen, men medarbeidere hos oss deltok i perioder – særlig fram til våren 2009 – i noen møter, i kontakt med departementet, sammen med energimyndig-

hetene og Statoil. Vi har også uttalt oss konkret bl.a. i aminospørsmålet.

Miljødirektoratet er også konsesjonsmyndighet hva angår lagring av CO₂. Riksrevisjonen har påpekt i sin rapport at det juridiske rammeverket for transport og lagring ikke er avklart, og gir i rapporten uttrykk for at avklaring av dette var en vesentlig forutsetning for å realisere fullskala-prosjektet. Til det vil jeg bemerke at de to fangstanleggene som finnes i Norge i dag, Sleipner og Snøhvit, har tillatelse fra oss med hjemmel i forurensningsloven. Vi regulerer både krav til overvåking, injisering, kontroll og rapportering på den lagringen, slik at dersom testsentret skulle ha lagret den fangede CO₂, eller dersom fullskalaanlegg var kommet på plass, ville vi ha kunnet regulere lagringen av CO₂ med hjemmel i forurensningsloven. Så mangelen på implementering av lagringsdirektivet fra EU ville ikke vært til hinder for å kunne regulere det på en tilfredsstillende måte, og i en slik tillatelse ville vi sett hen til bestemmelsene i lagringsdirektivet. Det tror jeg både Gassnova og Statoil var klar over, så slik sett tror jeg ikke den juridiske hindringen har vært vesentlig i sammenhengen.

Takk.

Møtelederen: Tusen takk.

Vær så god, Nils A. Røkke.

Nils A. Røkke: Komiteleder, saksordfører, medlemmer: Takk for denne muligheten til å gi våre vurderinger om fangst og lagring av CO₂ til komiteen.

I SINTEF har vi arbeidet med CO₂-håndtering helt siden midten av 1980-tallet. Vi ser på oss selv som pionerer med hensyn til ideen om å lagre CO₂ i en klimasammenheng. Sammen med NTNU, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, har vi lenge hatt internasjonalt ledende forskningsmiljøer på dette området. Vi deltar i og leder flere store internasjonale forskningsprogrammer innenfor dette området, finansiert av bl.a. EU, Norges Forskningsråd, Nordisk råd, Toppforskningsinitiativet og norsk og internasjonal industri.

Innledningsvis vil jeg gi honnør til både den forrige og den nåværende regjeringen for en ambisiøs satsing på CO₂-håndtering. En høy ambisjon på dette området er viktig og nødvendig.

Vår rolle er å drive forskning og teknologiutvikling. Vi har ingen spesiell kunnskap om avtalemessige eller juridiske forhold knyttet til CO₂-håndteringsprosjektene i Norge. På disse områdene kan vi ikke tilføre høringen noen nye punkter. Vår kompetanse er teknologi og forskning. Vi kjenner og er i forskningsfronten på et bredt område innenfor energi- og klimateknologi, ikke bare CCS. Fra dette ståstedet er det SINTEFs klare vurdering at verden er avhengig av å lykkes med denne teknologien, og den må tas i bruk over hele verden. Vi må satse massivt på energieffektivisering, som har vært diskutert tidligere i dag, og fornybar energi, men fossil energi vil være en viktig del av energimiksen i verden i flere tiår framover. Det må vi ta inn over oss.

Vi har det også slik at mye industri er avhengig av produksjonsprosesser som gir utslipp av CO₂, og her er CCS

den eneste løsningen vi kan tenke oss, faktisk. Det er derfor avgjørende at vi lykkes med CO₂-håndtering for å redusere globale utslipp av klimagasser.

Norge har satset tungt innenfor CCS. Vi har ambisiøse myndigheter og ledende miljøer innenfor forskning, oljeindustri og leverandørindustri. Statoil etablerte fullskala CO₂-lagring fra Sleipner allerede i 1996 og fra Snøhvit i 2009. Vi har særlige forutsetninger og interesser knyttet til fangst, transport og lagring av CO₂ fra naturgass.

Å utvikle konkurransedyktig teknologi og systemer for fangst, transport og lagring av CO₂ er vanskelig.

CCS kan i dag tas i bruk i full skala, og det skjer ved flere anlegg, som har vært diskutert her i dag. Men det kreves mer forskning, mer utvikling, mer testing og praktisk drift i ulik skala. Vi trenger en betydelig kostnadsreduksjon, og vi trenger å etablere verdikjeder som gjør det lønnsomt å drive med CO₂-håndtering. En enkel analogi: Vaskemaskinen fantes på 1950-tallet, men utviklingen har gitt oss atskillig bedre vaskemaskiner. Sånn er det med CCS også.

Et typisk utviklingsløp for industriell teknologi omfatter idéfase, forskning og utvikling, oppskalering fra laboratorium til piloter og demonstrasjonsanlegg til kommersiell teknologi. Skaleringsfaktorene er typisk 1:10, 1:50 eller 1:100. For å redusere risikoen ble TCM etablert i skala ca. 1:10.

TCM har gitt verdifull læring til teknologileverandørene som er inne her. Det er først nå vi kan få en gevinst fra dette i et fullskalaanlegg.

Det ble ikke etablert en samlet og helhetlig plan for utvikling av CCS i Norge fra starten. Det har vi vært veldig offentlige på. Dette burde vært gjort i samarbeid mellom myndigheter, industri og forskningsmiljøer. Med en samlet plan ville vi hatt et omforent virkelighetsbilde knyttet til kostnader, infrastruktur og industriell kompleksitet. Med et sånt bilde på plass ville Norge neppe ha satset på å bygge det første CCS-anlegget på Mongstad. Mongstad er et svært komplekst industrieanlegg, og kostnadene ved å integrere CCS er høye.

Vi har lagt Mongstad på is, men det gir en ny mulighet for å etablere et helhetlig veikart for CCS og gjennomføre det etter en samlet plan. Vi må kombinere fortsatt sterk satsing på forskning og utvikling med en god og planmessig utnyttelse av TCM. Dagens TCM er godt egnet for utprøving og testing av spesifikke teknologier, men bør også innrettes på en annen måte for å gi mer involvering av forskningsaktørene.

De problemene som vi har opplevd, må ikke føre til at vi reduserer de norske ambisjonene i arbeidet med CCS. Verden trenger denne teknologien, og Norge har alle forutsetninger for å ha en ledende rolle også i fortsettelsen.

Møtelederen: Da sier vi takk til dere to.

Da begynner vi på utspørringen, og det er sakens ordfører, Abid Q. Raja, som starter. Han har 10 minutter til disposisjon.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, komitéleder, og tusen takk for gode innledninger.

Jeg har noen få spørsmål først til Miljødirektoratet – Klif/SFT. Jeg har lest en rapport fra dere av 18. august 2006 om dette, og der skriver dere:

Får kraftvarmeverket starte opp før fristen for CO₂-håndtering, er det etter SFTs vurdering lite trolig at virksomheten ved kraftvarmeverket vil bli stanset dersom teknologien for CO₂-håndtering ikke er på plass innen fristen.

Og i neste avsnitt:

SFT peker videre på at incitament til utvikling og implementering av teknologi for fangst og lagring av CO₂ kan være sterkere hvis kraftvarmeverket ikke tillates startet opp før CO₂-håndtering er på plass.

Når dere ser hva dere skrev den gangen, og ser det senere, hvordan reagerte dere på de vilkårene som ble stilt opp i den utslippstillatelsen som ble gitt fra Miljøverndepartementet? Og når den ble endret senere, hvordan reagerte dere da, i desember 2010? Man kan gjerne si at den ble uthulet. Og hvordan reagerte dere da vilkårene falt helt bort i 2013?

Ellen Hambro: Jeg vet ikke om det er innenfor min rolle å mene så mye om hvordan vi har reagert på det. Vi ga vår anbefaling i 2006, og pekte på dilemmaet rundt å utsette kravet og ikke iverksette det fra dag én. Vi anbefalte at det burde iverksettes fra dag én, men vi påpekte også noen argumenter for hvorfor det kunne være lurt å la det tre i kraft tidligere, bl.a. den energieffektiviseringsgevinsten man da ville oppnå innenfor raffineriet. Så tar vi da som direktorat til etterretning den avtalen som ble inngått mellom departement og direktorat, hvor man inngår en forpliktende avtale om å etablere et fullskala anlegg på et senere tidspunkt, med et testanlegg fra det tidligste tidspunktet.

Møtelederen: Unnskyld, Hambro, men du sa mellom departement og direktorat.

Ellen Hambro: Mellom Statoil og departementet, regjeringen, mener jeg – unnskyld!

Du nevnte utsettelsen i 2010, da departementet endret den delen av utslippstillatelsen, for det er jo sånn at bare CO₂ reguleres av departementet. Alle andre utslipp reguleres av oss. Da endret departementet vilkåret – først ble testsenteret endret i begynnelsen av 2010, og så ble fullskalaanlegget endret i desember 2010, så vidt jeg husker. Da var vel det en realitet ut fra at da var kraftverket ferdig bygget og skulle settes i gang. Så det var i og for seg en konsekvens av den avtalen som ble inngått på et tidligere tidspunkt.

Abid Q. Raja (V): Jeg legger til grunn at da hadde dere rett i 2006 i det dere skrev.

Når det gjelder amin og kreftfaren ved dette, har dere også uttalt noe om det da dette spørsmålet dukket opp. Var dette håndterlig ut fra deres faglige anbefaling på det tidspunkt da dette kom opp?

Ellen Hambro: Vi ble tidlig oppmerksom på at et fangstanlegg basert på aminteknologi ville kunne ha noen

utfordringer knyttet til aminutslipp, og satte tidlig i gang økt kunnskapsinnhenting og forskning på dette området. Så har vi uttalt oss i ulike faser av prosessen etter bestilling fra departementet om det. Første gangen vi ga en uttalelse om det, var i november 2010, deretter i mars 2011, og så har vi avgitt ytterligere en uttalelse som kom sensommeren 2011.

Abid Q. Raja (V): Konklusjonen opp mot når dette ble stanset for å forskes videre på, hva var deres innspill?

Ellen Hambro: I det brevet vi sendte til departementet 1. mars 2011 var vår vurdering at utfordringene knyttet til aminfare var mindre enn tidligere anslått.

Abid Q. Raja (V): Takk, så da fikk dere også rett på det punktet.

Til Røkke. Jeg har noen få, korte spørsmål, først: Har det skjedd noe teknologisk gjennombrudd, noen nyvinning, på TCM?

Nils A. Røkke: Det er best å spørre aktørene på TCM om det, men jeg kan gi min vurdering ut fra det som har vært ute i det offentlige rom. Man har funnet ut hvilke problemer som kan være under drift av sånne anlegg, spesielt med høye konsentrasjoner av CO₂. Når jeg sier at teknologileverandørene har fått ny kunnskap på TCM, er det basert på det som har vært ute i det offentlige rom, og det legger jeg til grunn.

Abid Q. Raja (V): Vi har hørt noen andre aktører her, Zero og Bellona, si at allerede på det tidspunktet, i 2006, hvis målet var fullskala anlegg, kunne man gå rett til verks med å starte byggingen av dette, og at TCM er ikke en nødvendig forutsetning for å få til fullskala anlegg. Deler du det synspunktet?

Nils A. Røkke: Dette dekket jeg litt i min innledning, at det er normalt at man i et sånt løp ser på skalering. TCM ble valgt i en skala 1:10 i forhold til et fullskalaanlegg. Det er normal industripraksis i sånne prosessanlegg og prosesssteknologi at man gjør det.

Men så må man være i stand til å ha flere tanker i hodet samtidig, og det er knyttet til at i 2006 kunne man bygge sånne anlegg. Man kunne gå og få anbud fra tilbydere på dette, men vi ville nå gjerne ha en litt mer optimal type teknologi og ville ha flere teknologileverandører på plass, så vidt jeg skjønner.

Abid Q. Raja (V): Det er litt synd at Aker ikke kan være her, eller har valgt ikke å komme for å svare på spørsmål om de kunne levert et sånt anlegg allerede da.

På TCM: Du har jo notert deg hvor mye penger som går med til dette, ikke bare for å bygge, men også for å drifte. Hvis du ser fra rent forskerperspektiv på dette vi nå diskuterer, CO₂-fangst og -lagring, og måler læring for penga, kunne man fått mer læring for penga som har gått med til TCM?

Nils A. Røkke: Det er et komplekst spørsmål. Det er brukt en del penger på å etablere TCM, og TCM er primært en arena for uttesting av teknologier. Det som foregår av grunnforskning og pilotering i mindre skala, er ikke TCM spesielt egnet til per i dag. Så ble det også nevnt her at man jobber med en tredje site, en alternativ site, for andre teknologier. Da må man komme opp med attraktive, kommersielle modeller, sånn at leverandører vil bruke det som et verktøy.

Abid Q. Raja (V): Nå var Frederic Hauge og Bellona her. Jeg tror nok han satte det litt på spissen da han sa at en del av de tingene som gjøres på TCM, kunne ha blitt gjort på et laboratorium på SINTEF.

Nils A. Røkke: De gjøres også på et laboratorium på SINTEF. Det er spørsmål om å sile ut antall ideer oppover i kjeden fra at vi kan teste billigere på et større utfallsrom til at man kan teste på et smalere utfallsrom på TCM.

Abid Q. Raja (V): Så, summa summarum, hvis man ville gå i gang med fullskala anlegg i 2006, var det teknologisk tilgjengelig for å kunne klare å gjøre det?

Nils A. Røkke: Ja, det var mulig, men det var ikke optimalisert.

Abid Q. Raja (V): Takk. Jeg stanser der.

Møtelederen: Takk, da går vi videre. Det er Arbeiderpartiet og Jette F. Christensen som har ordet.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Mitt spørsmål går til Hambro. Det har vært mye snakk om aminteknologi i dag, og du var også inne på det i ditt innlegg. I formiddag, da Jens Stoltenberg var her, sa han at den teknologien ble valgt fordi den ble ansett som den mest modne av de teknologiene som fantes. Er du enig i det?

Ellen Hambro: Det var den teknologien som lå inne i konsekvensutredningen fra Statoil. Da de søkte om tillatelse til kraftvarmeverket, hadde de laget en konsekvensutredning og utredet muligheten for et CO₂-fangstanlegg basert på aminteknologi. De hadde også der presentert kostnadsanslag knyttet til det planlagte anlegget, som de da ikke søkte om, men som vi anbefalte at ble stilt vilkår om ble etablert samtidig med kraftvarmeverket.

Jette F. Christensen (A): Takk.

Etter hvert fant man ut dette med kreftfaren, som har blitt beskrevet i dag, som mange andre ganger, på forskjellig måte og med forskjellig fortegn. Så mitt spørsmål til Miljødirektoratet er: Er du, kanskje etter å ha fulgt høringen i dag, enig med Bellona, som mener at dette er aldeles overdrevet, nærmest med vilje – at den kreftfaren som er knyttet til aminteknologien, er helt overdrevet – eller mener Miljødirektoratet at den er reell? Og mener Miljødirektoratet at det er lurt å ha en føre-var-strategi når det kommer til teknologi som kan medføre kreftfare?

Ellen Hambro: Jeg hadde ikke anledning til å følge hele høringen i dag, så jeg har ikke hørt hva Bellona har sagt. Men vår vurdering av aminteknologien er omtalt tydelig i et brev til departementet fra mars 2011. Store deler av brevet vårt er også gjengitt i den stortingsmeldingen som ble lagt fram nokså kort tid etter at vi bl.a. hadde skrevet dette brevet. Det fremgår for så vidt av det brevet at vi hadde en annen vurdering enn Statoil av farligheten ved dette, hvor vi sa at ny kunnskap som var kommet fram, ga grunn til å ha mindre bekymring enn tidligere – og ny kunnskap var kommet både om risikoen for dannelse av nitrosaminer i atmosfæren, og også om kreftfaren, der Folkehelseinstituttet hadde kommet med ny informasjon om hvor potente eller eventuelt kreftfremkallende disse nitraminene var. Så det var mye ny kunnskap som var hentet inn, som trakk i positiv retning miljømessig, og som gjorde at det var mindre grunn til å bekymre seg for dette enn man tidligere hadde lagt til grunn. Og det brevet vårt er gjengitt i stortingsmeldingen.

Jette F. Christensen (A): Jeg har sett det brevet, men jeg ønsket at du skulle si det litt mer i klartekst: Er det noen som helst form for kreftfare knyttet til denne aminteknologien, eller er det ikke det? Eller er det noe midt imellom? Og er det grunn til å være forsiktig med hensyn til det?

Ellen Hambro: Vi har gitt en utslippstillatelse til test-senteret på Mongstad og er ikke bekymret for de utslippene vi har tillatt der. Nitraminer mener vi er fullt håndterbart innenfor det som er forsvarlig – og vi har også sagt godt innenfor de grenseverdier som Folkehelseinstituttet anbefalte.

Jette Christensen (A): Så Miljødirektoratet mener at kreftfaren ved aminteknologien er overdrevet?

Ellen Hambro: Jeg vil ikke bruke ordet «overdrevet», for det er ikke min terminologi på dette. Vi mener at vi som myndighet kan stille krav som er miljømessig forsvarlig og godt innenfor rammene av Folkehelseinstituttets anbefalte grenseverdier og innenfor det som er forurensingslovens system.

Møtelederen: For Høyre er det Erik Skutle som spør.

Erik Skutle (H): Takk for det.

Først til Røkke og SINTEF. SINTEF som miljø, og du personlig også, har vel betydelig erfaring og kompetanse innenfor forskning på CO₂-håndtering, er det riktig å si det?

Nils A. Røkke: Ja, det tror jeg vi kan si.

Erik Skutle (H): I 2011 uttalte du i forbindelse med problematikken med aminutslipp at det var helt unødvendig å utsette prosessen i fire år. Er du fortsatt av den oppfatningen?

Nils A. Røkke: Det vi sa 8. mars 2011, og det står fremdeles på websidene våre, er at man kan gjøre ting parallelt her. For denne problemstillingen kan man løse teknisk. I tillegg var man heller ikke helt klar over hva som var grenseverdier, og som Hambro var inne på her, hva man skulle stille av krav til denne teknologien. I mellomtiden ble det satt i gang store forskningsprosjekter og -programmer for å komme til bunns i denne saken. Vi skal ta denne type problemstillinger på alvor. Det ble også utviklet måleteknologi for dette. Det har på en måte underbygd vårt standpunkt, at det var mulig å gjøre begge deler: å fortsette med planleggingen og å lukke denne saken.

Vi har sett tilsvarende saker hvor det har kommet opp nye stoffer som man må vite mer om innenfor dette området, som man kan løse med teknologiske inngrep og teknologisk utvikling.

Erik Skutle (H): Så du mener fortsatt at det er helt unødvendig med den fireårige pausen som Statoil mente var nødvendig?

Nils A. Røkke: Det vi sier, er at som et enkeltstående grunnlag synes vi det var rart. Vi sier i det som ligger på weben vår, og som vi også gikk ut med på engelsk fordi vi var litt opptatt av at denne beskjeden også kom til hele Europa, at vi tror at det er en håndterbar sak, og at den kan kjøres parallelt, at alle sammen fikk den informasjonen. Det var viktig, så det ikke skulle få noen utilsiktede effekter.

Når det er sagt, er det jo litt forskjell mellom hva en forskningsaktør som vi mener, og hva et selskap skal skrive under på i forhold til en konsesjon og utbygging. Det uttaler jeg meg ikke om. Men jeg uttaler meg om at vi mener at det var mulig å gjøre dette parallelt.

Erik Skutle (H): Det ble også hevdet fra Bellonas side i dag at den typen aminutslipp som man så for seg på Mongstad, kan man også se på en rekke andre industrielle anlegg i Norge. Kan du bekrefte eller avkrefte det?

Nils A. Røkke: Ja, hvis du bor i nærheten av en grise-farm, er du kanskje utsatt for dette. Der har du en del nitrosaminer!

Men spøk til side, disse typene stoffer kan dannes i flere typer eksosgasser. Det blir jo referert til bakgrunnsmålingene på Mongstad, som ga litt interessante resultater, vil jeg si.

Erik Skutle (H): Hva tenker du spesifikt på da?

Nils A. Røkke: Man kom jo fram til at det var såkalte precursors som allerede fantes i naturen der, før man hadde etablert aminrensing.

Erik Skutle (H): Så du mener at problematikken rundt aminutslipp kan ha vært overdrevet fra Statoils side?

Nils A. Røkke: Nei, det har ikke jeg noe grunnlag for å si. Men jeg sier at når den problemstillingen kom opp, må

vi ta det på alvor. Vi skal ikke innføre ny teknologi som har en helsefare knyttet til seg når vi prøver å løse et klimaproblem. Men vi har alltid vært på teknologisporet, at dette kan man løse, og der vil jeg nok si at vi ble bevist riktig i den saken.

Erik Skutle (H): Til Stavanger Aftenblad i 2011 uttalte du også at Regjeringen har kvalt rensing av CO₂-utslipp med tomprat. Kan du utdype hva du mente med det sitatet?

Nils A. Røkke: Jeg er litt usikker på om det egentlig er et sitat. Det er tatt ut av en større sammenheng og lagt i min munn.

Allerede i november 2010 gikk vi ut og sa at man burde hatt en litt annen prosess for utvelgelse av fullskala rensenanlegg i Norge, hvor man burde fulgt den britiske modellen i forhold til å få inn anbud om hvem som ønsker å gjøre dette, for også å sikre best bruk av skattebetalernes penger. Det var vår modell for hvordan det skulle gjøres. Det tror vi også er smart for den videre utviklingen i Norge, for vi synes det er viktig nå at vi tar med oss den læringen som har vært for denne prosessen, og at vi nå ser fremover. Vi har jo tross alt en regjering som sier at vi skal ha etablert dette innen 2020.

Erik Skutle (H): Nå har man mest sannsynlig brukt over 2 mrd. kr i forbindelse med fullskala CO₂-håndtering på Mongstad. Hva vil du si at vi har fått ut av de to milliardene?

Nils A. Skutle: Hva som har kommet ut av det, er ikke informasjon som jeg sitter på.

Møtelederen: Da er tiden ute, og vi går videre til Fremskrittspartiet og Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Litt til Hambro – det går fortsatt på aminteknologien.

Så vidt jeg forstår, bekrefter du at det er gitt tillatelse på TCM når det gjelder aminutslipp. TCM, er det sagt, har en skala på 1:10 i forhold til det store anlegget man skal bygge på CCS.

Er det grunn til å tro at man nokså lett kunne gitt tillatelse også til det ti ganger oppskalerte anlegget? Ville det være noen skaleringseffekter, slik som dere ser det, på et slikt anlegg som dette?

Nå var vi på besøk på Mongstad på mandag, og da var prosjektdirektøren til stede og orienterte litt om det de gjør på den siden. Hun var her i dag også. Slik jeg oppfattet, jobber de fortsatt litt med det spørsmålet når det gjelder aminutslipp. Når jeg spør sånn, er det fordi jeg gjerne vil vite: Er det nødvendig å fortsette det sporet? Har dere så klare indisier på at man ville gitt tillatelse også til et ti ganger så stort anlegg?

Ellen Hambro: Jeg får bare si bitte lite grann om rollen vår etter forurensningsloven. Etter forurensningsloven skal man gi tillatelse etter en avveining av miljømessige ulem-

per sammenholdt med andre samfunnsmessige fordeler og ulemper.

Det er sånn at nesten all industrivirksomhet medfører negative virkninger for miljøet. Det er mye industri i Norge i dag som har utslippstillatelse til utslipp av ting som har negative miljøvirkninger, f.eks. PAH, som kan være et kreftfremkallende stoff. Så er jobben vår å sette utslippsgrensene så lave som mulig, i tråd med det som er beste tilgjengelige teknologi, men avveie den kravstillingen opp mot verdiskaping og næringsmessige hensyn. Og så vil vi aldri gi tillatelse til utslipp som overskrider grenseverdier som er fastsatt ut fra helsenormer og sånn. Så denne problemstillingen er ikke vesentlig annerledes enn tilsvarende problemstillinger vi har når vi vurderer om vi skal gi utslippstillatelse til industri. Er dette en negativ virkning som er av en slik art at vi kan godkjenne det? Så stiller vi krav og setter grenser, og så jobber utslippere med å presse utslippene ned, installere ny teknologi. Så dette er en prosess hvor vår kravstilling gjennom år alltid har presset fram ny teknologi og reduserte utslipp.

Det vi har sagt sist, konkret knyttet til aminteknologien, er at basert på den kunnskapen som gradvis har kommet, vurderer Klif det som overveiende sannsynlig at vi ville kunne stille krav til fullskala anlegg basert på aminteknologier som ville innebære at folkehelsens grenseverdier ikke skulle overskrides. Det uttalte vi i 2011.

Det er klart at dette er et område hvor det er bra med økt kunnskapsinnhenting, for dette er relevant for alle land som jobber videre med å få på plass CO₂-fangst og -lagring. Så jeg tror ikke jeg vil si at det er bortkastet kunnskapsinnhenting som gjøres. Men vi sa i 2011, basert på det vi kunne, at vi regnet med at vi kunne håndtere et krav til regulering av et fullskala anlegg.

Møtelederen: Helge, du så kanskje at Røkke gjerne ville si litt?

Helge Thorheim (FrP): Det så jeg, ja – vær så god.

Nils A. Røkke: Bare for å gjøre dette litt mer komplisert. Amin er nettopp det – det er aminer. Det betyr at det er forskjellige typer coctailer du kan bruke for å rense ut CO₂ fra røykgassen. Så det er veldig viktig å ha verktøyet for å kunne se på hvilke utslipp som kan komme ut av dette, når man bruker forskjellige typer løsningsmidler for å ta ut CO₂. Amin er ikke ett stoff, det kan være mange forskjellige stoffer. Jeg føler at den aktiviteten som er gjort her, gjør at Norge er helt i verdenstoppen når det gjelder forståelse rundt dette.

Helge Thorheim (FrP): Så hadde jeg et spørsmål til til Røkke.

Jeg så på nyhetene at det nå foregår en god del forskning på sementindustrien i Brevik. TCM på Mongstad er jo bygget for å teste ulike typer teknologier. Kunne dette være en slik type industri som kunne teste sine ting på de anleggene som er på Mongstad? Jeg forsto at dere var involvert i det prosjektet der nede.

Møtelederen: Jeg ber om et relativt kort svar.

Nils A. Røkke: Det kan ikke jeg svare på egentlig, om det ville vært mer egnet å gjøre det på TCM. Det vil jeg tro at de som har utviklet det prosjektet, har vurdert.

Møtelederen: Da er det Kristelig Folkepartis tur – Hans Fredrik Grøvan.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Ja, takk for det.

Mitt spørsmål går til Røkke. Du sier det at det var ikke en samlet plan for CCS fra starten av, det var et problem. På hvilken måte vil en samlet plan, sånn som du definerer det, kunne bidratt til en annen utvikling når det gjelder utvikling av fullskala renseanlegg, enn det som en har sett fram til nå?

Nils A. Røkke: Når jeg sier det, tenker jeg på at vi ønsker å gjøre veldig mye på kort tid. Vi ønsker å få i stand rensing på Kårstø, vi skulle få i gang et teknologisenter på Mongstad, og vi skulle ha fullskala på Mongstad. I tillegg var det industrielle løp som gikk – sånn som vi har hørt her – fra Halten osv. Alt i alt må dette legges på en fornuftig utviklingsbane. Helge Lund sa i dag at man må lære å krype før man kan gå. Og da er det viktig at man gjør forskning og utvikling, piloter, TCM, og så tar vi læring av det til å etablere et fullskala anlegg. I så måte var det som ble lagt frem, ikke helt ryddig. Kårstø skulle f.eks. inn før man hadde fått resultatene fra TCM, i sin opprinnelige plan. Det pekte vi på at var ikke helt logisk.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Det du sier her, og det som en ellers har fått fram av erfaringene med prosjektet så langt – du snakker om fullskala renseanlegg – betyr det at prosjektet ikke var godt nok belyst i forkant, at motforestillingene etter din oppfatning ikke i tilstrekkelig grad hadde kommet fram?

Nils A. Røkke: Det er det vanskelig for meg å svare på. Men la oss si at om du la dette til en industriell aktør som skulle utvikle denne teknologien, ville nok løpet ha sett litt annerledes ut enn det løpet som vi fikk her i Norge, og som gjør at vi har denne høringen her i dag.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Hvis en skal ta med seg noen av erfaringene gjennom det som har skjedd på Mongstad, sett fra ditt ståsted, er vi kommet lenger i dag gjennom det som har vært utviklet på Mongstad gjennom de siste årene når det gjelder CO₂-håndteringen, enn vi var for ti år siden?

Nils A. Røkke: Ja, det vil jeg svare bekræftende på. TCM har nå operert flere tusen timer, og det har kommet resultater fra det som aktørene kan bruke videre i sin utvikling av denne teknologien.

Når det er sagt, må jeg jo si at SINTEF for sin del har veldig liten inngripen i TCM, eller engasjement i TCM, annet enn gjennom teknologileverandørene som underleverandører.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Hvis og når dette prosjektet skal videreføres, hvor og hvordan bør dette etter din oppfatning skje?

Nils A. Røkke: Ja, dette er jo tusenkronersspørsmålet: Hvordan griper vi dette an nå? Jeg tror det er veldig viktig at vi lager et omforent veikart i Norge. Det som er kjempeviktig, er å dra erfaring på det som har skjedd ellers i verden. Som det har vært påpekt tidligere i dag, det skjer altså der hvor det er lønnsomt for noen. Det vil si at vi må legge det i bunnen for etablering av en ny satsing i Norge, at det blir lønnsomt.

Det har vært nevnt dette med bruk av CO₂ til økt oljeutvinning. Jeg vil også trekke oss litt tilbake til den stolte historikken vi har i Norge rundt miljøspørsmål. Vi fikk en lov som sier at fakling ikke er lov i Norge. Derav fikk vi gassrørledninger til kontinentet. Vi fikk en CO₂-avgift i 1991, som gjorde sitt til at vi fikk Sleipner, som er et verdensledende prosjekt, og vi ga en konsesjon betinget av CO₂-rensing på Snøhvit. Så man har flere instrumenter man kan bruke for å få dette til å bli lønnsomt, herunder også lover, regler og skattlegging. Jeg tenker spesielt på det å koble dette i en verdikjede mot elektrifisering offshore og diskusjonen som har pågått bl.a. rundt Utsiraohøyden.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Ja takk.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Tusen takk. Takk for orienteringer.

Til Ellen Hambro: Dere er jo en utrolig viktig instans for den norske befolkninga i den forstand at en skal stole på dere. Faglig troverdighet er da utrolig sentralt for dere for å sikre det.

Det er utrolig krevende å beholde den tilliten i krevende saker hvor det er store konflikter. Det er bare forbokstaven i hvor vanskelig det er, for å si det sånn.

Jeg har noen få enkle spørsmål. Hvilke råd ga dere – til hvem – som ikke ble fulgt i behandlingen av denne prosessen? Når jeg sier dere, er det instansen nå og de forløperne som du i dag representerer.

Ellen Hambro: Takk for anerkjennelsen av at vi har en krevende jobb. Det er jeg enig med deg i. Det er vanskelig avveininger.

Hovedrådet vårt var først og fremst det vi ga i innstillingen i august 2006, hvor vi anbefalte at det ble stilt krav om CO₂-fangst og -lagring fra dag én, altså samtidig med oppstart av kraftverket.

Etter det har ikke vi hatt en sånn direkte rådgivende rolle. Det har vært noe kontakt mellom saksbehandler i departementet og saksbehandler hos oss. Det har først og fremst gått litt på juridiske spørsmål i forbindelse med omgjøringen og den typen ting, og så har vi uttalt oss de gangene vi har blitt forespurt om aminer. Da har vi i og for seg ikke gitt noen råd, men vi har uttalt oss, for da har spørsmålet fra departementet vært hva kunnskapsstatus er.

Så vi ble ikke engang bedt om å gi noen råd om hva denne kunnskapen eventuelt skulle tilsi.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så når det gjelder aminer, uttalte dere dere på sjølstendig grunnlag, sjøl om dere ikke var spurt, fordi dere så det som faglig nødvendig og tillitsvekkende med hensyn til deres rolle at en gjorde det. Er det riktig forstått?

Ellen Hambro: Vi fikk henvendelse fra departementet og ble bedt om å uttale oss. Det tenker jeg er vår faglige rolle – å kunne si noe om vår vurdering av farligheten og kunnskapsnivået knyttet til disse aminene. Men begge gangene vi uttalte oss, fikk vi en forespørsel fra departementet i forkant. Vi hadde som sagt en ganske tilbaketrasket rådgivningsrolle etter at vi hadde avgitt vår innstilling. Det tror jeg hadde sammenheng med at Gassnova ble opprettet og skulle være den aktøren som skulle gi råd til regjeringen i spørsmål knyttet til CO₂-fangst og -lagring.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dere har referert til brev dere har sendt som er vedlagt stortingsmeldinger. Er Stortinget orientert om hva dere har sagt til departementet i alle faser? Jeg har forstått det sånn at dere er fornøyd med at de uttalelser dere har gitt, er lagt ved slik at Stortinget er kjent med deres standpunkt. Er det korrekt?

Ellen Hambro: For det første følger vi offentlighetsloven til punkt og prikke, så alle dokumentene våre er offentlige. Når det gjelder brevet vårt om aminer, som vel er et sentralt punkt i dette, er vesentlige deler gjengitt i selve stortingsmeldingen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Møtelederen: Da er det Sosialistisk Venstreparti – Karin Andersen.

Karin Andersen (SV): Jeg vil stille noen spørsmål knyttet til TCM og teknologisenteret, for det har vært litt sentralt her.

Det har blitt sagt fra andre høringsinstanser at teknologisenteret vil være tomt i løpet av to–tre år. Er det også SINTEFs vurdering?

Nils A. Røkke: Det håper vi inderlig ikke er tilfellet.

Karin Andersen (SV): Nei, håper er én ting, men hva er vurderingen?

Nils A. Røkke: Det er viktig at man får på plass en modell som gjør at det er kommersielt attraktivt å drive på TCM. Det er klart at med markedsstoppen som har blitt innenfor denne sektoren, blir dette en krevende eksersis. Det er klart at staten må ta en stor andel av kostnadene – som det også har vært diskutert tidligere i dag.

Karin Andersen (SV): Hvilke konkrete endringer er det i modellen som du da peker på?

Nils A. Røkke: Vi har vel sagt offentlig at det er vanskelig å etablere en sånn infrastruktur som dette på et eksisterende anlegg – det har også vært gjentatt av flere her i dag – på et raffineri. Det gjør sitt til at kostnadsbildet blir ganske vanskelig å forholde seg til. Vi snakker her om en kostnad som tilsvarer omtrent fullskala-anlegget i Canada. Men så må vi huske på at teknologien er bare en tredjedel av dette, resten er infrastrukturkostnader. Kommersielle aktører er kanskje ikke villige til å betale for den investeringen som er gjort i infrastruktur. Det er helt klart at man må få på plass en driftsmodell for TCM som gjør at det blir attraktivt for industripartnere å benytte TCM.

Karin Andersen (SV): Betyr det at det er rammebetingelsene knyttet til CO₂, altså kostnaden knyttet til å produsere CO₂, som er for lav, eller er det andre sider ved dette i Norge som gjør at det ikke går her – hvis det går andre steder?

Nils A. Røkke: Det er et topp moderne anlegg, antakeligvis det mest avanserte i sitt slag i verden. Men det er klart at når man har driftskostnader i størrelsesorden litt under 1 mill. kr om dagen, er det få aktører som kan opprettholde en aktivitet over tid. Per i dag er det staten som tar mesteparten av den kostnaden.

Dette er offentlig kjent informasjon.

Karin Andersen (SV): Du sa også – jeg forsøkte å skrive det opp her, det kan hende jeg har notert feil, men du får i så fall korrigere – at hadde løpet blitt lagt til en industriell aktør, ville løpet ha sett litt annerledes ut.

Hvordan ville det da sett ut?

Nils A. Røkke: Det spørsmålet synes jeg du skal stille f.eks. til Alstom eller noen andre teknologileverandører som kommer på torsdag. Vi i SINTEF engasjerer oss aldri helt til fullskala. Vi stopper ofte opp med pilotskala. Men i et normalt løp gjør man oppskalering, og man søker selvsagt å gjøre dette så rimelig som mulig.

Norge har en veldig spesiell industristruktur. Man kan ikke finne opp CO₂-utslipp der de ikke finnes, med mindre man lager nye gasskraftverk eller den type ting. Derfor er dette ofte petrokjemiske anlegg hvor vi har store utslipp, bl.a. på Mongstad.

Karin Andersen (SV): Betyr det at du egentlig ikke ser noe sted der disse forutsetningene er til stede i dag, altså at man har store nok punktutslipp til at dette skal være industrielt lønnsomt?

Nils A. Røkke: Nå leder du meg ut i synsing. Vi var av den oppfatning at TCM ville fått en mer robust grunnmur om det i sin tid var anlagt et større internasjonalt prosjekt – at man rett og slett fikk flere land til å investere for å sikre den internasjonale dimensjonen. Det er fremdeles ikke for sent, og det jobbes med dette med ulike forskningsinfrastruktursamarbeid. Sist ble det vel underskrevet en avtale mellom statsråd Lien og den amerikanske statsråden om bruk og utveksling av data og erfaring på

denne siden. Vi har også noe som heter ECCSEL – European CCS Labs – som har en kobling til TCM. Det er viktig å bygge videre på dette for å styrke det internasjonale nedslagsfeltet.

Møtelederen: Da er tida di praktisk talt ute, Karin Andersen, så da får vi gå videre til Miljøpartiet De Grønne – Rasmus Hansson.

Rasmus Hansson (MDG): Takk, leder.

Da SFT anbefalte fullskala rensing av Mongstad-kraftverket fra dag én, gjorde dere det på basis av at dere har omfattende erfaring med å anbefale pålegg til industriutslipp. Når dere avveier hensyn, er dere vel også vant til å tenke på konjunktursvingninger, som ikke minst oljesektoren er utsatt for. Nå har, så vidt jeg forstår, økonomien på Mongstad-anlegget blitt en vesentlig faktor i argumentasjonen for stans i prosjektet.

Hvordan tenkte dere rundt konjunktursvingninger og den langsiktige økonomien for Mongstad-prosjektet da dere likevel anbefalte fullskala rensing fra dag én?

Ellen Hambro: Da vi anbefalte fullskala rensing fra dag én, var det ut fra behovet for å begrense, altså ikke tillate et nytt punktutslipp i Norge, og behovet for å utvikle teknologi til nytte for hele verden. De kostnadsanslagene vi la til grunn i vår anbefaling til departementet, lå på 4,4 mrd. kr i investeringskostnader og i størrelsesordenen 400 kr per tonn eller noe der omkring. Det var basert på Statoils egen konsekvensutredning. Det var diskusjon i flere fagmiljøer knyttet til dette, men diskusjonen var om det var 300 kr eller 400 kr per tonn. Alle virket enig, det var i den størrelsesordenen diskusjonen gikk. Det framgår også – jeg fant fram det gamle oversendelsesbrevet vi sendte til departementet – at Statoil lovet en fornyet studie etter konsekvensutredningen, og de understreket at Statoil ut fra disse nye studiene ikke fant grunn til å endre kostnadene i vesentlig grad. Så vil følte oss ganske trygge da vi baserte oss på Statoils kostnadsanslag, og da sa vi at kostnadene kan vise seg å bli vesentlig høyere. Det kan dukke opp problemstillinger vi ikke har sett. Men det var også en vurdering av at når utvikling knyttet til dette skjer parallelt i hele verden, vil kostnadene kunne bli lavere, fordi ting blir mer hylleware.

Rasmus Hansson (MDG): I ettertidens klare lys – mener dere at anbefalingen som dere ga i 2006, står seg og burde vært etterkommet?

Ellen Hambro: Det er veldig vanskelig å vurdere det nå i ettertid. Det er klart at ettertiden har vist at ting har blitt dyrere enn det man la til grunn den gang da.

Vi har også laget klimakur-analyser, som skal se på hva det koster å redusere ulike typer tiltak til hvilken pris. Da vil dette være blant de dyre tiltakene, og det er lurene å gjøre mest mulig der man får mest mulig miljø for pengene. Men hvordan vi ville ha vurdert dette hvis vi visste da hvor dyrt det kom til å bli, er det vanskelig å si.

Men det jeg uansett må si, er at hvis verden skal klare å nå togradersmålet, må verden klare å finne løsninger for

CO₂-fangst og -lagring, for vi kommer til å være avhengig av fossile utslipp i lang tid framover. Så jeg tror fortsatt vi ville stått på en anbefaling som innebar teknologiutvikling.

Rasmus Hansson (MDG): I lys av klimakur, norsk klimapolitikk og norsk utslippsutvikling – hvordan vurderer du betydningen av det tiltaket som skulle vært fullskala rensing på Mongstad?

Ellen Hambro: Slik utviklingen nå har blitt, ved at det bare er den ene turbinen på kraftvarmeverket som går, og utslippene bare er halvparten av det de opprinnelig planla, ville dette vært en høy kostnad for å fange 600 000 tonn eller hvor mye som det omtrent er der nå.

Rasmus Hansson (MDG): Pluss crackeren, eventuelt?

Ellen Hambro: Ja – det utslippet som er der.

Unnskyld, nå må jeg repetere: Hva var det du egentlig spurte meg om?

Rasmus Hansson (MDG): Hvordan vurderer du betydningen av det planlagte tiltaket om fullskala rensing på Mongstad, som et norsk klimapolitisk tiltak, sammenliknet med andre norske klimapolitiske tiltak?

Ellen Hambro: Det er mange ting Norge må gjøre for å få ned klimagassutslippene sine i alle sektorer i samfunnet.

Jeg tror at det aller viktigste ved CO₂-fangst og -lagring i Norge ville være betydningen det gir som teknologiutvikling, og nytten det gir for hele resten av verden – ikke bare for fangsten av de norske utslippene. Det vil ha en demonstrasjonseffekt.

Møtelederen: Tida for den partivise utspørringen er over, og vi går over til en runde med oppfølgingsspørsmål – først Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Et kort spørsmål til Røkke: Vi hadde Gassnova her før dere. De sa at de ikke hadde et slikt mannskap at de kunne gjøre alle vurderinger selv, og de er rådgivere for departementet.

Har de involvert dere/NTNU i disse prosjektene for Mongstad?

Nils A. Røkke: Ikke i de strategiske vurderingene, men vi har vært involvert i spesifikke prosjekter, f.eks. for å finne ut hva som er nivåene på aminutslipp, deteksjonsmetoder og den typen ting. Men vi har pekt på at Forsknings-Norge ikke har vært veldig godt ivaretatt når det gjelder de diskusjonene.

Helge Thorheim (FrP): Ja, det var vel det jeg først og fremst tenkte på.

Michael Tetzschner (H): Til Hambro: Burde Miljødirektoratet ha vært organisert inn som en fastere rådgiver for OED enn f.eks. Gassnova, som ikke har noen særlig kompetanse på CO₂? Jeg leste bl.a. at det i styret ikke fin-

nes noen med noen særlig bakgrunn eller spesiell kompetanse i CO₂-spørsmål.

Til Røkke: Er det tatt ut et eneste patent med utgangspunkt i TCM-miljøet, som du kjenner til?

Ellen Hambro: Det er klart at vi sitter på en miljøfaglig kompetanse som jeg tror kunne vært utnyttet bedre. Samtidig har Gassnova bygget opp en industriell planleggingsutviklingskompetanse, som vi ikke har.

Vi har ikke sittet og tvinnert tommer i denne perioden, så hvis vi skulle hatt en utvidet og forsterket rolle med mer rådgiving, ville nok vi hatt behov for å bemanne oss opp på dette området.

Men den grunnleggende miljøfaglige kompetansen knyttet til CO₂ og hva som skjer ellers i verden med aminer og slikt, kunne nok kanskje ha vært utnyttet noe bedre.

Nils A. Røkke: På spørsmålet om patenter må jeg svare: vet ikke.

Karin Andersen (SV): Til direktoratet, som sier at det er mange ting vi må gjøre i Norge: Det er jeg hjertens enig i.

Du sier at det er teknologiutviklingen og demonstrasjonseffekten som er det viktigste. Betyr det at det som skjer på testanlegget, ikke utløser det, og at det kun skjer knyttet til fullskala? Eller er det en skala i dette, der man har noe nytte av det, men ikke så mye? Kan du si noe om det, slik at jeg skjønner gehalten i det som ble sagt?

Ellen Hambro: Jeg synes det ville ha vært nyttig og bra å få redusert noen av de nasjonale utslippene også, så jeg skal ikke si at det ville vært uten betydning, for det ville det absolutt ha vært.

Jeg tror testsenteret har betydning fordi det utvikler ny teknologi. Det kjører forskjellige aminblandinger og utvikler teknologi. Men det ville også vært fint å vise verden at det går an å få på plass et fangstanlegg for CO₂. Hvis man hadde fått til det, ville demonstrasjonseffekten hatt større ringvirkninger enn den isolerte norske virkningen.

Karin Andersen (SV): Og den demonstrasjonseffekten er knyttet til fullskala?

Ellen Hambro: Ja, jeg tror helt klart at et fullskala anlegg ville hatt en større slik effekt enn testsenteret hadde. Men testsenteret har også effekt ved at det gir mye ny teknologi og kunnskap som er nyttig for verden.

Rasmus Hansson (MDG): Til Røkke: Jeg har hørt det sagt at den norske nedleggelsen av fullskalaprojektet på Mongstad sendte sjokkbølger ut til det industrielle og faglige miljøet og hadde en ganske sterk negativ effekt på tiltroa til videre utvikling av CO₂-fangst.

Kan du kommentere hvilke eventuelle skadevirkninger av den typen dette kan ha hatt?

Nils A. Røkke: Igjen blir det litt synsing, men jeg kan referere litt fra hva jeg har opplevd i det internasjonale

miljøet. Det er klart at det ikke blir sett på som positivt, men jeg tror også det er forståelse for at det var et veldig komplekst prosjekt å få på plass.

På den andre siden tror jeg det er veldig viktig at vi fremdeles har en ambisjon om å realisere et fullskala anlegg i 2020, all den tid dette faktisk handler om verdien av våre ressurser på sokkelen og vår evne til å kunne selge gass i fremtiden, med en løsning for de utslippene som det fører med seg.

Michael Tetzschner overtok her som møteleder.

Møtelederen: Nå gir jeg ordet til komitéleder Martin Kolberg, i anledning av at han, som ordinært medlem av kontroll- og konstitusjonskomiteen, vil stille et spørsmål.

Martin Kolberg (A): Det virker som om vi nå nærmer oss slutten, og jeg vil innlede med å si at jeg har full respekt for om dere kanskje vegrer dere for å svare på dette spørsmålet. Det gjelder kanskje særlig Hambro.

Dere er godt kjent med de argumentene som har ligget til grunn for de beslutningene vi nå har sett, og som har gått ut på at man stenger fullskalaprojektet. Det er av betydning for komiteen å få vite, nå på slutten av denne dagen, fra både Miljøverndirektoratet og fra Sintef, som er veldig godt kvalifiserte, om dere kan si noe om forutsetningene for vedtaket. Jeg vil ikke be dere si noe om selve vedtaket, men om forutsetningene for det:

Er det argumenter som holder? Ville dere stilt dere bak de argumentene som er brukt for den beslutningen som er tatt?

Vi kan begynne med Røkke.

Nils A. Røkke: Det er vanskelig å gi et kort svar på det spørsmålet, tror jeg.

Martin Kolberg (A): Det behøver ikke være så kort.

Nils A. Røkke: Det behøver ikke være så kort, nei.

Da masterplanen kom, var det klart at 20–25 mrd. kr var adskillig mer enn det man hadde forventet, i og med at tidligere anslag hadde vært i størrelsesordenen 5–6 mrd. kr.

Mine egne refleksjoner over det var vel at det blir vanskelig å få på plass en slik investering for den utslippsmengden som det var snakk om. Derfor anbefalte vi at man burde se på alternativ lokalisering av CCS-anlegg i Norge, som jeg har begrunnet tidligere.

Møtelederen: Hambro?

Ellen Hambro: Det er, som du sier, et spørsmål jeg synes det er vanskelig å ta stilling til. Som direktorat er man underlagt en slags lojalitetsplikt og må forholde seg til de beslutninger som regjeringen tar, så derfor synes jeg

ikke det er min jobb å mene så mye om det. Det som var på det rene, var at vi ikke var enig i at aminene var en økende bekymring, så den utsettelsen begrunnet i aminer sto sånn sett ikke helt i samsvar med vår vurdering knyttet til amin-bekymringen. Beslutningen nå om å skrinlegge iverksetting av fullskala har ikke vi vært involvert i overhodet, og derfor synes jeg ikke jeg har noe grunnlag for å mene noe løst om det.

Møtelederen: Jeg respekterer og forstår det. Er det da flere? Ingen flere? Da er vi på det punkt at Hambro og Røkke kan få 2–3 minutter til disposisjon for å si det de har lyst til å si til slutt, hvis det er noe som ikke er sagt, eller andre ting som de vil avslutte med. Skal vi begynne med Hambro? Vær så god.

Ellen Hambro: Da skal jeg være helt superkort og bare si det jeg i og for seg nevnte i stad; at klimautfordringene er den aller største utfordringen verden står overfor. Verdens ledere har blitt enige om 2-gradersmålet. Skal vi ha en sjanse i havet til å nå 2-gradersmålet i verden, må vi klare å knekke koden på fangst og lagring av CO₂. Så jeg er for så vidt glad for at man har besluttet å gå videre for å finne andre kilder eller måter hvor Norge kan fortsette å prøve å være et lederland på dette, og vi vil som direktorat selvsagt bidra til det på den måten vi blir forespurt om og på den måten vi har kompetanse til.

Møtelederen: Takk for det. Røkke, vær så god.

Nils A. Røkke: Jeg er veldig enig med Hambro. Det er viktig at vi ser framover, og at vi lager troverdige veikart for CCS i Norge. CCS for Norge handler om verdien på sokkelen, som jeg nevnte. Det er fortsatt vanskelig å se for seg gassbruk og gassavtaler til Europa så lenge man ikke har en løsning på de utslippene og problemene dette forårsaker.

Jeg vil også minne om hvor raskt moment denne diskusjonen rundt CO₂ og klima har fått i det siste. For noen år siden snakket vi om karbonboble, altså hvor mye du kan brenne av de ressursene som vi kjenner til på kloden, og fremdeles være innenfor 2-gradersmålet. Det har gått fra en akademisk diskusjon til realpolitikk og -økonomi over to–tre år, bl.a. ved Storebrands beslutning om å trekke seg ut av kullaktiviteter i sin portefølje. Det har blitt lagt merke til i hele verden, og likeledes Arbeiderpartiets forslag om å trekke oljefondet ut av den typen investeringer. Så dette går veldig fort, og Bloomberg vurderer nå selskapene ut fra hvilke karbonreserver man har. Dette, og behovet for reduksjon av klimagassen CO₂ i Norge, gjør at vi må lykkes med CCS i Norge, for Norge og fra Norge. Takk.

Møtelederen: Tusen takk. Da er det min oppgave å si tusen takk til dere for det dere har bidratt med i høringen. Til oss alle: Da er det slutt for i dag. Vi fortsetter høringen torsdag den 23. januar kl. 09.00. Takk for i dag.

Høringen ble avsluttet kl. 18.04.
